

PETRI ANDREÆ MATTHIOLI

EPISTOLARUM MEDICINALIUM, LIBER QUINTUS.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,
Jacobus Antonio Cortuso Patricio Patavino
S. P. D.

Expenduntur planta quedam non vulgares.

Lucundissima mihi fuerunt literae tuae, idq. ipsum sane multis de causis. Primum quod tua, id est, viri optimi atq. doctissimi, deinde, quod elegantissimi numerus nostro Italico idiomate contexta sunt. Praeterea quod mirificam quandam tua erga me voluntatis significationem habeant. Postremo quod lucris utilitatibusq. plurimum, praeter omnem expectationem & mihi, & Republicae attulerint. Nam non modo ex iis te amicam singularem mihi esse intelligo, quem incredibili amore ac benevolentia (qua tua est humanitas) me prosequi animadverto, sed quod a te, tua tantum liberalitate & propria animi ingenuitate pleraq. rarae sim consequutus plantas, quas antehac à nemine consequi licuit. His cum certo sciam decoris plurimum nostrum Commentarium in Dioscoridem esse accessurum, non dubito etiam quin rei herbariae studiosi te plurimum sint collaudaturi, ubi viderint hac omnia me tibi accepta referre. Hoc itaq. nomine ago tibi gratias ingentes. Atqui si mihi optata Deus concesserit, efficiam profecto, ut ne te peniteat hac in me contulisse: sin autem (ut humana sunt) mea spes me forte frustrata fuerit, tu tamen virtutis tuae & officii fructum tecum auferes. Optarem quidem hanc tuam erga me animi propensionem simili aliquo munere me posse commensurare, sed quum nihil sit ad manus, quod te dignum existimem praeter me ipsum solum, me tibi totum offero, ac voveo. Sed haecenus de his.

QUOD autem ad plantas attinet, rescribam, ut petis, de omnibus opinionem meam: quinetiam syncretissime significabo, quae legitima genuinaq., quaeq. spuria videbuntur. Sed id sane faciam pro ingenti mei reuerentia. Non quod autem possem aliquid singulari iudicii ad te scribere, sed ut potenti tibi morem geram. Verum hac conditione id a me accipias velim, ut, ubi tuo acriori iudicio, me fortasse de his minus recte iudicasse animadverteris, non sileas, sed quid melius sentias mihi significes. Sic enim fiet, ut discussis ventilatisq. omnibus inter nos, veritas tandem elucescat in medium.

RHABARBARI imago coloribus ad vivum ornata, una cum ejus historia, à Persis allata, ut rara, ita Rhabarbari imago mihi cara est. Hanc illico pingi excudiq. curavi, quod ejus inspectionem plurimos delectaturam non ambigo.

ELATINEN quam nunquam ante me vidisse memini, una cum floribus, quo diligentius inspicio, eo liberior genuinam esse statuo, nec quicquam in ea videre est, quod legitima non corripsondeat.

MEDIUM Dioscoridi & Plinio folio est Iridis, sed his subesse mendam jam in suspicionem me adducit Oribasius. Quippe qui Medium intubi esse folio ex Dioscoride scribit. Cui satis hac planta, quam ad me transmisti ad stipulari videtur, quamq. Dodoneo Violam Marianam vocari scribis. Hanc plantam multis in locis plures mihi visam recordor, sed haudquaquam animadverto legitimum eam esse Medium, quod in Dioscoride & Plinio legere me memineram, Medium Iridis folio esse debere. Etenim Graecus Dioscoridis codex qui ad manus est, legit, *ἔχει φύλλον ὡς οἰκίαν ἰριδός*. Sed Oribasii codex *ἔχει ὡς ἰριδὸς* habet. Quo fit ut tam hac planta compositus sit. plures habeat notas, quae ad amissum Medio correspondent, facile tecum sentiam legitimum eandem esse Medium: praesertim cum abs te edoctus sim eam in saxosis & opacis tractibus nasci. Atqui gratum admodum mihi feceris, si sement tua opera consequi poterō. Quod cum tantum sexto mense à satū germinet, optarem, ut quam citissime fieri possit, ad meas perveniret manus.

GINGIDIUM plantam ex omnibus notū agnosco esse legitimam, sed integram omnibus suis partibus desiderio, ut ad vivum delineari possit. Hoc praestare sane facile poteris, cum hanc tuo in viridario, inter quamplurimas alias, virescere intelligam.

PLANTAM, quam cum Tripolium esse censes, Venetiis in littore maris conseruisti, locis, quae allidit Tripolium, unda, & ibi summa cum diligentia educasti, quamq. nunc mutata sententia Marina viola speciem esse censes, nusquam me vidisse recordor: ideoq. nec de nomine, nec de viribus tibi quicquam scribere possum. Verumtamen cum non sine speciali naturae artificio delineatam esse animadvertam, crediderim hanc profecto ad multa, quae ignoramus, esse utilem.

- Scammonium.** SCAMMONII radicem superioribus diebus Turcico solo sepultam, misit ad me Constantinopoli Celsus reus Orator Angerius, quæ jam germinare incepit. Interim folia, flores, & semen observabo: quod si videro tua illam esse similem, non te posthac gravabo, ut illam iterum cum floribus ad me mittas. Erit tamen mihi valde gratum, ut me certiores facias, unde ad te allata esset. Nam in Italia nasci Scammonium, hæcenus non audiui.
- Periploca.** PERIPLOCAM serpente ante decennium misit ad me Pisis Lucas Gbinus acerrimus rei herbaria indagator. Cui subscriptum erat Dorichium repens. Sed cupio abste audire cum florum, tum etiam fructuum historiam.
- Sesamoides minor.** SESAMOIDIS minoris stirps, quam antea nunquam vidi, mirum in modum placet. Nulla enim deest illi nota quæ legitime non corripere deat. Folia enim habet Coronopo majora, hirsutioraq; caules dodrantales, in quorum summitate capitula exeunt, ex quibus subpurpurascens prodeunt flores, quibus accedit tuum de semine & radice testimonium: nec me ab hac unquam removebit opinione, quod hac planta folia habeat Coronopo majora. Siquidem Oribasius *μακρότερον, non μικρότερον* legit. Id quod manifesto est argumento Dioscoridis depravate legi *Μακρότερον*.
- Elleborina.** QUAM Elleborinam pleriq; ais vocari, nonnullis vero venescum Scolopendrium, vocabat Lucas Gbinus qui primum Pisis eandem ad me misit Phyllitum minorem. Ego vero notas non habeo, quibus hanc Elleborinam, vel Scolopendri genus aliquod facere possim. Cupio autem edoceri, quo argumento hanc herbam venescam appellent. Quinetiam vere venenosa sit, an venescica dicatur, quod fortasse ea utantur quidam ad venescia & fascinationes.
- Spina alba.** SPINA *αε* alba folium placet, quantum mutila placere possunt, sed integram desidero plantam: solo enim hoc folio tota planta delineari non potest.
- Thlaspi.** SCIO non deesse rei herbaria studiosos, qui plantam, quam ad me pro Thlaspi mittis, idem tecum sentiant. Atqui si cum Thlaspi, de quo scribit Dioscorides, diligenter conferatur, non video sane, quibus argumentis in legitimum Thlaspi transmutari possit, cum nulla fere nota in eo videatur, quæ illi legitime conveniat. His accedit semini non obscura amaritudo, nulla penitus acredine prædita, quæ in Thlaspi semine maxime requiritur. Non tamen nego, Thlaspi, quod in Taurus monte in Cappadocia nascitur (ut Galenus est autor) Cretico non esse simile, nec alio cuiusquam, quod passim ubiq; nascitur: id quod argumento est plura esse Thlaspi genera. Caterum an hoc ad me transmissum Cappadocia congenerum sit, ego sane decernere nequeo, cum (quod sciverim legerimq;) ejus historia a nemine describatur, nec de semini amritudine mentio ulla fiat, quam in tuo vehementer me esse reperio.
- Smyrniolum Creticum. Macerone.** Nisi SMYRNII Cretici integram videro plantam, & recentem ejus radicem diligenter inspexero, affirmare sane non ausim, eam Smyrniolum esse Dioscoridis. Interea igitur, ut hæcenus semper, vulgo vocatam Macerona plantam pro Smyrniolo habeo. Pergratum tamen mihi facies, si integram hujus plantam ad me transmissis. Nam fortasse sententiam mutare consuevi, omnibus hujusce plantæ partibus diligenter inspectis: quod u sim, qui non meis opinionibus, sed veritati me perpetuo addixerim.
- Papaver corniculare. Floret rubro.** PAPAVER corniculare flore rubro, frequentissimum in Moravia nascitur inter segetes, & in agrorum aggeribus, eo præsertim tractu, quo Praga Viennam proficiscimur. Quam procul autem à mari distet hæc regio, sciunt hic omnes. Quod aureo flore à Dioscoride describitur, nusquam ibi videre licuit, nec alibi, quam maritimis locis: quanquam fortasse in mediterraneis etiam alicubi proveniat.
- Acanthi.** Alteram ACANTHII habeo stirpem, folio tuo longe majori. Quod tantum Soli pinguedine ariditateve factum esse censeo. Sed nulla intercedit lineamentorum faciesq; differentia, utraq; enim verum genui-
40
Seseli Æthiopium. numq; refert Acanthium. Simulac sui contemplatus Æthiopicum SESELI, quod etiam a Julio Moderato Arimino mihi transmissum est, illico inclinavit animus, tuum hoc magis legitimo ad stipulati, quam meum, quod tamen non dubito quominus Seseli sit genus.
- Amomum.** AMOMI historiam Plinio adeo confuse describi animadverto, ut nihil certi inde elici possit. In primis enim Amomum, Labruscam esse Indicam scribit. Deinde aliorum opinionem sequitur fruticem esse aut Myrto similem, foliis Punice mali: quibus non parum correspondent arbuscule folia, quam Plinii Amomum appellat. Sed cum scribat hanc plantam uvæ, non baccae, proferre, non ea facile adducor ad credendum, eam stirpem Amomum esse Plinii. Itaq; si clarioræ tenes indicia, quibus hanc plantam possis tueri opinionem, de hu, ut ad me scribas, perquam maxime rogo. Quinetiam scire velim, an peregrina sit planta, an in Italia proveniat. Id quod pariter de alia etiam planta audire desidero, quam quidam Dioscoridis Amomum esse censent. Cujus ramusculum quam libenter viderem cum suis floribus ac fructibus: vel si hoc fieri nequiret, ob plantæ fortasse raritatem, vellem saltem ejus iconem inspicere a diligentissimo pictore delineatam.
- Argentina. Gētiānula.** REPENTEM herbulam foliis Helxines argenteo quodam nitore splendentibus, nusquam me vidisse recordor. Itaq; non est ut de ejus historia & viribus quicquam a me expectes: eam tamen adstrictoria esse facultatis, non ambigo. Hinc si nomen mihi inveniendum foret, eam quidem ab argenteo nitore Argentinam vocarem.
- Polygoni genus.** GENTIĀNULA (ut ita dicam) nascitur circa Pragam copiosissima, cujus plures habeo species magnitudine tantum differentes.
- Centum grana.** STIRPIS illius ramusculum, quam quidam (ut inquis) Ambrosiam esse censent, crediderim ego Polygoni potius esse genus. Nulla enim ratio mihi sese offert, quæ persuadeat, hanc legitimam esse Ambrosiam. Nascitur hic copiosa. Officina centum grana a copioso semine vocant. Laudatur decoctum ejus ex aceto ad dentium dolores.
- Pentaphyllum. Santicula deora.** PENTAPHYLLUM illud magnum radice alba magnoq; naturæ artificio nodulis & laciniis elaborata. Dentaria speciem faciunt quidam. Memini hujus ego in meis in Dioscoridem Commentariis inter Symphyta, dixiq; a Germanis Santiculam albam appellari. Caterum aliam nosco ego dentariam, folio quinque etiam apicibus diviso, cujus nigra bacca Coriandri seminis magnitudine habentur, ubi duæ vel tres deventur, sumentes illico dementari & in delirium agunt. Videre quoque, dum Goritia agerem, quibus jocandi causa hæc bacca data fuerat, qui triduo perpetuo delirio laborarunt: laborassentq; fortasse diutius, nisi nostris auxiliis ad mentem revocati essent.
- PLANTAM radice odorata & adstringenti, quæ foliorum facie Agrimonium refert, nostrates mulieres,

lieves, si recte memini, herbam divi Guilelmi appellant: quemadmodum vestrates S. Christophori vocant. Hanc ^{Herba divi} ^{Guilelmi.} quamquam diligenter sum contemplatus, non tamen reperi locum, in quo meo in viridario eam ferere liceret. Praferunt eam quidam ad Strumas, si frequenter devoretur, vel hauriatur in potu.

NON dixerim facile, quam mihi grata fuerit rara illa planta, quam vulgo appellant nostri S F E R R A ^{Sferra Ca-} ^{vallo.} CAV ALLO. At eo mihi carior est, quo omnibus suis partibus ornatior accipit. Omnia in ea adeo integra incorruptaque sunt, folia, caules, flores, filiqua radix, ac si nunc primum e terra decerpta essent, quae omnia ad vivum delineari excindiq. curabo. Nam non vereor quam plurimi perquam gratissimam futuram ejus imaginem, praesertim Chymia & Magia studiosis. Hi sane ingentes tibi habebunt gratias, quod tua opera, ac studio hac planta in communem omnium conspectum venerit in lucem.

10 PETROSELINI Macedonici plantam, una cum ejus imagine ad vivum delineata, magna cum animi ^{Petroseli-} ^{numMace-} voluptate sum contemplatus, quod antea a me visa non sit, itaq. eam rarissimi muneris loco habeo. Rem ipsam ^{donicum.} ob ejus raritatem multis facio, pluris tamen fidem tuam, qui scribis legitimam esse plantam, quod scias (ut mihi persuadeo) vel ex Macedonia, vel Epiro esse allatam, ubi Petroselini plurimum nasci scribit Galenus.

NUNC primum in Marino Bryo me perperam damnavisse Plinium animadverto, inspecta tum ejus plan- ^{Bryon Ma-} ^{tinum Plin.} ta, tum imagine, quam a virenti recentiq. cessite delineatam agnosco. Est enim lactuca crispata adeo per omnia simili, ut merito a piscatoribus Lactuca marina appellari debeat. Nunquam putassem herbam per omnia Lactuca similem tum improprie Bryon appellasse Plinium, cum nihil, cum marino arboreove Musco similitudinis habeat. Sed ea tantum causa hanc censeo Bryon appellasse illum, quod Concharum testu & lapidibus indarens, vireat & vivat.

20 Quamquam OENANTHE utraq. mihi valde placeat, quod novarum plantarum inspectione plurimum ^{Oenanthe.} delectari soleam, est tamen quod in utraq. desiderari putem. Prima enim cujus folium Pastinaca amulum una cum integra imagine ad me misisti, legitima Oenanthe dici posset. Si radix quae fere nihil magnitudine, ac facie a Filipendula radice abest, crassior, tuberosiorq. spectaretur. Altera vero Oenanthem tuberosa tantum radice referre videtur, folium minime. Dico tibi sententiam meam, cui nolim acquiescas, nisi probaveris.

NARCISSORUM omnium, quinetiam Hyacinthorum, Bulborumq. imagines, vivis ac genuinis de- ^{Narcissus} ^{Hyacinthi} ^{Bulbi.} lineata coloribus gratissima mihi fuerunt. Cupio tamen vivas horum omnium plantas meo in viridario aliquid quando alere. Id quod singulari tua diligentia me consequuturum spero. Itaq. ubi Bulbos mihi comparare poteris, id ut diligenter facias, obsecro.

30 APII Orientalis semen, suo posthac tempore seram. Cum vero adoleverit, sabulosa terra (ut doces) ea ^{Apium O-} ^{rientale.} ratione operiam, ut albescat, qua Cinavatam & Intubum Olitores hyeme in Italia obruere solent. Experiarq. postea an in obsonio eam quam polliceris, cum palato ineat gratiam.

CONFERVAM de qua libr. 27. cap. 8. meminit Plinius, saepe fontibus innatantem vidimus, ac etiam ^{Conferva.} inde exemptam diligenter inspeximus. Non tamen animadverti, de ea ita aperte scripsisse Plinium. Quare plurimum tibi debeo, quod tua opera jam me doctiorem esse agnosco.

RUTAE sylvestris, quam Amolam Apbri vocant, habeo, Constantinopoli a Guilelmo Quacelbeno Caesarei ^{Ruta syl-} ^{vestris.} Oratoris Meaico mihi transmissam cum floribus & capitulis: sed una & eadem planta cum tua esse videtur.

PLINIANI Pelacini plures plantae in quodam amici mei horto hic cum siliquis contortis & floribus vi- ^{Pelacinum.} rentes spectari possunt, quae nulli notis a tuo differre videntur.

40 TRIFOLII asphalidii semen quod polliceris, erit mihi gratissimum, non quod inde plantas alere cupiam, ad ^{Trifolium} ^{Asphalite.} vivum delineandas, cum hoc jam diu factū sit, sed ut hanc herbā ad morbos curandos copiosam ad manus habeam.

PRAETER eas plantas, de quibus ad me scribis, reperi in ipso capsula fundo alias quasdam, inter quas ^{Portulaca} ^{arbor.} ^{Glaux.} ^{Cretamus} ^{aculeatus.} ^{Gramen} ^{spinolum.} erat PORTULACAE arborum, Glaux, Cretamus aculeatus, Gramen quoddam spinosum, ac ea etiam stirps, cujus filiqua ferreo venabulorum mucroni similes habentur, quibus utuntur venatores apris, ac ursis invadendis. De Portulaca alias meam sententiam: nunc enim nihil est, quod magis dicam. Placet nimis Glaux, sed longe fortasse magis placebit cum floridam ejus plantam inspiciam, intelligamq. in maritimis nasci. Cretamus aculeatus nondum antea vidi, quare charum mihi est. Ignora etiam mihi est, quae mucronatis filiquis provenit. Lonchitibus hanc tertiam adderem, quod lancea omnino speciem filiquae referant. De viribus si quid habes, id plurimum abs te doceri cupio.

JUNCUM quem Plinius Spartum facere quosdam scribis, ubiq. examinandum mihi proposui. Sed ^{Spartum.} cum in montibus Carthagenensis Hispaniae citerioris asserat u siccis locis nasci Spartum, non in litore maris, viderimq. ego Hispanicum Spartum ab hoc longe satis differre, non ita facile horum placito adstipulari possum. E Sparto strata rusticis fieri scribit Plinius, quin etiam ignes, faces, calceamina, & pastorum vestes, quae omnia e suo Sparto in ea Hispaniae regione rura omnia parant. Sed non video quo pacto ex hoc crassissimo Junci genere vestes parari queant. Ex Hispanico Sparto calceamenta contexta sapius vidimus, sed placidiore satis, quam istius Junci materiei.

MITTO ramulum Pisani suberis, cujus folia non parum a Romano distant. Pisannum enim spectatur folio Saben, longe productiore acuminatioreq. adeo ut is potius ilicis quam suberis videatur, tantum potest celsi foliq. natura. Nec dubito quinetiam fructu differant. Nam si recte memini Romanum ut folio brevior, ita glande compactiore, & rotundiore spectatur. Ubi autem Roma Suber cum glandibus tui tibi mittet Macignus, quem magno admodum virtutum cumulo ornatum esse audio, id ad me delinendum, ut mittas, quam maxime rogo. Hoc itaq. ^{Cedrus Li-} ^{Libano} est, mi amantissime Corrupe, candidum liberumq. cui Marthioli judicium de raris, ac pulcherrimis plantis, ad me transmisit: quod si fortasse ullibi claudicare deprehenderis, velim ut pro tua humanitate manum illi adjungas: quod si (ut spero) feceris, sane mihi gratissimum feceris. Quam magno teneat videndi desiderio Cedri e monte ^{Cedrus Li-} ^{Libano} Libano ramusculum, id quod tua opera fieri promittis, non ita sane facile dixerim. Ideoq. cupio abs te certior bari, fieri, an illum consequendi aliqua certa sit spes. Audio enim simulac aruerit mox decidere folia, quod in Larice Larix, etiam observavi. Gratulor autem mihi plurimum, quod tam humaniter polliceris scripturum te in Cretam ac ^{Cyprum} ^{ad tuos amicos.} Cyprum ad tuos amicos, qui in locis agunt, ut si quid pulchri rarique ibi repperint, quod ad hanc nostram spectet facultatem, id ad te mittant, tantum (quae tua est benignitas) mea causa. Sed faxit Deus Optimus Maximus ut quas me tibi habere gratias certo scio, quandoq. cumulatim referre valeam.

Palma.

Musa.

Remedia
ad leatigi-
nes.

Expecto veram Palmae arboris imaginem, ac etiam involucrium, quod Elaten appellant: quinetiam illud Pumila Palmae genus, quod vulgo Neapoli ab Encephalo appellant Cefalione. Expecto & musaiconem à clariss. Faloppio, cui ut me commendes, plurimum abs te peto. Reliquum est ut pro lentiginib. delendis in Nobilissima illa Virgine, cujus virtutes mihi tantopere collaudasti, aliquid remedii scribam. Sed scias velim difficile ejusmodi maculas adeo deleri posse localibus medicamentis, ne posthac tractu temporis repullulent, praesertim aetivo tempore, cum causa in ipso hareat sanguine. Attamen vidi ego pluries ex toto deleri lentigines frequenti scrofula lactis illitu. Praestat idem sulphuris oleum, cujus parandi rationem scripsimus. L. nostro de morbo Gallico. Sed huic addere oportet tertiam Tarrarini olei partem: quinetiam Amygdalarum oleum ex amaris nucibus pressum, & cum Bryoniae succo illitum. Praestat ad id nucis unguentaria olei, quo unguentarii ad multa utuntur. Fit olei à lacertis quod ego sum expertus, hoc modo. Sumito Lacertas vivas decem, & affundito olei Amygdalarum amararum libram Collocato deinde in Balneo ferventis aquae vas vitreum, quod Lacertas, & olei exceperit, aperto ore, & ita dimitto horis contrivis decem: deinde extrahito & percolato, & inungito, addito cera odorata momento, ut diutius hareat. Vale.

JACOBUS CAMENICENUS, MEDICUS,

Petro Andrea Matthiolo, S. P. D.

Continet Epistola secti cujusdam hydropici historiam.

Ex quo tempore te in has regiones ultra Alpes transivisse Dii immort. clariss. Matth. non nostantum, qui in hac urbe amplissima medicinam facimus, verum etiam à longinquis locis, ad te tanquam ad Themidis oraculum confugiunt plerique Medici consulturi in rebus dubiis, tuam summam prudentiam, judicium, eruditionem, consilium. Quo fit, ut multi egri morbis gravissimis liberentur, qui pessum irent, nisi te hominem tanta doctrina, experientia & humanitate etiam praeclitum ad manus haberemus. Cum autem hac in urbe recens casus inauditus acciderit, nec ego nunc propter certas, quas nosti, causas domo excedere possum, ut tecum coram colloquar, putavi me à bonitate tua hac scheda facile tantum impetraturum, ut tuam, mihi sententiam de hac ipsa, quam dixi, re exponeres. eamque literis consignares: ita enim dicta tua crebriore meditatione facilius recolere, & amicis etiam meis discendi cupidus communicare potero. Res autem de qua judicium tuum audire cupio, sic habet. Hisce diebus ego & amici aliquot mei, secumvis cadaver hominis, qui diuturno morbo laboraverat. Is autem & hydropicus postremo effectus erat. Resecto autem ventre, cum transivissemus musculos ab dominis, invenimus aquam illam, citrinam vocatam, intra peritoneum & intestina: de quo ab aliquibus dubitatum tamen fuisse video. Mox inde respeximus ad hepar, tanquam in eo causam morbi manifestam visuri. Id reperimus grande, colore nigricante, & fere tali qualem in splene aliàs conspiciamus. Folliculus fellis plenissimus erat bile. Hepatis vena in parte ejus cava, priusquam in communem illum caudicem porta deflueret, omnes obstructae erant, lapillis eas distendentibus foris nigris, intus flaventibus. Porro & ille meatus, qui ex folliculo fellis in intestinum defluebat, lapide ejusmodi obstructus erat. Hunc cum examinissemus, nihilominus tamen bilis effluxit: coaluerat enim foramen illud desuetudine bilem ad intestina mittendi. Hanc istius meatus obstructionem ego causam fuisse video icteritiae, cum qua hic homo ante hydropem longo tempore constitutus fuerat, regurgitante ad totum ambitum venarum bile, quae purgari per intestinum debuisset. Nam meatus ille, qui ex folliculo fellis in Hepar est, liberrimus erat. Ceterum Hepar ipsum tota sua convexa superficie adnatum Diaphragmati conspiciebatur, interveniente membrana quadam crassa & firmissima, nata fortasse ex calore affante in ejusmodi quasi crustam externam, superficie hepatis. Nam & idem eger perpetuo de insigni calore dextri hypochondrii queri solitus erat. Jam à te erudiri cupimus, nunquid etiam apud veteres ejusmodi lapillorum mentio aliqua facta sit. Galenus quidem, quod meminerim, lapides in renib. & vesica tantum, interdum vero etiam in intestinis generari credidit. Quod autem in Jecinore generetur, id aut nescivit aut si scivit, certe scriptis non prodidit. E Georgio Bohemia Rege, adhuc hodie folliculus fellis post mortem exemptus, extat, in quo, loco bilis lapis durus continetur, hematis lapidi colore similis. Res miranda, profecto & digna, de qua te audiamus. Neque enim est alius, qui nos docere de re tanta melius te possit. Vale.

Secti cada-
veris hydro-
pici cujus-
dam Hist.
Lapilli in
Jecore in-
venti.
Fellis mea-
tus lapide
obstructus.
Jecur tota
convexa
superficie
septo tran-
verso adna-
tum.

Georgii
Bohemiae
Regis fel-
Lapideum
factum.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,

Jacobus Cameniceno Medico, S. P. D.

Respondetur ad Epistolam praecedentem.

Ergratum sane abs te mihi factum est, mi Camenicene, quod de inventis in secto illo Hydropico me certiorē reddideris, & praesertim cum de lapillis in Jecinore repertis, nec apud antiquos nec apud ceteros Medice Facultatis scriptores, ulla (quod legerim viderimque) posteritatis memoria sit facta mentio: quanquam id facile fieri posse, ut postea dicam, non ambigo. Colligi plurimum in Ascite hydropicorum aquam inter Peritoneum & intestina, ut Gal. sateretur, cum l. qui dicitur Medicus, tum etiam s. de loci affectu, mirum non est sed magis mirum, quod quidam, ut inquis, de re hac dubitaverint. Nam cum id manifeste asserat Gal. ac etiam Avicenna, cur dubitare debuerint sane non video, sed eorum jam cessabit dubitatio ubi abs te audient sub peritoneo aquam esse repertam. Testimonium enim tuum adeo sensibile est, ut si quis posthac dubitare perseveret, is pertinax omnino dici mereatur. De Jecoris magnitudine, & nigredine nihil etiam mihi mirandum est. Intumesce enim hoc viscus obstructionib. accedentibus. Quippe obstruens humor, tenuiora visceris vasa primum implet, & insarcit, auctus deinde, in omnem ejus substantiam se diffundit, & eam posthac, perinde, ac vasa obstruit: quod si rursum adhuc plenior multo emulatur, in amplam molem jecur totum distendit, & tumidum admodum reddit. Tumori si postea accedat nigredo, nil etiam mirum videri debet cum ex insarctu crassescat sanguis, & visceris facult. omnes robur amittat. Reddita enim imbecilli expultrice facultate, atra illa sanguinis excrementa, quae ad lienem transmitti possunt, in ipso harent Jecinore, & ejus non solum permittunt colorem, sed etiam substantiam. De lapillis autem in venis repertis, quae ex jecoris cavitae interiore, in vena Porta caudicem deflunt, si meā tibi dicam sententiam, nulla mihi sese offert ratio, quae non consentiat, id fieri in jecore posse facile, quemadmodum in renib. vesica & articulis. Nam, tan et si id non dixerit Gal. hoc tamen nihil obstat, quo minus etiam in jecore, ut in renibus, oriri calculi possint. Quippe cum in jecore eadem sit materia crassa glutinosa, calculis gignendis idonea, nec ibi calor deficiat, cujus vi lapidescat, nihil prohibet, quin calculi ibi etiam fieri possint. Dicebat enim Gal. l. de renum affectuum digestionem, Lapidem in homine à calore generari, eoque, vel vehemente, vel tepido. Si crassa materia est (ut ille inquit) sufficere potest tepida

Jecoris
praeternatu-
ralis ma-
gnitudinis
causa.

Facile cal-
culos in Je-
core gigni
posse.

Lapides in
homine ge-
neratio quo
modo fiat.

repida & moderata caliditas, & qua naturalis est ad firmandam, & indurandam terrae modo hanc materiam: est enim crassities ad generandum lapidem singulariter accommodata. Si tenuior est vehementiori, tunc plane indigebit caliditate siue naturali, siue prae naturam, qua durecat in terram. Siquidem calor tenues materiae partes dissolvit, atque ita ubi valuerit, lapidem confirmat. Hec ille. Quibus palam est, non esse prae naturam, si in jecore etiam lapilli gignantur, cum ibi non desit materialis causa, nec efficiens, nec instrumentalis, quibus in eo generari possint, cum eo obstructo, quandoque crassa, quandoque glutinosa, quandoque ambo simul ibi habeant excrementa calor non deficiat, nec vasorum cavitatem, in qua calculi gignantur. Nam si crassus glutinosusve succus, qui in renibus lapidescit, ex jecore per venam cavam fertur in renes, nihil sane prohibet, quo minus in eo lapidescere possit, ubi haerit diutius. His rationibus, itaque, fretus crediderim ego lapides in jecore ut in renibus frequentius gigni. Sed quoniam propter visceris insensibilitatem non excitant dolores, nec expelluntur extra corpus, nec videri possunt, nec tangi, quemadmodum qui in renibus & vesica sunt, sed in occulto delitescunt in Medicorum considerationem non veniunt. Quo fit, ut huic ignoratis quandoque mirentur Medici, cur in morbo, qui ex jecoris infarctu oriri solent, nihil penitus curare valeant ullo medicamentorum genere. Lapidem amygdala nuci quantitate in Aurelia Petruccia jecore Pandulphi Tyranni conjugis Senis repertum esse scio, in quem interitus illius causam rejiciebant Medici. Sed in felle nasci lapides testatur Fernelius, vir nostra aetate praeclarissimus, qui lib. vi. de partium morbis sic habet. Calculus in cysti felle plerumque concrevit niger, sed levius, & qui aqua immersus innatat. Origo illi est fellea bile, quae proprio conceptaculo diutius coarctata nec tempestive vacuata, nec nova influxu renovata mirum in modum obdurecit. Id autem in primis accidit, cum uterque, Cystis ductus obstruitur. Hujus quidem neque manifesta sunt nota, neque gravia symptomata, quibus certo ac facile detegi possit. At suspectus tamen esse debet, quibus gravi ac diuturnus fuit icterus. Haec ille. Quo morbo cum hydropicus ille tuus diutius admodum laborasset, nec medicamentis expugnari potuisset morbus, nil mirum si lapillus in ejus felle fuerit inventus, qui ductum illum occluderet, quia bilis in intestina deferri solet, quinetiam si posthac coalescit ductus ubi ducendi munus cessavit. De felle autem Georgii Bohemiae regis intra eum lapidem converso, res miranda (ut putas) non est, quod id etiam in pluribus fiat. Nam ut Fernelius inquit, Senex quidam decrepitu ad iram mire propensus, post decessum sine felle & sine cysti inventus est, in cujus sede calculus ingens confederat. Quinetiam fuisse alios scribit, qui post diuturnum icterum, oborto alvi profluvio hujus naturae innumeros calculos instar pisi aut hordei granorum, per alvum emisissent. Quo fit ut quandoque hallucinari possint medici, qui, ubi per alvum excernere lapillos quempiam viderint, hos in intestinis exortos censent. In bubulo felle reperti saepe lapides juglandis magna quantitate, rufi colore, ego ipse testari possum, qui plures à Lanis exemptos mihi comparavi, ad varios morbos curandos, ut in nostris in Dioscor. Comm. suffus disseverimus. V. cum mirum omnibus videri posset felle jejuni convexa superficie sepro transverso fuisse adnatum, nisi monstrifica plura in aliis etiam humani corporis partibus saepe viderentur. Id quod dubium me reddit, an natura lapsu, an ex morbo (ut tu suspicari videris) hoc fuerit factum. Potuissent pluribus hanc tractare quaestionem, sed quoniam nec opus esse videtur, nec otium abundat, boni consulas rogo epistola breviter. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Joanni Mathesio S. P. D.

Agitur de Magnete Theamedem continente.

E humanitate tua, qua usus es erga me superiori aetate, cum ad me aliquot metallicorum species mitteres, jamdudum tibi egissem gratias, nisi me & aula negotia, & operis mei editio impecasset. Ago tamen nunc, aut habeo potius: relaturus aliquando eas, ubi occasio mihi sese aliqua commoda obtulerit. Inter reliqua, quae miseris erat Magnetis, cui Theamedem inesse VVillebrochio dixerat, propterea quod una ex parte ferrum, quod alia attraheret, repelleret. Verum ego, cum ejus periculum facerem, nihil tale deprehendi. Ferrum enim undique attraheret. Itaque errorem tunc intervenisse credo cum VVillebrochio traderes. Nam & ipse mihi retulit duos te Magnetes habuisse, quorum unus simplex esset, alter vero etiam Theamedem contineret. Unde facile fieri potuit, ut illos imprudens, inter se permutares. Rogo autem pro summa humanitate tua, ut si quam portionem Magnetis, cui Theamedes conjunctus sit, habes, eam mihi mittas. Id munus mihi tam gratum erit, ut magni id thesauri loco sim apud me repositurus. Eram tibi missurus exemplar commentariorum meorum in Dioscoridem, sed nullum mihi nunc ad manum est, quare id aliò tempore à me expectabis. Epistolarum opus meum sub praeco est. Id quam primam edetur ad te transmittemus. Salutatur te VVillebrochius collega meus, qui superiore aetate meo nomine te isthuc convenit. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Balthasari Pepulo Myropolae Bononiensi. S. P. D.

Traditur exactissima Theriaca paranda ratio.

Imeti jam diu mihi persuasum habeam istuc non deesse praeclarissimos Medicos, & in simpl. med. cognitione peritissimos, qui tibi in tua conscribenda Theriaca, me longe magis auxilio esse, ac suis consiliis adjumenti plurimum Reipublicae afferre valeant, adeo ut tibi opus haudquaquam sit, nostra expectare auxilia, vel consilia: quam tamen tot precibus petitionibus, ac literis a me efflagitavi, ut hac in re te juvem, & meam de omnibus, quibus indigemus ad hujusce Antidoti conscribendi apparatus, ad te scribam sententiam, non potui tibi non morem gerere, praesertim cum videam te in ea versari opinione, ut ubi fueris meis auxiliis destitutus, nunquam à Senatoribus te consequuturum pates Theriaca conscribenda facultatem. Quares mihi tanto jucundior accidit (quanquam fortasse de me plura tibi polliceris, quam re ipsa praestare valeam) quod non solum causas, quibus ad hoc moveris, mihi significaveris, sed & audiam ab te, quam istuc mea scripta in Dioscoridem magni fiant, dum mihi tam aperte asseveras, omnes fere doctos viros & res Medicas studiosos, qui in tuum concedunt Myropolim, ut tuorum simpl. med. pro Theriaca ipsa conscribenda inspiciant apparatus, mea semper secum asferre Commentaria, ut in ducibus agnoscant, quae vera sint & quae adulterina, quae probanda & quae reprobanda videantur, existimantes se tutam viam feliciter procedere. Caterum ut in hac tua sane laudabili petitione tibi morem geram, ignorare sane primum non debes, me in ea semper fuisse sententia, hoc a te mihi à nobis parari posse Theriacam ex iis simplicibus, ea felicitate ac ratione, quibus à Galeno parabatur, nec si

In Jecore esse omnia quae Lapides gignere possunt.

Cur morborum causa sagioriet quandoque Medici. Lapis Amygdala nuci magnitudine in Jecore mihi repertus. Lapides in humano felle gignunt.

Felle decolori Senis Lapideum factum. Calculos à felle per alvum quodammodo excedit vi Bubullis lapideis.

Magnetis Theamedem altera parte habentis.

Theriacam à nobis ea felicitate parari non posse, quae putaverit, antiqui paratur.

etiam hos arguit de domesticorum Naporum semine intellexisse: Nam cum Napi sativus sylvestrisq; habeatur, quum simpliciter ponitur, rationi consonum videtur, ut potius de sativo sit intelligendum, quā de sponte nascente. Hu accedit Diosc. Medica materia facile Principis magni facienda auctoritas. Etenim l. 2. de sativo Napi scribens, ita de ejus semine scriptum reliquit. Napi semen potum venenorum vires hebetat, antidoti q; admiscetur. Quas tamen vires sylv. de quo scripsit l. 4. nusquam reddidit, sed tantum ad urinas secundasq; ducendas commendavit: quinetiam. lieni, vesicae & renibus utilem esse dixit. Id quod etiam, de eo scribens ipsemet asserit Galenus. Plin. deinde lib. 20. c. 4. postquam primo loco sylvestris Napi meminit, & illum prae tulit Dioscoridem fortasse sequutus, ad femininarum purgationes, vesicae affectus, & ad urinam ciendam. Alterum, inquit, Napi genus est, quod Buniada vocant, Raphano & Rapo simile, seminis praeclari contra venena, ob id in Antidoti utuntur illo. Quibus palam est de sativo postremo locutum esse Plinium: quippe is facie ad unguem Raphanum refert, gustu vero saporemq; quam maxime rapum. Quamobrem nescio qua ratione ductus Galenus scripserit l. 1. de Antidoti, ubi simplicia quae in Theoricam adduntur expendit, sumendum esse sylvestris Napi semen: Nisi fortasse is peculiariter compertum haberet, id quod suo aeo ex Creta afferebatur, propria fortasse quadam vi pollere ad Antidota paranda. At quum nos eo destituamur, suaderem sane ut sativi semine uterentur Pharmacopaei, & id tantum suis admiscerent Antidoti, quod palam sit tantorum praeclarissimorum virorum auctoritate prestare hoc, ad venena & in Antidoti addi.

1 RIS omnium praeclarissima est Illyrica: quinetiam Macedonica. Ex Illyria facile Venetias comportatur. Ille Illyrica praeclarior ceteris. Eligenda tamen in hoc genere, quae praeter ceteris fuerit odorata. Rejicienda est Libyca, tam quod amarescat, tum quod Galeni testimonio tantum ab Illyrica distet, quantum abest cadaver a vivo corpore. Nascitur in aliis etiam gentibus, quae viribus ab Illyrica parum recedit, qualis est, quae in Apulia provenit, & quae candidum edui florem.

20 Ceterum quum Illyrica sit omnium efficacissima, ea tantum tibi fuerit seligenda.

AGARICUM (ut Galenus inquit) fraudem nullam admittit. Desit convehi ad nos ex Sarmatia, Galatia, & Cilicia: quod autem per Italiam circumfertur, & Venetias comportatur, legitur partim in agro Tridentino, Tyrolensiq; Comitatu, ubi montes ubiq; Laricibus sylvescunt: partim vero asseritur ex Norico tractu aliq; circumjacentibus regionibus, quibus sane in locis praeclarissimum provenit. Non autem multum refert, aut quo in loco crescat, aut a quo afferatur, modo praeclarissimi notas habeat. Paulo praefertur albidissimum, friabile minime lignosum. Sed nos ex Mesue sententia addendum censuimus leve, rarum, primo statim gustu dulce, mox amarum adstringens, ac etiam subacre. Quod autem tale non fuerit, rejicere oportet. Siquidem nigrum, densum, ponderosum, siliis quibusdam veluti nervis interfectum acerbumq; maxime improbat. Quo sit, ut Dioscorides l. 6. inter deleteria medicamenta, id quod tale sit, reposuerit.

30 CINNAMOMUM jam diu defecit, ut in Commentariis nostris in Dioscoridem editis fusius diximus, Cinnamomum. quanquam non sine errore sibi persuadet Euchsium, lib. de Compos. medicamentorum, Lusitanum Amatum illum fortasse sequutus, reperiri legitimum Cinnamomum (ut suis verbis utar) in capsis Canellae refectis, quae ad nos convehuntur. Adhuc nihil minus hallucinatur, dum sibi persuasum habet Cinnamomum, quod nobis Zeyla insula mittit, corticem esse arboris: sed aberrasse hunc testis est Galenus, cujus non solum auctoritate, sed etiam aliorum probatissimorum auctorum nobis comprobatum sit, Cinnamomum esse ligni substantiam, non autem corticem. Praestabit itaq; in Cinnamomi defectu sequi Galeni dogma, quod est, Cassia duplum Cinnamomi loco substituere. Quintus Galeni atque in Cinnamomi penuria Carpesium supponebat, quo etiam caremus. Nam Cubea vulgaris Carpesium non est, ut quidam credidere: utq; in nostris in Dioscor. commentariis latius disserimus.

GLYCYRRHIZAE succus ex Creta & monte Gargano Apulia comportatur. Optimus est Creticus, a

40 quo tamen non longe abest Italicum.

OPOBALSAMUM nomine tantum cognoscimus. Perit enim jam diu quod in Judaea habebatur. Memphitamen (ut audio) in quodam tantum viridario alitur, sed liquoris non valde ferax, nec etiam plurima ibi plantae aluntur. Si quid liquoris colligunt, id totum solus Turcarum Imperator habet. Quo sit, ut jam longo admodum tempore Opobalsamo destituti sumus, ut in commentariis nostris in Dioscoridem fusius dictum est. Sunt tamen impostores, qui legitimum se habere Balsamum mentiuntur, quod si quis expendat, facile comperiet, non modo id esse adulterinum, sed Balsami ne tantillum quidem in se continere. Animadvertant itaq; Pharmacopaei, ne ab eis deludantur. Adulterabatur Balsamum ante Theophrasti aevum, adeo ut scriptum reliquerit. l. 9. de plantarum hist. id omne quod in Graciam advehebatur, non fuisse sincerum, sed pluribus mistionibus vitiatum. Ideoq; Galenus narrat lib. 1. de Antidoti, quum non ignoraret Opobalsamum diversis modis adulterari posse, ita ut difficulter pateret ementi

50 fraudem, se proprio oculorum intuitu cernere voluisse, & quomodo cresceret Balsamum, & quomodo lachrymam mitteret, voluitq; sinceram huius lachrymae partem habere, veluti regulam ad dignoscendos alios Balsami liquores. Porro asseritur jam (ut audio) de occidentibus Indiis liquor odoratissimus, liquido Syraci vocato similis, quem qui deferunt, Balsamum appellant, quod notas quasdam Balsami praeseferat. Verum quum (teste Strabone) Balsami lachryma lacteo sit colore, crediderim potius novum hunc liquorem, Stactem esse praestantius Myrrha, quam Balsami liquorem. Inest huic odor, caput feriens, & acris sapor, vulnera sanat celeriter, rugas tollit, urinas, & menses cit, suspiriosos juvat, & ceteras fere, ut ajunt praestat Balsami vires. Quapropter non abs re factum putaverim, si quis eo Balsami vice uteretur ad Antidota praefertim, quum non modo quam plures habeat Balsami facultates, sed etiam, quod Stactem ad unguem referat. Stacte enim substituitur Galeno & Paulo Opobalsami vice. Sunt qui Opobalsami loco oleum Caryophyllorum supponendum suadent, quorum sententia nos etiam aspiculamur. Quidam Myrrha oleum suppeditat, quod magis sane probarem, si legitimam haberemus Myrrham, sunt etiam qui Myristicarum nucum liquorem Balsami vice accipiant, a quibus non dissentimus: omnes enim hujusmodi liquores Aromatis plurimum respiciunt, & praeclarissima sunt facultatis. Euchsium l. de compositione medicamentorum, in hoc parum sibi constare videtur, quod primum dixerit, ubi de supposititiis medicamentis egit, Opobalsami loco Stactem supponi debere ubi vero vipereos conficit pastillos, quibus praeter Andromachi & Galeni institutum Opobalsamum addit. Leucoii succo pro Opobalsamo uti suaferit: Sed quam magno ducatur errore, inferius latius dicemus, ubi de Carpobalsamo meam tibi aperiam sententiam.

MYRRHA quae legitima notas referat, adeo rara est in Europa ut difficile admodum sit, invenire qui eam usquam viderit. Quae enim Sepiascentur, si inter Myrrha genera fuerit admittenda, omnium sane vilissima erit, eaq; fortasse quam Ergasimam, vel Caucaliam vocat Dioscorides, pingui carens, praeter modum exoleta

retorrida. Præstabit itaq; ea uti, cum præstantior ad manu non sit: sed delectu opus est. nempe, ut in hoc genere ea tantum si ligatur, quæ odoratio, pinguior ac recentior apparebit. Verum si Stachæ syncerissima esset damus, nil sane comino aliud optari posset.

Crocum.

Crocum præstantissimum in Austria.

CROCUM Corycium Lyciumve ex Olympo monte decerptum, quod (ut Dioscorides & Gal. testantur) ceteris est præstantius, quod sciam, ad nos non advehitur. Primas in Italia tenet quod ab Aquila Vestinorum urbe afferatur. Præstantissimum esse constat, quod in Germania provenit, circa Viennam Austria Metropolim. Sed difficulter transit ad Italos, tum quod copiosum non sit, tum etiam quod Pannonæ, qui Aromatum & Croci usu admodum delectantur, illud in suas convehant regiones. Habet enim Austriacum Crocum omnes fere tum notas tum qualitates quas optimo Corycio reddidit Galenus. Quamobrem curent Pharmacopœi pro virili qui Antidotâ parant, ut de Vienna ad eos adferatur, vel saltem selectissimo utantur Aquilano.

Zingiber.

ZINGIBER (ut Galenus inquit) adulteria non admittit. Sunt tamen hæc ætate impostores, qui fraudes etiam illi parant. Siquidem quum carie Zingiber tentari cernunt, rubrica quadam aqua subacta superliniunt, ut teredinum foramina obstruant. Eligatur itaq; Zingiber, quod rubricam non admisit, ponderosum, siccum solidum, carie vacans, intus album, & sapore acerrimum. Facile enim Zingiber carie contabescit, quod (ut Galenus inquit) recrementitia quadam illi insit humiditas, quæ facile computrescit.

Rhaponticum.

Rhabarbarum, pro Rhapontico componendum.

RHAPONTICUM legitimum, ut in commentariis nostris in Diosc. scripsimus, nostra hæc ætate in Italiam afferri cepit. Nec desunt Venetiis mercatores, ac Pharmacopœi, qui selectissimum vendunt. Ubi vero quis adeo ab Italia procul absuerit, ut illud consequi non possit, Rhabarbarum potius illi supponendum suaderem, quam magni Centaurii radicem, ut recentiorum quidam censent. Quandoquidem Rhabarbarum præter id, quod polleat odore fragrantia præstat mirum in modum contra venena & venenatorum morsus: quin & ad pestilentiam, pestilentes febres & interaneorum vermes. Quibus tamen facultatibus omnino destituitur magni Centaurii radix. Nec obstat, quod in libro, quem Galenus ascribunt, ubi de substitutis agitur medicamentis, Rhapontici loco substituitur magni Centaurii radix. Quippe præter id, quod semper crederem librum illum esse spurium pluribus de causis, quas postea referam, credi sane par est, quod, si Gal. simpl. med. indagaret acerrimus Rhabarbarum novisset, nullum aliud quam illud suppeditasset medicamentum, ut Rhaponticum non esset ad manum, imo fortasse nunquam Rhaponticum suis Theriacis admiscuisset. Odoratum enim Rhabarbarum est, ut diximus, quod admodum magnificere oportet. Quamobrem nulli mirum sit, si Avicenna inter Arabes facile Princeps sui Theriaci Rhabarbarum admiscuit Rhapontici loco, quemadmodum & Nicolaus Myrepsicus Alexandrinus qui quum tam diligenter de medicamentis compositione scripserit, ut sequitur ætatis Medici sui plerumq; ut aurum medicamentis, censendum sane non est, quod fuerit is (ut Fuchsius putat) simplicium medicamentorum adeo ignarus, ut nesciret, quid esset Rhaponticum & quid Rhabarbarum, præsertim, quum is utriusq; sape meminisset & in Hedybroi compositione utrumq; addiderit. Velim itaq; ut tu Rhapontici loco, Rhabarbarum supponas. Quod si non neglexeris, Antidotum longe efficacius tibi comparaveris.

Quinquefolium. Tormetilla.

QUINQUEFOLIUM commune intelligo, non autem Tormetillam vocatam, ut quidam existimant, cuius nusquam (quod sciam) meminere antiqui. Qui vero aliter sentiunt, hallucinantur una cum Manardo Ferrariense. Nec tamen ob hoc putent velim Pharmacopœi Tormetillam suam, non habere usum, in aliis medicamentis à recentioribus inventis, siquidem herbula est miris pollens viribus.

Calam. ynthia. Marrubium. Petroselinum.

CALAMINTHA, MARRUBIUM. Nota sunt omnibus, in Italia præclara nascuntur. Inter Calamintia genera præcellit Montanum, imbecillius est aquaticum.

Quid pro Petroselino Macedonici semine supponendum? Stoechas, Stoechas Cretica.

PETROSELINUM Macedonicum, non adeo magnificum Galenus, quin velit ejus loco alterius regionis Petroselinum substitui posse. Inquit enim Tibi vero si Petroselinum Macedonicum quandoq; decrit, ne petorem existimes Theriacam futuram, si aliud imposueris, nam Macedonicum amariorum Theriacam facit, præsertim si recens adhuc imponitur. Quamobrem quum nostram Macedonicam quàm ceterarum gentium Petroselino destituamur, Smyrni semen, cuius in Comment. nostris, in Dioscoridem eductum, imaginem appropinquamus, substituendum esse putarim, nam præter id quod Serpentinum morsibus opem ferat, eadem omnibus facultatibus pollet quibus & Petroselinum. STOECHAS non ex Creta tantum & Stoechadibus insulis, sed etiam ex Arabia peregrina ad nos affertur. Quamquam in Apulia provenit in Gargano monte non omnino rejicienda. Galenus Creticam ceteris quæ in insulis proveniunt, præfert. Recentiores medici Arabicam semper suis medicamentis admiscunt: quæ tamen si recens adveheretur, principem facile locum obtineret. Ceterum cum convehi non possit, nisi longo temporis tractu facile situm contrahit. Quo fit, ut una cum Galeno Creticam alii præferam.

Costum legitimum non habent.

COSTUM quod legitimum sit, nunquam (ut ingenue fatear) mihi hæcenus videre licuit. Siquidem tamen si quadam circumferuntur radices, quæ aliqua ex parte Costum referre videantur, non tamen illi paribus correspondet notis. Quamobrem fortasse utriusq; ejus loco Zedoariam suppeditare, non quod hanc Costum esse crediderim (ut quidam male sentiunt) sed quod jam sexcentis experimentis constet, & veneni adversari hanc, & pestilentiam arce. Taceo reliquas præstantissimas facultates, ne longior sim, quibus præclarissima hæc radix pollet. Sunt etiam doctissimi viri & rei herbaria peritissimi, qui Angelicam ita recentioribus vocatam Costo similem faciunt, quod præstet eximia odoris suavitate, gustu sit acris, leviculam (ut Gal. inquit) habeat amaritudinem & veneni ac venenatorum morsibus opem ferat. Horum opinioni non possum non etiam inharere, quod ratione & experimento fulciatur. Verum tamen quum scribat Gal. Costum adeo esse acre, ut diu admotum exulceret, placeret quidem Angelicæ duplæ ponderis addere. Fuchsius Medicus ætatis nostræ clarissimus, lib. de Comp. med. in Comp.

Angelica Costo similis. Angelicam pro Costo supponi nullo.

Aurea Alexandrina dicit, quod quoties Costi mentionem simpliciter facit Nicolaus Myrepsicus, semper amarum appellatum intelligere. Verum tamen quum apud Græcos tantum nigri & albi Costi fiat mentio, quemadmodum & apud Plinium, quid peculiariter pro Amaro Costo sibi velit Fuchs. libenter audirem. & an pro amaro Costo Pseudocostum intelligat, quod quidam impostores ex Gargano Apulia monte per Italiam circumferunt, sapore quam amaro. Scribit quidem Galenus levissimam Costo esse amaritudinem, sed quum id absolute pronuntiaverit, censendum sane non est, ut neutram amaritudine vacet, sed hic fortasse Fuchsius Arabes sequutus unâ cum illis hallucinatus deprehenditur. Ceterum non desunt rei herbaria imperiti, qui bortensem herbam, quam quidam Mentham Saracenicam, quidam mentham Græcam, quidam ut Tusci, Salviam Romanam appellant, pro amaro Costo accipiant aberrantes. Utriusq; Costi imaginem (dulcis fortasse & amari) pollicetur Fuchsius piliam ostendere in altero

Pseudocostum. Fuchsi opinio improbat. Mentha Saracenicæ.

Stirpium historia Commentario. Sed quum nullus extet Author (quod sciverim) qui Costi notas & historiam sigillatim descripserit, & peregrina sit planta, multum sane fecisse illum sateri compellat, si Costum ex Arabia vel India Syriave in suum transtulerit librum, & legitimum esse probaverit.

PIPER nigrum nullus, quod sciverim, imposturus fraudem admittit. Tantotamen praestantius fuerit, quanto ponderosius. Quod enim grave ponderosumq; est & corticem tenuiorem habet ac minus spectatur rugosum, id sane optimum censetur.

DICTAMNUM quotannis à Creta Venetias affertur. Eligatur recens non cariosum, nec situ obductum, vegetum & undiq; tomentosum, gustu servens & odoratum.

JUNCUS odorati flores defecerant fere etiam Galeni aeo, qui causam in Camelos refert, quod eos aridissime depascentur. Ego vero causam potius rejiciam in Arabas, qui illas incolunt regiones, & eorum accubatio negligentiam ac imperitiam: quandoquidem nunquam suaderi potero, ut credam Camelos adeo universam regionem illam erodere, ut nihil fere supersit florum Junci odorati ac si locustarum ingentissimus numerus accederet. Paleae itaq; & calami ratio habenda erit, quum floribus destituamur. Sed hac recentia esse oportet, odorata, & quod mansa gustui acri probentur sapore: quae enim diu asservata sunt, facile (ut Galenus inquit) inodorata evadunt, & universam exuunt acredinem. Quo factum est ut prius crederet Fuchsius, qui fortasse odoratum juncum atate exoletum degustaverat, has, quae circumferuntur paleas esse adulterinas: Sed quum deinde vel recentes gustasset, vel ex Commentariis nostris in Dioscoridem intellexisset se magno duci errore, libro de Compositione medicamentorum in nostram devenit sententiam. Monachi qui in Mesuem scripsere, pariter in hoc hallucinati sunt, ut alibi de his diffusius diximus.

THUS adeo copiosum ex Alexandria Aegypti ad nos affertur, ut verendum non sit, quin optimi plurimum habeamus. Eligatur clarum, album, leve, rotundum granis concretum & quod igni admotum facile accenditur.

Terebinthina resina qua legitima sit, nostra tantum atate ad nos ex Cypro, Chio & aliis quibusdam Aegei maris insulis afferri capit. Cujus loco Larigna usi sunt Medici qui praeteritis temporibus claverunt. Porro quorundam studiosorum Medica materia diligentia ac ope, qui eo navigaverunt, postea factum est ut revixerit Terebinthina. Afferbatur primum cocta frictave, vel quod esset advectu aptior, vel quod impostoribus ad adulteria aditus hoc modo facilius fieret. Verum liquida, ut per se ab arbore manat jam frequens facta est. Hanc itaq; tantum expectant, qui Theriacam conficiunt, nam cruda hic opus est. Galenus libro primo de Antidotis Chiam ceteris praefert, quod & odore & sapore alias omnes praecellat. Fuchsius libro de Compositione medicamentorum scribit, Lariceam resinam Terebinthina proximam esse eaq; tuto uti posse Pharmacopaeos, ubi legitima Terebinthina defecerit. His praeterea additis Officinas omnes magno errore solam Abietinam pro Terebinthina substituere, quum ea longe sit inferior: sed (ejus pace dixerim) hallucinatur. Quandoquidem falsum sane est, quod Laricea resina Abietinam praecellat bonitate. Quippe Dioscorides lib. 1. cap. de Terebintho aperte contra Fuchsii sententiam, ita de Resinis scriptum reliquit. Terebinthina, resinas omnes antecellit: proxima Lentiscina, & è Pinu, Abieteq;. Et capite sequenti ubi in universum de resinis disseruit. E Picea (inquit) & ex Abiete resina ceteras antecedunt, odorata enim sunt, atq; thuris odorem imitantur. Id quod postea idem repetivit Galenus lib. 3. de compositione medicamentorum per genera, ubi in resinatum facultatibus fateretur, se nihil à Dioscoride dissentire. Praeterea & illud falsum esse convincitur, quod officina omnes Abietinam pro Terebinthina supponant, quum omnibus rei Medicae studiosis Pharmacopaeisq;, nulla alia resina pro Terebinthina uti Seplastias jamdudum constat, quam ea qua è Larice manat, ut pluribus in Commentariis nostris in Dioscoridem nobis memoriae proditum est. Adhuc abietina perexigua est nec ubiq; venalis inveniri potest. Ego quidem hanc pro Terebinthina semper suppeditandam suaderem, quippe quod Terebinthinam quadam odoris gratia superet, quod adstringat, & longe magis amara sit quam acris: Sed hanc fortasse nusquam vidit Fuchsius.

CASIA odorata, quam Canellam vocamus, praestantissima copiosaq; habetur in universa fere Europa: delectu tamen opus est, facile enim indicabit gustus an suum praestet viribus: Siquidem ea efficacissima fuerit, quae non modo gustu acri deprehenditur, sed dulcis & odorata. Quae autem talis non fuerit, rejicienda est, aut enim fraudem aliquam passa est, aut exolevit.

NARDUS Indica legitima frequens reperitur, sed fecit loci distantia ne ad nos afferatur suis dotibus usq; adeo praeclara. Eligenda quae recentior fuerit, levis, largam gerens comam, colore flavo, odorata, Cyprium redolens, brevi spica, amaro sapore linguam siccante, & quae diu suam odoris gratiam conservet. Si vero hujusmodi non sit ad manus, Celticam quam recentem, odoratam, praestantissimamq; habemus, tuto supponere possumus. Quippe hac Dioscoridis testimonio, praeter id quod Syriaca omnibus suis viribus equipolleat, urinam magis provocat, & Stomacho utilis est. Nec obstat quod scripserit Galenus, Celticam Nardum Indicam ac Syriacam esse imbecilliores. Quandoquidem hanc supponi haudquaquam suaserim, ubi optima Indica sit ad manus, sed ubi tantum vel deficiat, vel evanida suas non asservaverit vires.

POLIUM verum non diu est quod in Medicorum rediit usum, utriusq; imagines quis intueri poterit in Commentariis nostris in Dioscoridem. Montano tamen utendum tanquam praestantissimo.

SESELI quatuor est generum, nempe Massiliense, Aethiopicum, Peloponense & Creticum. Galenus Seteli, nullam inter horum facultates habet differentiam, nec alterum alteri praefert. Videtur tamen Dioscorides praefere Aethiopicum, quod scripserit esse Massiliensi acris odoratiussq;: quin & multa odoris suavitate pollere. Id quod periculum facientibus facile constabit.

STYRAX qui nunc Venetias affertur, an ex Pamphylia aut Pisidia, aut Cilicia advehat, quid veri Scyriae referam nescio. Galenus illum praetulit, qui ex Pamphylia in calamis conclusus afferebatur, adeoque magnificat ut scriptum relinquerit libro primo, de Antidotis, tantum distare hunc à vulgari, quantum a vino quod in tabernis venditur distat Falernum. Quo factum puto ut unusquisque Medicus semper praecipiat sui medicamenti Calamitem imponi. Quippe Calamitem cognomen aliunde fluxisse haudquaquam crediderim, quam à calamum in quibus olim ferebatur selectissimus. Qui Venetiis venditur non omnis probus, sincerusq; est, quum ejus plurimum ibi reperiat, quod imposturis non vacat, quamobrem scrutinio opus est: Eligatur itaq; pinguis, flavus, resinosis, albicantibus grumis, quam plurimum in sua odoris gratia permanens, & qui dum molitur melleum fundit liquorem inditumque prunis suavissimum mittat vaporem. ejusmodi apud unguentarios habetur.

Fuchsius

Piper nigrum.

Dictamnus.

Juncus odoratus.

Monachorum error.

Thus.

Terebinthina resina.

Fuchsius opinio ex-ploia.

Abietinae resinae praestantia.

Cassia odorata.

Nardus Indica.

Nardus Celtica.

Polum.

Seteli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Seleli.

Fuchsi
opinio
explofa.
Lib. I. c. 68.

Fuchsius l. de Comp. medicamentorum. Syracem Calamitem liquidum antiquis fuisse contendit, non alia (quantum video) ratione fretus, quam quod in Calamis adveheretur. Verum, mea sententia, aberrat. Quandoquidem Dioscoridi lachryma est arboris malo Cotoneae similis, eaq; ceteris praestat, quae flava sit resinosa, albicantibus grumulis, & quae dum molitur, melleum liquorem reddit. Quibus facile conjici potest Syracis arboris lachrymam nunquam fuisse liquidam, sed in grumos concretam, qui mola subacti liquorem melli similem fundunt. Non enim liquida mola atteruntur, sed arida compactave. Porro ridiculum fuerit dicere, Syracem Galeni tempore portabatur in Calamis, ergo erat liquidus. An non delirio tentari is sane videretur, qui diceret Caricas, palmulasve esse liquidas eo quod ferantur in cadis, lagenisve vini vel olei modo? Nimirum non alia ratione qui Syracis lachrymam collegerant, in Calamis concludebant, quam, quod ne suavisimus ejus odor exspiraret in auram, quemadmodum (ut Theophrastus est author) ii faciebant, qui Dictamnium herbam in Creta legebant. Ipsi enim hujusce plantae manipulos in ferula aut arundine intercludere solebant ne odor visq; exspiraret.

Thlaspi.

THLASPI semen Galeno primo de Antidotis principem sibi locum ascrivit, quod in Cappadocia nascitur. Verum non omne, sed id tantum quod in Tauro provenit. Nobis autem quum Cappadocia careamus, nostrate vel Cretico uti licebit: quod enim in Italia nascitur (ut Galenus inquit) non longe abest à Cretico.

Ammi.

AMMI verum, jam nemo fere est, qui non noverit, revixit enim nostra aetate. Ejus imaginem ad vivum delineatam spectare quis poterit in nostris in Dioscoridem Commentariis.

Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

drya
Chamae-

CHAMAEDRYA CHAMAEPITYS omnibus nota sunt, nec longe distant à Creticis Italiae.

HYPOCISTIS quae tam diu sepulta delituit, hac nostra florente aetate repullulare coepit, adeo ut jam nullus sit in Italia Pharmacopoeus, qui legitimam Hypocistim non noverit. Nascitur copiosa in Patavino agro & in Apennino monte. Nec est (ut Fuchsius credit) fungus nec fangi imaginem referens, sed germen Orobanche non absimile. Præterita aetate in solato hircina Barbula succo pro Hypocistide perperam usa est: Erroris causa in Aphros rejicitur, quippe qui Cistum Hirci Barbulam appellaverint. Quos factum est ut erraverint Seplassia, sibi persuadentes nil aliud esse Aphros Cistum, quam hirci barbam, quam Graeci $\tau\epsilon\chi\epsilon\pi\omicron\upsilon\omega\gamma\omega\alpha$ dicunt. Ubi autem Hypocistis ad manus non sit, Acaciam, vel storum agrestis Punica succum substituit Dioscor.

Malaba-

thrum.

Attractylis.

MALABATHRUM quod solum etiam vocant, jamdiu ex India ad nos advehi desit: quapropter Galenus consulendus erit. Is, enim lib. 8. simpl. med. ubi solum absit, Indicam Nardum vel Casiam sup. editat. Fuchsius Medicus insignis lib. de Comp. med. in Aurea Alexandrina Attractylum herbam pro Malabathro substituit, succidaneorum (ut ipse inquit) codicem sequutus, quem falso, ut ingenue dicam quod sentio, Galeno adscribit: quanquam in eo qui nobis est ad manus nusquam scriptum repererim Attractyli pro Malabathro posse substitui. Præterea quoniam, ut ipse ait, Attractylis in Germania non provenit, nisi in hortis sata, Carduum benedictum substitui pra-

Fuchsi o-

pino reje-

cta, Cardui

Bened. sub-

stitutus.

cipit. Sed prohi Diu immortales, quanta est hic Fuchsi ineptia. Quandoquidem non alia de causa Carduum benedictum substituit, quam quod in Germania Attractylis non reperitur, nisi in hortis sata. Nec tamen videt Carduum hunc nullibi etiam reperiri nisi satum. Ceterum quum & Cassia & Nardus in Theriacam veniant, qui posset dubitare an conveniat potius Cassia pondus augere, an Spica, quum Cassiam & suas Cinnamomi vices hic explere oporteat. Spicam potius augeri debere existimaverim. Cronenburgius Medicus Colonienfis vir sane ingenio & doctrina praeclarus, postquam Nardum & Cassiam, ex Galeno attulit supponendas: Macim ex Avicenna sententia recte supponendam etiam esse existimat: id quod ego facile concesserim.

Celtica

Nardus.

Hirculus.

CELTICA nardus, quamvis & ipsa jam primum revixerit, adeo nota est omnibus ut nullus jam relinquitur ambigendi locus: Fligi tamen debet recens, jucunde odorata, numerosis radicibus cohaerens, & plena quae non facile frangitur. Adulteratur (ut inquit Dioscorides) imposita herba simili, quae ab odoris gravitate Hirculus vocatur. Sed facile fraus deprehenditur. Namq; herba candidior est, sine caule, brevibus foliis, radice neque amara, neque odorata.

Gentiana.

Anisum.

Foeniculi.

Foenic. Bar-

baticum.

Meon.

GENTIANA, quae in Italia provenit non longe suis dotibus (ut Galenus inquit) à Cretica distat, praefertim ea quae affertur ex Gargano Apulia monte. Praefertur solida, rugis vacans & odore caput feriens. ANISELM praestat recens, plenum, non fursurosum, odoratum. Dioscoridi & Galeno praefertur Creticum, nobis Italico uti licebit, ubi Creticum defuerit. Siquidem & in Apulia & in Flaminia provenit non rejiciendum. FOENICULI semen quod in Italia habetur & acutum & dulce reperitur, utrunq; tamen odoratum. Verum quum dulce non meminerint antiqui, acuto semper utendum suaserim. Habetur etiam quoddam aliud genus Barbaricum Venetiis appellatum, nostrate longe crassius & dulcius, quod tamen ignavius ad Antidota conficienda putaverim, quum parum sane acedinis gustui relinquat.

Imperatrix

herba.

MEON quod legitimum sic credidimus jamdudum non oriri in Italia, nec eo aliunde convehi, quod scripserit Plinius meon sua aetate non crevisse in Italia, nisi à Medicis satum iusq; perpaucis. Quod proculdubio indicium praebet usque ad Plinii avum peregrinum in Italia fuisse Meon. Reperta tamen nuper est planta ipsa frequens, quae quoniam plures Mei notas praeseferre videatur, in legitimi Mei locum à peritis rei herbariae Medicis recepta est. Nostamen, etsi Mei radix Dioscoridi odorata, contra vero hac potius graviter oleat, nec adeo sit acris, ut quis eam statuere possit ex tertio excelsacientium ordine, non ob id à tantorum virorum sententia discedere ausi sumus. Siquidem acedinis imbecillitas calis soliq; sortasse nostri causa evenire potest. Adhuc quum scribas Dioscor. si ejus plusculum quam par sit sumatur, capiti dolorem inferre, hinc etiam indicium sumi potest graveolentiam quandam Meon obtinere. Nascitur planta hac passim fere in tota Italia, & praesertim in montibus. Ea tamen ceteris praestat, quae ex Gargano Apulia monte convehitur. Apuli Imperatricem vocant quod suis sortasse praestantiss. viribus tam praclaro nomine appellari promeruerit. Magnificiunt hanc praeter alias fac. ad viperarum & aliarum ferarum venenosos ictus: itaque hac uti poteris tanquam legitimo Meo, ubi tuam paraveris Theriacam.

Terra

Lemnia.

TERRA LEMNIA, quae ex Constantinopoli ad nos convehitur, siue sit, quae pro legitima à mercato-ribus venditur, siue quam à Turcarum Imperatore tanquam thesaurum asservari ajunt, plures mentitur notas, quas Lemnia Sphragidi reddidit Galenus, adeo ut omnino mihi persuaserim (si tamen legitima terra Lemnia sit interum natura) nihil aliud esse posse hanc, quam bolum Armenum nunc Seplassis vocatum, eum scilicet, qui ex orientali plaga affertur. Habet enim Rubrica hac omnes Lemnia terra notas, ac etiam vires, ut fusiis disserui- mus in nostris super Dioscoridem Commentariis.

CHAL-

CHALCITIS et si rara habeatur in Italia, & in aliis fortasse regionibus, reperitur tamen optima & copiosa in Misnia Bohemia contermina quibusdam in metallis, ubi et, & Chalcanti minera foditur, una cum Misy, Sory & Melanteria. Quorum omnium Armarium metallicum meum copiose refertum habeo, non solum in mei ipsius usum, sed etiam amicorum, qui hac & alia à me petere solent. Qui Theriacam in Italia consuevit, Chalcanthum igne torrefactum, pro Chalciti supponunt: quod ubi Chalcitis ad manus non sit, facile concedo, cum Chalcanthum & Chalcitis ex eadem materia gignantur, sed longe melius est Chalcitum addere. Sunt & recentiores, qui potius velint sine Chalciti Theriacam parare, quam addere Chalcanthum, quum (ut ipsi ajunt) non alia de causa Chalcitis in Theriacam veniat, nisi ut hac nigro fiat color. Quam obrem scribit Cordus, se quandoque Theriacam parasse absque Chalciti, quae gustu longe gratior evasit. Horum opinionem, cur probem, vel improbem, solidi aliquid non habeo. Veruntamen quum sciam Chalcitum & Chalcanthum, ex eodem fluxisse metallo, eandemque habere vires, ne Andromachi sententia corrumpatur, Chalcitum aut Chalcanthum omnino imponendum suaderem.

AMOMUM quod legitimum sit haec mihi videre non licuit, nec aliquem novi Medici materiam studiosum, qui illud usquam se vidisse fateretur. Ideoq; semen illud quo pro Amomo perperam quidam utuntur Pharmacopaei, de quo etiam plura diximus in commentariis nostris in Dioscoridem, omnino a medicorum usu fuerit abdicandum. Praestabit itaque Amomi loco Caryophyllos substituere, quod Amomi modo odoris gratia commendatur, excalfaciant, adstringant & exsiccent. Sunt qui codicem de substitutis medicamentis Galeni ascriptum sequuntur, Acorum pro Amomo suadeant supponendum, quorum opinio minime improbanda videtur, quum Acori radix, quam Seplasia falso Calamum odoratum vocant, & odorata sit & acris, ad praeter id, adstringat siccitq;. Quumq; etiam sit hac legitima sententia Galeni libro sexto simplicium medicamentorum ubi scriptum reliquit Amomum Acoro similem habere facultatem. Nec tamen ob hoc Caryophyllos rejicerem, quippe qui longe magis praestare videantur, & has omnes facultates habeant. Fuchsius libro de componendis medicamentis, ubi simplicia, quae in Theriacam veniunt, expendit, quum eo pervenit, ubi racemosi Amomi meminit Andromachus, omnes Galeni interpretes accusat his verbis. Botrys ut possit. Grace Botrys. In hac voce interpretanda omnes Galeni, qui hanc Compositionem tradidit, interpretes hallucinati sunt. Siquidem Andromachus libro primo, de antidotivis convertit. Alii omnes & cum in Cordus, racemosi. Botrys vocem, cum Amomi ditione conjungentes, quasi vero Andromachus de amomo racemoso locutus sit: Quod certe Dioscorides non Botrys sed Botryon appellat. Separanda igitur haec duo dictiones per interjectum comma erunt, hoc nimirum modo Amomus, Botrys, ut nos convertimus, ut intelligamus Andromachum de duabus inter se differentibus herbis esse locutum, nempe Amomo & Botry. Vera esse, quae affirmamus, adeoque locum hunc Andromachi esse legendum & sic interpretandum unus Nicolaus Myrepsicus abunde docet, & confirmat, qui ita in Theriaca Andromachi scriptum reliquit. Amomus, Botrys, id est, Amomi, Botrys Celtica, vel Gallica. Neque est, ut quispiam ad tuendum interpretum errorem dicat, per Botrys ut saepe alias & hic Nardum Gallicum intellexisse. Nam quum ejus paulo post in hac compositione fiat mentio, non potest nec etiam debet hic repeti. Celtica autem rectissime Nicolaus Botrym nominat, quod copiose in Gallia praesertim iuxta Lutetiam proveniat, atque hinc est, quod Ruellius hanc herbam Parisiensibus matronis melius, quam Seplasia nosci scribat, quod scilicet odori gratia vestimentis, pannis & linteis curiose interponant, ut hinc odori suavitatem contrahant. Haec ille. Quibus palam est, sibi persuasisse Fuchsi, debere addi in Theriaca etiam Botrym herbam, cujus meminit Dioscorides libro tertio. Nos vero a Fuchsi, viro alioqui clarissimo, hac in re provisus dissentimus, & ipsum tantum hallucinatum putamus. Siquidem junior Andromachus, qui Patri Theriacam, ex carmine illius Elegiaci in solutam transtulit orationem, huius stirpis nusquam meminit, sed Amomi tantum simpliciter. Nec etiam Damocrates, qui post ipsum, hoc quoque est viperis Antidotum carmine descripsit. Praeterea libro primo de Antidotis aliam Theriacam carmine pariter describit recitat Galenus, ubi sane nulla Botrys fit mentio. Adhuc, ubi Galenus simplicia, quae in Theriacam adduntur, enumerat, ac diligenter expendit, Botrym (quod sciverim legerimq;) nunquam inter ea recenset, nec ejus quoque alias meminit. Quin nec ubi Theriacam ad Pamphilianum scribit Botrym admiscet, nec Gallicam, neque Gracam. Praeter id Paulus & Aetarius, qui ex Andromacho, vel fortasse Galeno transcribunt Botrym, haudquaquam admiscunt, quum tamen Graci fuerint, & proprii sermonis periti. Ceterum Avicenna, Serapion & alii si qui sunt Arabes, sui in Theriacis Botrym nusquam enumerant. Quo fit, ut Fuchsi hac in sententia ad stipulandum non sit quum

in tam manifesto versetur errore. Nec obstat, quod Nicolaus Myrepsicus, ut ipse refert, in sua Theriaca, primo statim loco descripta Botrym habeat Gallicam: quandoquidem (ut Fuchsius ipse, qui Nicolai codicem vertit, millies testatur) Nicolai codex Graecus innumeris admodum scaturit mendis. Fieri enim facile potuit, ut Nicolaus Graeci sermonis non admodum peritus Andromachum non intelligeret, quemadmodum nec Fuchsius intelligit, vel quod scriptorum negligentia, vel Authoris fortasse imperitia, hoc loco depravatus sit codex. Verum erroris causam potius in Nicolaum quam in scriptores rejiciendam putaverim, quod is in eundem lapsum etiam incidit in altera Hedychroi compositione, ubi statim post Amomum Botrys etiam meminit. Sunt & alia errorum mendarumque indicia, quod plura etiam admittat medicamenta, quam exposcat Andromachi Theriaca, nempe Piper album, fluviales Cancros, Clematidem, Ervum, Acorum, & Scillam, quae omnia praeter Andromachi sententiam addidit Nicolaus. Quibus palam est Theriacam hanc adulterinam esse, & non Andromachi, sed Nicolai. Qui tamen ubi secundo aliam ex Andromacho describit Theriacam, nec Botrys, nec aliorum, de quibus diximus, meminit. Ceterum ridiculum sane fuerit Nicolai lapsum fulcire Ruellii auctoritate, qui tot annorum centena post Nicolaum clavit: ipse autem quum esset Gallus, nec alibi unquam rei herbariae operam dedisset, quam in Gallia, recte de Gallica Botry scripsit, quod alia fortasse, quam Gallica non pertraxerit loca, quemadmodum Fuchsius de Germanica, nos vero de Italica scripsimus. His itaq; rationibus, ac tantorum praestantissimorum virorum testimonio palam fit, praestantissimos illos Galeni interpretes, quod racemosum, seu racemiferum Amomum habent, nullo errore fuisse ductos, & perperam a Fuchsi esse impugnatos. Qui si negabit Amomum racemiferum esse plantam, ut annuere videretur, id quoque esse falsum facile constabit. Siquidem Dioscor. in Amomi cap. 1. statim occurrit sibi habet: Ἀμώμω δὲ βότρυος ἐν τῷ ἁγρίῳ ἀντιπαραδύμῳ πῶς ἐστὶν: id est, Amomum exiguum frutex est, ex ligno se convolvens in racemi modum. Et paulo inferius, ubi

Amomum.

Caryo-
phyllus
Amomi loco substitu-
endos esseAcorum
legitime
pro Amomo substitu-
i possit.Fuchsi de
Amomo
non satis
ponderata
opinio.Opinio
Fuchsi re-
iecta, dum
Botrym
Theriacae addit.Nicolai
Myrepsici
erratum.exemus in
Gallia tan-
rei herb.
studuit.
Galeni in-
terpretes
defenduntur.

Ponticum

Libro 10.
Capite 14.

Ponticum describit, sic inquit, το δὲ ποντικὸν ἐν ὀνόματι δὲ διὸς παύτος βορρῶδες: id est. Ponticum vero subtile
sum est, parvum fragile, racemosum: Item paulo infra, ubi deligendi notas affert, ita inquit ἐλαφρὸν ἀσπιδιόεν
καὶ ὁμαλὸν βορρῶδες: id est, Eligito seminis plenum, uvu parvis simile. Dioscoridi subscribit Plinius lib. 12. c. 13.
ubi sic inquit: Amomi uva in usu est. Indica vite labrusca, ut aliqui existimaverit &c. Pretium uva in libras X. LX.
friato vero Amomo XLVIII. Præterea libri de Theriaca ad Pisonem, ac etiam apud Paulum racemosi amomi sit
mentio, ubi de Theriaco sale agitur. Quibus luce clarius patet & Amomum esse uva modo racemosum, & eos omnes
una cum Fuchio decipi, qui Amomum racemosum esse negant. Quinetiam & qui Botryn herbam Theriacam ad-
di putant, contra Gal. & Andromachi sententiam. Qui quum non ignoraverit illud esse præstantissimum Amo-
mum, quod fuerit racemosum integrum, uvu constans, de industria racemi feri meminit, ne quis contractum, quod
fraudes facile admittat admisceret: Id enim (ut inquit Plinius) integro longe minus assimilabatur.

Phu.

Cubebas
vulgares
esse Carpe-
sium

Carpobal-
samum.

Cubebas
Carpobal-
sami vice
esse substiti-
tuendas.
Fuchio opi-
nio ex-
plofa Leu-
coni radicem
supponit.

Librum de
substitutis
medica-
mentis non
esse Galeni
ostenditur.

PHU omnibus notum ubiq, fere locorum provenit. Pontico carentes, quod ceteris prætulit Andromachus.
Præstabit itaq, nostrate uti nempe majori. Ceterum si Carpesium esset ad manus, felicissime pro Phu suppeditari
posset. Hallucinantur qui putant Cubebas vulgares, quæ passim in Myropoliis habentur, esse Carpesium, quippe
quod Galeni testimonio Carpesium semen non sit, neq, bacca, neq, Corimbis, sed festuca quadam, vel caulis vel
fortasse radicis, ut alibi poslerit atis memoria commentavimus.

CARPOBALSAMUM verum hæcenus mihi videre non licuit: namq, id quo passim Seplesia utun-
tur, adulterinum est, ideoq, in componendis medicamentis nunquam fuerit admittendum: præstabit tamen ejus
vice Cubebas, quæ passim in Myropoliis habentur substituere. Si enim Cubebas mandas, dentibusq, conficias, ser-
vorem sane non obscurum gustu percipies, quin & Aromatis non modicum. Id quod in Balsami fructu (ut ipse
ait Dioscorides) percipi solet. Nec possum hac in re Fuchio alioqui viro doctissimo astipulari, qui Carpobalsami
& Xylobalsami loco in Compositione aurea Alexandrina, Leuconi radicem supponendam præcipit, quæ tamen
radix si recte expendas, nullam, quæ illis respondeat, qualitatem promittit. Siquidem, nec gustu mordax repe-
ritur, nec fervens ore, nec ulla ex parte odorata. Hoc tamen negare non possum, quin in libro illo, quem falso Ga-
leno ascribunt, de substitutis medicamentis, Leucon radix Balsami vicem gerat. Quod tamen a peritis & rei
Medicæ studiofis, non ita facile probatur: quippe, quod librum illam diligenter examinaverint, ac subinde nove-
rint (ut inquit Sylvius præclarissimus Medicus) non esse Galeni, sed proculdubio spurium. In ipso enim statim
initio Græci codex, qui ad manus est, Galenum citat, quod firmissimum præbet argumentum, librum hunc non
esse Galeni. Præterea Anacardi mentionem facit, cujus nusquam meminit Galenus, nec alii priores Græci. Po-
stremo multa supponit absurdissima, quæ, qui crederet Galeno esse excogitata, omnino amens & omni ju-
dicii experti dici profecto posset. Nam quid absurdius dici potest, quam pro Aconito, quod deleterium omnino est
Pharmacum, supponi sylvestris Iridis radicem, pro Agarico Euphorbium, pro Polyodio Chamæla radi-
cem, pro cervi cornu, Caprinum cornu, pro Epithymo, Colocynthis (pro du immortalis) pro Lemnio sigillo
Sandaracæ pernecans medicamentum, pro Polygoni succo Eruca semen, quod calidissimum est, & alia hujus
generis detestanda plura? Quid postea stolidius, ac ineptius, quam supponere pro Chamælo Anthemitem, pro
Elaterio sylvestris cucumeris succum, pro Opio succum papaveris, & pro lapide Pyrite lapidem ignivomum? Quo-
modo (Du bont) fieri unquam potest, sic deficiat Chamæmelum, ut substitui possit Anthemium, si Elaterium, Cucu-
meris agrestis succus, qui nil aliud est, quam Elaterium. Sed prob hominum ignorantiam atque amentiam: Eo
enim furoris pervenere quidam, ut sibi persuaserint Galenum tam admirandum gravissimumq, Medicæ materiæ
lumen, & simplicium medicamentorum indagatorem tam acerrimum, hæc scripsisse nugæ, eo fortasse tantum
argumento freti, quod hæc omnia apud Paulum legerint, qui ex Galeni Commentariis ea accepisse fateatur. Sed di-
cant si ingenuè quas, cui magis credendum putant, an Pauli codici an rationi? Si Pauli Codici dicant, profecto
hallucinantur, quod infirmissimum (ut Aristoteles inquit) ab auctoritate sit argumentum. Quippe non magno
sane negotio fieri potuit, ut qui sciolus ea ad voluminis Pauli calcem addiderit: quinimo, nec aliter credi par est,
nisi qui fortasse stolidus Paulum sibi similem fuisse credat & hæc tam absurda stolidaq, cum non perpenderit. At
si magis rationi se credere dixerint, profecto salva res est. Quippe nulla unquam erit ratio, quæ peritis ac doctis
viris, qui cum Galeno diu sunt versati, & Pauli gravitatem expendunt, suadere possit, tam absurda tam in-
epta, tamq, execrabilia Galeno scriptis fuisse mandata. Sed parce, ut Balthasar, si plus quam Carpobalsami exa-
men poposcerit, digressi sumus. Nam & hæc tibi scire conveniet.

Hypericū.

Acatia.

Acat gloco
quid ioppo-
nendum?

Probat
Gummi e
sylvestri

Prano, vel
cotonea
malo, vel
ex austero
Ceraso.

Cardamo-
mū duplex

Daucum.

HYPERICUM omnibus notum, ubiq, fere locorum nascitur. Italicum Galeni testimonio non longe
distat à Cretico. Brasavolus autem quum falso putasset, Hypericum Dioscoridi flore esse albo, scribit nostras hoc
non esse legitimum. Sed qua ratione is delusus fuerit, sat alias dictum est.

ACATIA Legitima destituimur. Seplesia autem supponunt succum è sylvestribus prunis expressum, &
in tenues quasdam placentulas insolatam. Hic Fuchio & Cordo probatur, supponiturq, Acatia vice. Nos vero
veterum potius opinionem sequuti, quam vulgarem, una cum Dioscoride Acatia loco, vel Rhous folia, vel Lentisci-
ni foliorum succum, vel Hypocistim supponenda censuimus.

GUMMI illud hic intelligo quod ab Aegyptia Spina quam Acatiam vocant emanare ajunt. Id enim de-
clarat Andromachus quum ait.

Δακρυὸν ἐκ ἀγροῦ βαλὼν νύκτωρ ἀνέσθης: id est. Misce atram lachrymam quam Spina remittit.

Ideoq, quum Lachryma hæc atro sit colore, nullo pacto censendum est, eam id esse gummi, quod passim ha-
betur in Myropoliis Arabicum vocatum. Namque hoc (ut in commentariis nostris in Dioscoridem fufius scripsi-
mus) Aegyptia spina gummi non est, sed diversarum aliarum stirpium lachryma, veruntamen quum & ipsum
refrigeret, vulgari hoc utendum suaderem, idq, magis probarem quod ex sylvestri pruno, vel Coronea
malo, vel austera Ceraso fluxerit.

CARDAMOMUM omne genus, quo antiqui Græci utebantur, jam diu defecit. Placet tamen
id supponi debere, quo passim utuntur Seplesia. Atqui quum Seplesia majus & minus Cardamomum ha-
beant, majus semper putarim suppeditandum. Siquidem hoc non solum odore & acredine præstat, sed ali-
quid amaroris etiam respicit.

DAUCUM probatur Creticum, sed hæc arate (quod sciam) ad nos non convebitur. Convehi tamen
non magno negotio posset, si quandoq, Pharmacopæi plus insudarent comparandis legitimis medicamentis, quam
cumulan-

cumulandi pecuniae. In Cretici penuria potest supponi Italicum, vel Sylvestris Pastinaca semen. Quando-
quidem (ut Galenus scriptum reliquit) Daucum & Pastinaca parum vel fortasse nihil viribus inter se differunt.
Fuchsius in libro de Compositione medicamentorum in Diasatyrus compositione, Creticum Daucum sola radice
ad usum Medicum praeferre censet. Cetera vero Dauci genera semine tantum. Ceterum disiderat eo Dio-
scorides. Quippe is, tamen, postquam de omnium generum semine ejusq; viribus egit, Creticum prae cetera
dixit pollere etiam radice ad venenatorum injurias: nusquam tamen Cretici Dauci semen supervacuum esse di-
xit. Dioscoridi subscribit Galenus. Siquidem is variis locis in libro de Compositione medicamentorum secun-
dum locos, Dauci Cretici semen medicamentis admiscet. Id quod etiam expetit Theriaca. Namq; semine tan-
tum hic opus est, ut ipsemet Galenus praecipit, non radice.

10 GALBANUM non omnibus in Myropoliis syncerum reperitur, quapropter scrutinio opus est. Eligatur Galbani &
itaq; cartilagineum, merum, tburis effigiem praebens, minime lignosum, gravi odore, seminis & ferula nonnihil
retinens adjectum, & quod neq; valde humidum, nec nimis aridum fuerit.

SAGAPENUM quod syncerissimum praebeat, non ita facile inventu crediderim. Scio tamen reperiri
legitimum sed rarum. Eligito pellucens, fulvo forinsecus colore, intus vero albo, & gustu acri, quod enim tale
fuerit, syncerissimum erit, si minus, imposturum vitiatum.

OPOPANAX quod omnes legitimi notas praeseferat, facile quis sibi comparare poterit, qui simpl. med.
fuerit peritus. Syncerum interne albeat, aut subsulvescit, foris vero ad Croci colorem vergit. Visitur praeterea
leve, pingue gravi odore & sapore quam amarissimo. Synceritatis indicium praebeat, si digitum in aqua friatum,
lacteum colorem reddat. Quod enim adulterium admiscit, non ita facile dissolvitur.

20 ASPHALTUM Judaicum esse debet ex Sodomae lacu advectum. Praeterea nuper annis synceri in Italia
parva fuit copia: Sed jam legitimum affertur caput.

CASTOREUM rarum reperiri solet in Italia, quod fraudem aliquam non admiserit. Selectissimum
ex Pannonia, Austria, Styria, ac etiam Bohemia, consequi quis possit. In Pannonia enim & Austria Danubius
multos alios Castores, in Stiria vero Dravus, & in Bohemia Albus, qui inde permeat ad Saxones.

CENTAURIUM tenue appellat Andromachus junior, quemadmodum & Plinius, quod nos minus
vocamus. Herba est vulgo nota, & passim ubiq; sere proveniens: usus est florentia coma.

ARISTOLOCHIA tenuis mea sane sententia ea est quam Clematitem appellant, ut susius diximus
in Commentariis nostris in Dioscoridem. Sola haec Arist. Dioscoridi appellatur, & (ut Plinius scribit) ceteris pra-
stantior est. Sed quum ea destituamur, longa vel rotunda recte supponi potest, utraq; enim venenis avertatur.

30 MEL Galeno probatur, quod in Graecia provenit, nempe Atticum ex Hymetto monte & omne fere aliud
quod in adjacentibus colligitur locis: nihil tamen hoc impedit, quum in aliis etiam regionibus mel praestantissi-
mum reperiri possit, ut ipsemet fateatur Galenus. Siquidem affertur ex Creta & aliis quibusdam Aegei maris
insulis, quinetiam ex Dalmatia, quod omnes optimi mellis notas ostendit. Sunt etiam in Italia loca quadam ac
pariter in Sicilia, ubi praestantissimum habetur. Quo fit ut cujusvis loci mel sumi possit, sitamen notas omnes
admiserit, quae selectissimi mellis indicium praebeat. Eligatur itaq; bimum. Hoc enim vetustiore, ac etiam re-
centiore, longe praestantius est. Ideoq; aberrant, qui putant vetustate mel fieri optimum: amarescit enim (ut
Galenus inquit) quod veterascit, & ingratum gustui redditur. Sit praeterea odoratum, sapore dulcissimum, te amare-
atq; etiam acre, colore pallidum vel flavum, crassum substantia non sit, nec in grumos concretum, nec etiam li-
quidum plus, quam par sit, sed sibi ipsi unitum, & tanto praeclatius lentore, ut si rude, vel digito auferatur, visci
modo fere in longum trahatur antequam secedat. Tale enim quod fuerit, praestantissimum dici poterit.

40 VINUM eligatur odoratum, & quod firmissimum esse experientia compertum est. Aquosum autem &
viribus imbecille, facile acefcens, & quod vetustate amarorem contraxit, omnino fuerit vitandum. In summa
(ut Galenus inquit) Vinum id generosissimum est, quod tenui pellucidatq; substantia visitur, colore aureo, odo-
ratum, quodq; multam aqua mixturam expostit. Nam hujusmodi vina firmissima sunt, & Antidoti utiliter
admiscuntur. Quo fit ut Pucinum, Vipacum & alia hujusmodi vina, quae circa Japidiam proveniunt, ad
Antidota conficienda semper aptissima putaverim. De his plura dicta sunt in Commentariis nostris in Dio-
scoridem. Ceterum si Creticum vinum, quod fraudem non admiserit, sit ad manus, eo sane praestantius non inve-
nies. Est enim hoc vinorum omnium non solum odoratissimum, sed praestantissimum etiam ad roborandas in uni-
versum omnes corporis vires.

50 VIPEREI pastilli, de quibus susius superius dictum est, Viperas tantum feminas admittunt, quae qui-
bus à maribus dignoscantur notis, facile quis dignoscere poterit, ex libro de Theriaca ad Pisonem, quem Galenus
adscribit: Ibi enim ita scriptum reperitur. Viperae femina subrusa sunt & perquam agiles, cervice elata, oculis
subrubentibus, inverecundis, atq; intus, feris, in caput latius, quam in mari, quem etiam excedunt universa corporis
virole, earumq; excernens meatum suum proprium Caudam obtinet situm. Mari duo tantum insunt Canini dentes,
feminae vero plures. Id quod Nicandro libri illius auctor acceptum referre potest: Nam ita scribit:

Τῶν ὀφιδῶν τὰς νύκτας οὐκ ἔστιν ὁμοῦ τὸν αἰσθητικόν
Ὁ δὲ ἰσχυρὸς αἰσθητικὸς ἀδύνατος δὲ τοῖς αἰσθητικῶν

Hoc est soluta oratione. Masculi quidem supra canini dentes duo colore notantur, venenum eructantes,
at plures semper feminas insunt. Quo autem tempore viperarum venatio fieri debeat, & qua ratione eadem sint
difficanda, coquenda ac paranda, quinetiam & Pastilli ex eis conficiendi, diffusius recitavit Galenus libr. 1. de

60 Antidotis his verbis: Viperas, non ut aliqui faciunt aestate media, neq; statim ubi cavernas egressa fuerint, ve-
nari convenit. Aestate siquidem earum carnes sitim excitant, statimq; ab egressu frigida, sicca & extenuata
sunt. Oportunum itaq; tempus est, quod iis medium intercedit, quodq; Andromachus ipse significavit: id est,
Vere quidem finiente, nondum tamen aestate incipiente: vel si ver quo ad magnam sui partem hyemale fuerit,
circa principium aestatis, non multo post Pleiadum ortum. Viperas autem quae praegnantibus sunt rejicere oportet,
aliarum vero caput & caudas abscindere, quae partes venenatae plures esse videntur & duras paucasq; carnes
continere. Sufficiet autem in magnis viperis, si id quod utriusq; amputabimus, quatuor digitorum mensuram
non excedat. His peractis reliquum corpus, intestinis exemptis, pelleq; detracta, aqua primo ablucendum atque
in vas fictile conjiciendum est. Deinde aqua pura super infusa & Anethum, quod tunc viget, injectum olla, ut
coquatur prunas subjiciemus, vel arida ligna, quae quod sumum non edant, ἀνάρτα Graeci vocant, vel quod
melius

Dauci loco
quid suppo-
nendum?

Fuchsi opi-
nio impro-
bata.

Galbani &
pumi notae.

Optimi Sa-
gapeni no-
tae.

Opopanax,
Synceri O-
popanacis
notae.

Asphaltum
Judaicum.

Castoreum

Centaurium
minus.

Aristolochia tenuis.

Mel quod
optimum?

Mel quod
eligendum

Mel vetusta
cit.

Vinum quod
optimum?

Vina quae
circa Japidi-
am proveni-
unt optima
Creticum
vinum o-
mnium o-
ptimum.

Viperi pas-
tilli.

Viperarum
feminarum
notae.

Viperas
quo tempore
venandi-
dum?

Viperarum
preparatio.

melius adhuc est, vitium fermenta. Salis autem si suo tempore viperas caperis tantillum immittere oportet: si astate jam incipiente, nihil. Omittere insuper eas convenit, quia maritima loca, quae in aliqua falsa aquarum lacuna degerunt. Antidotus enim, quae huiusmodi viperas acceperit, sitim excitabit. Viperas igitur quum ita coctae fuerint, ac si quis ipsas comedere vellet, ab iure primum eximemus, deinde earum carnes ita a spinis avellimus, ut spinam aliquam non accipiamus, avulsas carnes conteremus, iis deinde panis ex purissima farina confecti optimos, siccatis, qui precipue & bene fermentatus sit & in furno non sub clibano coctus, modicum quiddam admiscebimus. Nonnulli tamen in commiscendo panem viperis, hanc mensuram servandam precipiunt, ut panis pondus viperinarum carnum dimidio minus sit. Alii, ne tertiam partem excedat, malunt. Ego vero quandoque, quartam, quandoque, quintam panis imposui. Caterum nisi bene coctus fuerit, periculum aliquid acoris imminet medicamento. Melius est igitur panem hunc ita coctum per aliquot dies loco aliquo sicciore exicasse. Verum quum

Pastillorum
viperinorum
apparatus.

viperas & panem conjunxeris diligenterque, adeo subegeris, ut nulla viperina carnis particula non confusa remanserit, pastillos ex ea massa conficito, qui tenues sint, nam crassi cum difficulter siccescere soleant & carnem putrescere sinunt: quamobrem panem quoque, ante siccatum torrere satius est, & non quemadmodum ante nos qui Casari Theriacam faciebant, viperam iure macerarum: quam rem ipse quoque, diu feci, sed mihi postea melius esse visum est, panem antea contritum viperarum carnibus exacte jam subactis admiscere. Citius namque, pastilli siccantur, qui siccum panem non madidum acceperunt. Si tamen cella, in qua pastillos arefacies in superiori domus parte ad meridiem conversa, vel saltem ad Septentrionem non respiciat, ut Soli radios tota pene die accipiat. Tali enim in loco commode siccescunt statim a compositione ibi collocati, quo solares radii pervenire non possunt. Frequenter autem ipsas convertere opus erit ut aequaliter utraq, ex parte siccescant: quod facere si quis omiserit, superior quidem pars celeriter arefcet, inferior autem humida diutius permanebit, periculumque, erit ne marcescant. Postea vero quam exiccatis fuerint maneant aliquot diebus adhuc eadem in cella longius, quam prius a solis radiis, saepeque, denuo convertantur. Sufficiens autem ad hac omnia quindecim ad summum dies: deinde post hoc tempus, donec Theriacam conficere volueris recondi debent in vase stanneo, aut vitreo, aut etiam aureo. Vitro siquidem & auro nihil fraudulenter admisceri potest, stannum autem plumbo adulteratur, quod vitato convenit, non solum in hac antidoto, sed in quibuscunque, aliis medicinis quemadmodum si purum non fuerit. Caterum longe melius est haud multo post, quam pastillos confeceris, ipsis uti. Quamquam non multum detrimenti capiunt etiam si peracto anno atque, etiam multo post eis utaris. Recte namque, principio siccatis ad tertium quartumque, annum integri perseverant, dummodo tamen apte reponantur, & subinde pulvisculus quidam, qui ipsis obnasci atque, obduci consuevit, mundis lintulis interdum abstergatur. Is namque, si diutius inhaereat, pastillos perforabit. Perficuum est autem inutiles eos cum demum reddi, quum perforati fuerint, quemadmodum antea quam hoc accideret etiam si multum tempus intercesserit non inutiles esse. Haecenus Gal. Fuchsius lib. de composit. medicament. vipereis pastillis, quorum tamen parandi rationem Andromacho acceptam refert, Opobalsamum addit. Quamobrem non potui Fuchsi non mirari, quod non solum prater Andromachi & Galeni institutum hoc fecerit, sed quod etiam medicamentum addiderit, quo jam penitus diu desituiamus.

Fuchsi opinio
explorata
Opobalsamum
ad deoris.

Scillini pastilli.
Pancrati.

SCILLINI pastilli ex assata tantum Scilla & Ervi farina conficiuntur, (sed nos quum veram non habeamus Scillam (ut in Commentariis nostris in Dioscoridem editis fusi diximus) Pancratium accipimus, nempe Cape illud, quod Seplasia omnes legitimam Scillam esse putant. Verum quum admodum parum inter se differant Pancratium & Scilla, ea sane Scilla loco tuto uti possumus. Caterum legitimum Ervum non ita facile omnes habent Seplasia, nec etiam omnes, qui se rei herbaria peritos putant, legitimum novere. Quapropter omnimodam navent operam, qui Theriacam conficiunt & Scillinos parant pastillos, ut verum sibi comparent. Id enim facile assequuntur, quum jam legitimum seratur ab omnibus. Parandi autem ratio sic habet. Scillam principio succulentam accipies cuius folia penitus jam aruerint. Huic deinde cortice detracto duriores puliculam induces ex tritici farina quantum fieri potest acquisite confectam. Ipsam postea multo calidior, cineri subjectam non prius extrahas quoad usque, circumposita pulicula crusta fiat. Quod si ubi haec agis furnus aliquis adsit, una cum pane Scillam illuc inferre potes, inde quum obducta puls jam exaruerit ipsam extrahes, & conteres. Satis assam vero Scillam intelliges si festucam immisissam admiserit. Ubi vero Scillam diligenter attriveris, candidam Ervi farinam admisce, nam quae candida non est, amara supra modum esse consuevit. Cognitum autem unicuique, existimo, prius oportere tenui cribro farinam excutere, praterea diligenter eam lavigare. Scilla vero sesquipondere farinam superet opus est: dico autem sesquipondere, ut si duas farinas sumas, Scilla tres accipias partes. Postremo simul atque, rotulas tenues ex hac mixtura conformaveris, in cella sicuti antea dicebamus in compositione pastillorum vipereorum ad meridiem vergente repones: quas tamen non in Solis radiis collocabis. Verum sicut de pastillis vipera dictum est, ita de his quoque, cetera perage.

Hedychroum.

HEDYCHROUM (ut Gal. inquit) quomodo parari deceret, neque, Andromachus docuit, neque complures alii, qui tamen de medicinarum compositione tractarunt, tamen quum Theriacam describerent, Hedychroi compositionem omiserunt, adeo ut Medicus quidam Roma Galen. atate, qui Theriacam conficere nunquam viderat, ipsamque, ex sola librorum lectione se compositurum confidebat, ab unguentariis Hedychrum peteret, existimans illud esse quampiam herbam, vel simplex aliquod aliud medicamentum. Caterum postea factum est, ut Gal. diligentia parandi Hedychroi ratio ex Andromachi monumentis prodiret in lucem. Sed mirum sane videtur, quod omnes Graeci, qui post Galen. claruerunt, nempe Paulus, Aetius, Actuarius, quin & Nicol. Myrepsicus a Galeno aberraverint. Siquidem Paulus Opobalsamum non habet, sed Capobalsamum, & prater Gal. sententiam Rhoem etiam addit. Aetius deinde (nisi sit interpretis lapsus) non Marum, sed Arum admiscet. Praterea Actuarius ex alio deo, describeret, nisi Nardum maiori pondere, quam par sit imponderet. Postremo Nicolaus Myrepsicus duas Hedychroi compositiones habet, quarum altera Meon Mari loco admittit, altera vero Rhabbarum ex Avicenna sortasse. & Botrym pro Maro, ac calamo continet. quin etiam Rhaponticum prater omnium sententiam. Caterum non deest suspitio, quin hic codex scateat mendis. Siquidem, ubi Galen. Phapontici meminit, Nicolaus habet Phu simpliciter, & statim ab ipso Phu Rhei pontici, quo fit, ut fuerit suspitandum Rhei particulam illuc illegitime accessisse. Is enim quisquis fuerit, qui hac corrupebat (ita mihi suspitandum videtur) quum sortasse ignoraret particulam Ponticam Phu esse copulandam, Rhei particulam interposuit, tanquam si qui sibi persuaserit, esse id a scriptoribus pratermissum. Sed hoc non animadvertit Fuchsius.

Pauli, Aetii
Actuarii &
Myrepsici
erratum.

Nicolai loci
resistutus.

Adhuc

Adhuc palam fit, Nicolai Graci sermonis imperitia, quod post Amomum statim addidit Botrym. Nam quum hoc loco sicut in Theriaca (ut supra superius diximus in Amomi examine) in Græcorum auctorum libris *Amomum* scriptum reperisset Nicolaus, nescivissetq. Amomum, racemiferam esse plantam, perperam *Botryd* ab Amomo disjunctum, & aliud per se medicamentum, nempe Botrym designare sibi persuasit. Id quod Fuchsum etiam in errorem vocavit. Porro Arabes Hedybroum trochiscos Alindaracon appellant. Verum & ipsi in quam pluribus aberravere, descivereq. ab Andromachi & Galeni placitis. Quamobrem Galenum tantum consulere oportet, & ei per omnia subscribere. Paratur autem Hedybroum ex Galeni sententia hoc modo. HABET Hedychroum, Aspalathi, Asari, Amaraci, cujusq. drachmas duas, Calami odorati, Funci rotundi odorati, Costi, Pbu pontici, Cinnamomi, Opobalsami, Xylobalsami, cujusq. drachmas duas, Malababiri, Nardi Indica, Castie, Myrrhæ, Croci, cujusq. drachmas sex, Amomi drachmas duodecim, Mastiches drachmam unam. Excipiantur omnia contrita vetere vino, & deinde formantur pastilli, qui demum ficcari debent, ut de vipereis & Scilliticis dictum est. Reliquum est, ut de quibusdam medicamentis, quæ in hujusce magmatu compositionem admittuntur, tibi nostram exponamus censuram.

Hedychroum
genuina
parandi ra-
tio.

ASPALATHUS Dioscoridis testimonio nascitur in Istro, & Rhodiorum Insula, quinetiam in Creta, ut alii scribunt. Quo sit, ut non magno negotio inde afferri posset, si tamen juvande Republica magis in hominibus invalesceret ardor, quam augenda pecunia. Quum autem eo nunc destituamur, non displicet eorum opinio, qui pro Aspalatho supponunt Viticis semen, quod non modo exalfaciat & siccet Aspalathi modo, sed quod etiam venenatis ferarum ictibus auxilietur. Sunt etiam, qui Agallochum substitui ejus loco suadeant, quorum placitis facilius etiam subscribo.

Aspalathus.

MARUM an legitimum habeamus, non mihi satis constat, quamvis non desunt, qui Marum illud Amaraci genus esse velint, quod minoribus, odoratisq. acutioribusq. foliis provenit. Quibus non videtur omnino refragandum ut in commentariis nostris in Dioscoridem editis superius ante diximus. Quo sit, ut crediderim non longe aberrasse, qui hoc Amaraci genus pro Maro suppeditaret. Siquidem testatur Galenus, libro 1. de Antidotis, se jussisse confici Amaracinum unguentum, in quo pro Maro Amaracus imponeretur: quo postea factum ait, ut unguentum illud tametsi minus odoratum videretur, non tamen viribus inefficacius erat. Dioscorides scribit, Marum vires habere Sysimbrii consimiles, quapropter poterit quispiam etiam ejus loco Sysimbrio uti, cui non placeat Amaracum addere.

Marum.

CALAMUM ODORATUM non eam esse radicem, quæ sub calami odorati nomine utuntur Sepasia, adeo validissimis argumentis docuimus in Commentariis nostris in Dioscoridem, ut nullus postea relinquatur ambigendi locus. Caterum, quum ego jam pridem existimarem codicem illum, de substitutis medicamentis, qui inter Galeni opera reperitur, legitimum esse Galeni, suadebam pro Calamo odorato Sphagnum suppeditari, sed quum tractu temporis diligentius accuratiusq. rem expendissem, reperissemq. scutere librum illum absurdissimis, ineptissimisque documentis quamplurimis (ut in præcedentibus dictum est) in aliam venire sententiam postea coactus sum. Quamobrem minime quidem recte factum videtur, pro odorato Calamo supponi Sphagnum, id est, arboreum Muscum, quum, huic Dioscoridis testimonio adstrictiora tantum insit facultas: Calamo vero contraria: quippe, qui & menses cieat, & urinas, & aqua subter cutem opem mirificam ferat. Quid autem ejus vice suppeditari possit, ex veterum testimonio mihi non satis constat. Non displicet tamen eorum opinio, qui vulgarem Calamum odoratum, quem esse Acorum non dubitamus, pro legitimo odorato Calamo substituunt: Non ea propter, quod voluerim hoc esse verum Calamum odoratum, sed quoniam Acorum non solum odorato Calamo vires obtineat pares, sed quod etiam venenis resistat. Nec alia sane ratione factum putaverim, ut Acorum in Calami odorati locum receptum sit, tum à Medicis, tum à Pharmacopœis, quàm, quod quum priores Medici odorato Calamo se destitutos cernerent, Acorum semper perit ejus loco suppeditarent. Quo postea facile factum est, ut se totum in Calamum commutaverit. Præterea, si quis radicem expendat, quam ob odoris præstantiam Angelicam vocant, fortasse non displicebit eam in Calami odorati locum substituere. Cit enim urinam, pellit menses, prodest iussentibus, aqua intercute laborantibus, & (ut sexcentis constat experimentis) adversatur venenis, & venenosorum animalium moribus, & pestilentem auram fugat. Sunt etiam qui Melanthii semen proponant, quorum opinionem etiam non improbamus: Sed magis priora placent.

Calamum
odoratum.

Sphagnum.

Cut Acorum
Calamum
odoratum
vocari cæ-

Angelicæ
vires.

XYLOBALSAMUM quod in Myropoliis habetur, adulterinum est, & ex Myrto (mea sententia) decerptum. Verum quum lignum seminis vires habeat, Cubebas supponerem, quas superius pro Carpobalsamo supponendas esse diximus. Adhuc recte quoq. factum crediderim, si quis styrium Samalum substitueret, vel Caryophyllorum pediculos, nobis Italis vulgo vocatos Fusti di Garofani.

Xylobalsamum
Cubebæ.

RESTAT modo dicendum, quo ordine, quæ ratione Theriaca recte probeq. parari debeat, quam ad manus fuerint omnia, quibus præstantissima hæc Antidotus parari solet. Id enim facile assequemur, si Galenum consulamus. Quippe in lib. 1. de Antidotis Theriaca compositionem nos docet his verbis. Primum itaq. dissolvenda erunt vino macerata hæc medicamenta, nempe Myrrha & Crocus: si tamen ita faceret ut tibi visum fuerit, nec ipsum, quia humidum sit contundere. Succum autem omnes ideo vino macerantur, ut & dissolvantur & facilius levigari, Sagapeni dico, Panaces, Papaveris, cujus liquorem Opium vocant. Acacia quoque, quum humida tibi visa fuerit, nec ad contundendum facilis, Hypocistidii item, & radicis dulcis succum, Thlaspis autem, & Napi semina primo quidem, sicut & ante me alios fecisse videram, in mortarium una cum aliis contundendis ipse quoq. coniciebam. Inde vero quum ipsa pila concavitate adherere ob tenacitatem sedulus animadvertissem, melius esse duxi sola in alio mortario prius attrita vino superinfuso macerare, quoad exakte dissolverentur, dissolutaq. postmodum careris, quæ peculiariter vino macerantur, ac diluuntur, admiscere. Thus quoq. per se solum in mortario seorsim leviter comminere satius est, ne in placentam coeat, tum ubi comminueris & excusseris promptum habere, quo reliquis, vino maceratis, cum placuerit ipsum inspergas. Nam Gummi & vino macerare, & ipsum per sese, vel cum Thure levigare necesse est. Hæc igitur quo diximus præparata omnia præparentur, atq. humida quidem ex vino dissolvantur, sicca vero in pulverem redigantur. Quo tempore autem cuncta simul miscenda erunt. Resinam Therebinthinam in vase duplici primum colliquabis, tum Stryacem, & Galbanum antea pistillis ferreis rotabulæ contracta, mellisq. crudi parumper instillabis.

Ratio mi-
licendorum
medicame-
torum quæ
in Theria-
ca veniunt.

R. R. a hæc

Color Theriac niger unde.

hac simul atq; effuderis, & manibus complanaveris, mellis aliquantulum, Resina quoq; liquefacta affundes atq; ita vase cooperto ea rursus liquari permittes. Melius est enim huic rebus impositis nondum mel admiscere, sed ad-
 operto vase, quod aqua innatat, ut elixentur permittere. Inter ea dum ista liquefunt macerati ex vino rebus,
 ficcas medicinas eatenus adjicies, & commiscebis. quousq; spissa esse satis videantur. Atque ita paulo post in mor-
 tarium magno cochleari, liquefacta, tepida tamen transpones, robustiusq; aliquis homo tunc ipsa commisceat.
 Ac postea, quam bene inter se commixta, atq; in unum corpus redacta fuerint, densaq; jam quodammodo videri
 ceperint, mellu moderate decocti, & proculdubio despumati partem quandam superimittes, postea contusa-
 rum medicinarum portionem quandam, deinde rursus mel inferes: postea liquefacta sed tepida infundes. Postre-
 mo quicquid pulveris, & mellis supererit admiscebis, vehementer omnia magno in mortario magnaq; tudecula
 commiscendo: cum vero tudecula ductu in mortario omnia coerint, tum in pilam transferenda sunt, atq; ferreis
 rutabulis diligenter extersis, ne quid rubiginis insistat, sine intermissione contundenda. Rutabulum vero sub-
 inde Opobalsamo perunges, ne subigendarum rerum tenacitate obtineatur, neve difficulter se inde ab attollen-
 tibus resistat. Ut igitur opus expedite procedat, imas rutabuli partes Opobalsamo frequenter inungere conveniet,
 atq; Opobalsamum hac una in re totum absumere. Melius est autem in Sole Theriacam commiscere, sic enim ci-
 tius in unum corpus simplicia coeunt, dumq; hoc faciemus, pilam in qua Antidotus admiscetur, operiemus. At
 post quatuor, aut quinque dies rursus in Sole ipsam eodem modo commiscebimus, eandemq; sex septemve die-
 rum spatio interjecto, iterum atque deinceps reperiemus, donec menses duo, vel quadraginta dies saltem com-
 pleantur. Haecenus quaecunque conscripsimus ad Theriacam vim augendam pertinent, quae vero mox subjungam
 ad colorem. Danda namq; est opera ut nigram Theriacam conficiamus, nam hoc etsi quo pacto in consuetudi-
 nem venerit, nesciam, quisquis tamen hunc colorem non consequitur, irridetur, quanquam nulla coloris qua-
 litate medicamenti vis immutetur. Nigra vero Theriaca non erit, si Chalcitis flava luteave, dum uritur evase-
 rit: Chalcitis enim particula quantumvis minima colore suo Theriacam inficit. Ne quis igitur hac quoq; in re
 frustretur, in qua dicam mentem adhibeat. Quatuor Chalcitis drachmas cum Theriaca solummodo capiat, multo
 plures affare conveniet hoc modo. Coniue in exiguum ollam Chalcitis cruda drachmas non pauciores quadra-
 ginta, postea succensis carbonibus ollam absque operculo in medio prunarum statue. Cumq; liquefactam videris
 Chalcitum, ac quae levissima & spumosa pars ejus est innatate, statim ollam ab igne amove humiq; colloca, nec ut
 aliquando solebamus, sicuti qui ignem accendunt, ipsi insufflatis, mirandum est enim, quantum ita faciendo lu-
 tes flavusq; color emergat. Non tamen in Sole collocanda erit, sed in umbra donec frigeat mittenda. Hinc po-
 stea id solummodo capies, quod superne spumeum fuerit, quodq; neq; lutum, neq; flavum, neq; pallidum est. De-
 inde experundi gratta aliquantum ejus, quod probaveris accipe atq; commine & num quis ex supradictis colo-
 ribus appareat inspicere. Nam si qualis accepta est, viridis, aut cinerea manserit, drachmas quatuor ipsius impones,
 Talem namq; Chalcitum exiguum invenies etiam si multam exusseris. Quae ad componendam conficiendamq; The-
 riacam requirebantur, omnia jam absolvimus. Haecenus Galenus.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS.

Jacobo Antonio Cortuso Patritio Patavino,

S. P. D.

Agitur de quibusdam plantis à Cortuso Matthiolo transmissis.

in literis ubique humanitate, & benevolentia refertis, quibus ad me rescriperas, nihil haecenus
 respondere potui aulicis negotiis impeditus, non negligentia retardatus. Perlegi autem illas ma-
 gna cum delectatione. Nam ut refert a suavissimis plantarum, ac florum odoribus, ita sane jucun-
 dissima mihi fuerunt, spatior itaque nunc in tuo plantarum viridario, inter quas, prima, quae
 mihi sese offert, est.

Gingidium.

GINGIDIUM integra planta, quae quo perfectior altera, quam prius ad me miseris, eo gratior mihi est.
 Nihil enim imperfectum, mutilumq; ingenui hominis desiderium explere potest. In priora altera nil aliud vi-
 deri poterat, quam foliorum, & caulium facies. Jam nunc video genuinum Gingidium non esse Cherophyllum,
 ut mea semper fuit sententia contra Fuchsis & Ruellii opinionem.

Cherophyllum.
Medium.

VIOLAS Marianas Dodonei, legitimum esse Medium jam facile consentiam, cum nasci eas inter sa-
 xa tuo ipsius testimonio factum sim certior. Semen quod mittis terra committam ad finem Autumni, & posthac
 observabo diligenter quam diu latitet antequam germinet.

Scamoneum.

SCAMONIUM quod antea miseris, de Syria (ut putaram) esse allatum, quam libenter audio, sed
 ejus flores, quos una, cum aliis plantis ad me te transmississe scribis, nondum ad manus meas pervenerunt. Dole-
 rem sane si aliquo impedimento alicubi detinerentur, quo ad me deferri nequirent.

Thlaspi.

QUOTQUOT Thlaspi tibi sunt genera, septem, octo, vel plura, ea omnia videre cupio, admiraturus
 posthac naturam, quod in fingendo Thlaspi tanta artificii varietate uti voluerit.

Periploca.

PERIPLOCAE repenti historiam perquam diligenter legi. Eam de tuis literis in mea commentaria
 transferre decrevi. Sed gratissimum mihi feceris, si unam, vel alteram ejus siliquam ad me transmisseris.

Smyrnum.

SMYRNII Cretici radicem, quam terra conditam te misisse aus, nondum haecenus videre licuit. Ve-
 reor sane ne quispiam in itinere eam nobis abstulerit: quod sciam non deesse nostris laboribus invidentes, qui no-
 strarum plantarum furis invigilant. Semen quod a te missum habeo, suo tempore seram, quanquam in Bohe-
 mico solo raro peregrina proveniant, quae uno, vel altero anno non degenerent.

Veneficum.

DE VENEFICO Scolopendrio, etsi nunc nihil ad ea, quae petieram, respondes: cum tamen pollicea-
 ris, id alias te facturum, expectabo donec major mihi satisfaciendi tibi sese offerat commoditas.

Scolopendrium.

PULCHERRIMAM, ac rarissimam plantam, quam Arabs ille infidelis perperam Symphyrum pe-
 traum vocabat, omnino tecum sentio, legitimum esse Marum. Habet enim omnes Mari notas adeo perspicuas,
 ut

Marum le-
gitimum.

ut Tiresia caciior fuerit, qui hanc non agnoscat esse Marum. Folia illi sunt Amaraco candidiora, & flores Origano similes. Primo gustatu folia amarorem relinquunt, quem deinde acris sequitur sapor: qui tamen (ut Galenus inquit) ab amaritudine vincitur. Hanc stirpis imaginem gratissimam futuram censeo omnibus rei herbarie studiosis. Noscent enim posthac quantum facie Marum ab Amaraco distet.

10 **IMAGO** quam à Maranta Cytiso delineatam esse scribis, videtur genuini Cytisi faciem non ineleganter referre: si tamen è solo ramusculo integram plantam judicare liceat. His cum accedat etiam Maranta testimonium, qui Cytisum à se inventum diligentissime describit, facile adducor ad credendum, stirpem hanc genuinum esse Cytisum. Velim autem, ut si ab Aegidio Camano nobilissimo viro Cytisi illius ramusculum non nomine impetrare poteris, illum etiam ad me mittas. Cum enim tuis litteris factus sim certior, me plurimum amari ab illo (qua sua est humanitas) non dubito, quin hujusce rei me compotem facturum sit.

NON parum sane placet intellexisse Rhabarbari historiam, quam una cum ejus icone antea ad me missi. Rhabarbarum. **sti.** à Joanne Baptista Ramusio in lucem editam, homine meo quidem judicio, integerrimo, docto, & omni genere virtutum claro. Placuit mihi semper admodum Ramusi ingenium. Nam ad virtutem tantum à natura factus mihi semper visus est. Ille primus Salviam mihi videndam obtulit gallas ferentem, tua ad me missa similem, Salviæ gallas proferre. quam è Creta allatam dicebat: de quibus nullus est antiquorum, qui meminere. Pistacium.

PISTACI è tuo viridario ramusculum, eam ob causam ad me missum existimo, quod à Maranta fortasse excitatus, tibi non placeret Pistacii imago, quæ in priori Commentariorum nostrorum editione pictoris cujusdam infidelitate minus recte appicta conspicitur. Verum si Commentaria nostra postremo edita is diligentius inspexisset, non fuisset illi opus emendate, qua nos multo antea tempore emendavimus: nec tibi hujusce suscipiendi laboris causam dedisset.

PLURES esse Irionis species jam diu animadverto. Nam & tua hæc planta Irionum generi notis omnibus correspondet. In mea nullam video notam, qua Irionem non referat: quanquam non desint blaterones, qui eam damnant. Folio enim Erucæ sylvestris, cauliculus lentis, floribus luteis, siliquis in cacumine gracilibus, corniculatis, semine Nasturtii exiguo, urentis gustus, nec alibi nascitur quam juxta urbes, rudera & hortos, quæ omnia suo Irioni reddidit Dioscorides. Tua majoribus conspicitur siliquis, grandiore semine refertis, quo fit, ut censeam meam seminam, tuam marem esse Irionem, vel è contra fortasse.

NIHIL dubito quin planta cujus ego imaginem dedi, legitimum sit Elichrysum, quod Italia profert, Elichrysum à tuotamen notum quibusdam diversum, quod etiam sæpe hic in Bohemia vidi, Creticum vero nunc primum tua liberalitate agnosco.

30 **MAJORI** Pimpinella nostrate, quam quidam Sanguisorbam vocant, ubiq; hic prata referta sunt: Pimpinella quemadmodum & in Ungaria, ubi copiosissimum nasci vidimus. majot.

NE dubita quoniam MELILOTHUM tuum, legitimum sit. Nam præter id, quod ejus nota omnes legitimo correspondent, nihil differt à meo, quod ex Campania allatum est. Melilotum.

CAUDAM Vulpinam, Græcis Αλωνίσσος vocatam, è Lagopi esse genere tecum sentio. Sed an hæc Αλωνίσσος sit, de qua meminit Plin. lib. 21. cap. 11. non ita facile asseram, nisi ejus folia perpetuo virescere intelligam. Cauda vulpina. Vulpinam caudam enumerat Plinius inter herbas, quibus æterna sunt folia. Sed an etiam in hoc Plinio Phniierta des adhibenda sit anceps quidem sum: cum is inter easdem plantas Heliotropium habeat, cujus planta circa finem Autumnii emoritur, nec citius repullulat, quam media æstate.

40 **MAGNI** illius sempervivi imaginem, cujus plantam Corcyra istuc transmissam esse scribis, magna cum admiratione sum contemplatus ob rei novitatem. Fusi in lignea tabella perquam diligenter eam delineari à peritissimo pictore, ut excisa edatur in lucem. Sempervivum magnum.

DACTYLOS suis racemis hærentes, una cum eorum involucro, quod Palmam Elaten vocant, à clarrissimo Faloppio accepi superioribus diebus, quibus nihil mihi gratius esse poterat. Quo tempore eorundem imaginem cum tuis literis mihi etiam sunt allata. Placent quidem icones ad amicum appictæ, sed longe magis Elate ipsa sicca, & Dactyli sui racemis hærentes. Debeo Faloppio non solum de hoc munere plurimum, sed quod etiam Musa summirate una cum fructibus & icone ad me transmissit: quinetiam & Mixæ ramusculum, hærentibus Mulæ imaginem adhuc Sebestenis. Hæc enim tam rara tamq; paucis nota, mihi gemmis, ac margaritis longe sunt cariora. Edentur Mixæ. hæc omnia Deo Opt. Max. volente in omnium studiosorum commodum. Nihil enim tam rarum, tam carum mihi fuit unquam, quod non voluerim commune esse omnibus. Elates historia quam describis, gratissima mihi est, quod

50 una cum imagine Commentariis meis plurimum splendoris addere possit.

ARBORIS ramum, quem Smilacis esse censes, de qua inter glandiferas arbores meminit Theophrastus, adeo descriptioni correspondet, ut facile consentirem è genuina Smilacis arbore esse rescissum, si glandes haberet. Smilax glandifera. Atqui sterilis cum sit, cogor etiam à meipso dissentire.

PLANTA, quam Syri à quibus eam afferri scribis, Vissagham vocant, cujusq; umbella festacis utuntur Hispani, ac etiam quidam Itali principes ad expediendos dentes Lentiscini dentiscalpii vice: quod non solum tenaces, sed odorati habeantur, nil aliud contemplanti mihi representare videntur, quam domestica Pastinaca speciem. Si itaq; ab unguentariis, qui ejus umbellas Venetiis vendunt, semen habere poteris, facile comperies ubi satam enascetur, an ego, vel qui Meum, vel Ammi eam esse censent, rectius judicaverint. Vissagha e Syria.

60 **VERBASCUM** folio cornicularis Papaveris, de quo meminit Dioscorides, tua tantum liberalitate nunc primum agnosco. Placent inter cetera flores, quod in aureo medintillio purpureis floccis niteant. Sed aliud ego Verbasum vidi in Japidia montibus, flore in universum purpureo à Blattaria diversum. folio corniculari papaveris.

EANDEM nigri Chamaleonis imaginem huic tua per omnia similem accepi superioribus diebus, cum ipsa planta, ab ipsomet Maranta, una cum Musa icone. Verum si sententiam meam sincere tibi narrare debeam, plura sunt, quæ in Maranta Chamaleone desideranda videntur: quibus cum fufius alias scribere statuerim ad ipsummet Marantam, non est ut de ea tecum hic pluribus agam. Habeo enim non pauca argumenta, quæ huic Chamaleoni non parum refragantur. niger.

ANGELICAE radice nigra semen, curabo ut habeas. Nascitur enim copiosa in nostra Bohemia montibus, & in Misnia nobis contermina. Angelica semen.

PLACUIT mirum in modum GLAUCIS historia. Cum enim jam intelligam in Veneti maris littore

litore provenire hanc, folio (ut apparet) Cytisi candidiore, flore aureo, facile adducor ad credendum, quod hæc quam misisti legitima sit Glæux.

Equiseti
plures spe-
cis.

EQUISETI plures, quam duas, haberi species, nunc primum animadverto, ex hac quam à te missam inspicio. Respondet namq[ue] Equiseti majoris descriptioni omnibus suis notis, adeo ut credam tuam hanc genuinam esse Dioscoridis Hippurim, quod radice sit lignosa, & planta vegetior ac firmior tota.

Solanum
Somnificu.

CUR Somnificum Solanum appellaveris eam stirpem, mihi novam, quam antea miserat, quamq[ue] quidam luteum Hyoscyamum recte (meo quidem iudicio) esse censent, nunc primum intelligo. Quare eos accusabo, qui perperam hanc Somnifici Solani appellationem in vulgarem converterunt usum.

Seriphii
Absinthii
examina-
tio.

SERIPHII M. absinthium, quod Alexandria Aegypti allatum esse scribis, pulcherrimum mihi visum est. Nam longe magis Abrotanum parvum, id est, forminam, refert, quam Seriphium, quod ad mare in Italia provenit. Hoc enim non adeo tenuis herbula est, nec Abrotano parvo simile, quanquam sapore, odoris graveolentia, & seminis exiguitate, Seriphio correspondet. Quinetiam quod tantum in maritimis locis proveniat. Ceterum cum tuum, hoc non solum minori Abrotano correspondeat, & pumila admodum sit planta, sed etiam in Aegypto proveniat, ubi nasci Seriphium una cum Dioscoride testatur etiam, Plinius, adducor facile ut credam, id esse genuinum Seriphium Dioscoridis. Nec me ab hac amovebit opinio, quod absurdum admodum credere videatur, pro Olive ramo, tam exiguum herbam detulisse in sacris Iliacis sacerdotes, cum id tanquam addititium ex Dioscoride non transcribat Oribasius, & alia plura sint in hoc capite depravata: quædam vero ex aliis autoribus addita, quæ non ad Seriphium, sed ad Ponticum Absinthium spectant. Male autem legitur in hoc capite nasci Seriphium copiosissimum in Tauro monte juxta Cappadociam. Quilibet enim intelligit, qui prorsus non fuerit stupidus, quod nihil sit absurdius, quam marinum Absinthium in montibus nasci. Nam hoc totum ex pracedenti capite ab Absinthii Pontici historia, ad Seriphium translatum est, quemadmodum & illud, quod ejus pabulo maxime pinguescant pecora. Siquidem hoc, ut Theophrastus inquit lib. 9. cap. 18. Ponticum, non Seriphium facit. Quæ omnia scriptorum infidelitate, remeritatq[ue], sunt ascribenda.

Centaurii
Marinum.

QUOD Marinum Centaurium appellas, sunt qui marinam Anagallidem vocant. Alias hanc plantam vidi, sed tanquam ignotam neglexi: si quid ulterius scripseris de ejus facultatibus, id erit mihi gratissimum.

Gelsiminu.

GELSIMINI vulgaris fructus, quem misisti, Lupino non absimilis, eo magis placuit: quo rarior habetur, nec id crederem, nisi viderem ipse, & te hujusce rei haberem autorem. Nusquam enim audiri Gelsiminum fructum ferre.

Buxus syl-
vestris.

SYLVESTRIS Buxus, res nova etiam mihi est, nec habeo (quod meminerim) qui de eo inter antiquos mentionem fecerit. Libenter abs te audierim, an ligni materies alteri Buxo correspondeat.

VENTIO nunc ad Marantam, ob duriora quadam ejus in me dicta jam calamum in eum stringere statueram, quum tamen illud se per literas purgaturum apud me intelligam, & locum in Lonchitide, in quo fidem meam infirmare nititur, emendaturum, tuis prudentissimis consiliis libenter obtemperabo. Cupio enim tui & Plinelli viri nobilissimi causa, Maranta amicitiam conservare, si tamen ille honoris mei rationem habeat, & suum recognoscat errorem. Scio quidem vos esse homines, qui fama existimationisq[ue] mea rationem habeatis. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,

Julio Moderato, Arminensi Pharmacopœo,

S. P. D.

Agitur de quibusdam simplicibus medicamentis, quæ in Anacardinam Antidotum veniunt.

Burungi
examina-
tio.

Cœpi literas tuas, quibus confectum Anacardinam Antidotum, plurimum dubitare scribis, quid pro Burungi in ea tibi fuerit addendum, quum varie de eo sint scriptorum opiniones, ob idq[ue] petis, ut in re hac me te juvem consiliis. Ego vero ne videar hoc laboris potius subiescere, quam quod putem tibi fortasse ac ceteris satisfacere posse, recusare sane non possum, ob tuam singularem erga me observantiam, quin tibi his aperiam, quid de Burungi mihi semper persuaserim contra eorum omnium opinionem, qui hactenus de eo commentati sunt. Varia sane ac diversa (ut recte ad me scribis) extant de Burungi recentiorum placita.

Luminaris
majoris
opinio ex-
plofa.
Cordi sen-
tentia im-
probata.
Monacho-
rum opinio
nō accepta.

Atqui tamen si plerq[ue] in censendo hoc medicamento non parum laboraverint, nullum tamen reperio, qui recte (quantum conjicere possum) exposuerit, quid Mauritanis designet Burungi, tanta est apud Arabas interpretum confusio. Siquidem Luminare majus vocatum Burungi Cubebas interpretatur, sed ejus mihi haud placet opinio, tum quod frivolis admodum nitatur rationibus, tum etiam quod rei Medicæ imperitus multa confundat medicamenta. Cordus deinde cujus doctrinam in componendis medicamentis omnes fere sequuntur Germani ac Bohemi, Erucæ semen Burungi loco admiscet. Sed quæ ratione, quæ auctoritate id fecerit, silentio præterit, quo fit, ut nec illi sit assentiendum. Monachi qui in Damascenum Commentaria edidit, etsi primo fateantur nihil comperitum habere ob varias Arabum lectiones, quid sit Burungi, Melissam tamen, vel Cubebas ejus loco sumendas suadent, quanquam & ipsi nullis nitantur apertis rationibus, nec aut horum monumentis. Præterea ut suam tuerentur sententiam, & eorum resellant opinionem, qui Burungi Nigellam interpretantur, autorem quendam (ego hunc Sylvium crediderim) novarum interpretationum accusant, quod dixerit nosci posse Burungi Melanthium, & hanc ex Avicenna ac Serapione, qui Nigellam habent Burungi loco. Quippe hoc pertinaciter (ut Monachi solent) negantes affirmant Avicennam, Serapionemq[ue] (perperam tamen) præter Nigellam habere etiam Burungi. Ceterum hoc falsum esse convincitur, quum horum nemo in hac Antidoto, nec aliis duabus sequentibus Burungi meminerit. Quo fit, ut non ignorantia tantum, sed etiam mendacii sint arguendi. Monachorum opinionem pariter & errores videtur sequutus Fuchsius vir alioqui doctissimus, tum quod & ipse Melissam imponat, tum etiam quod scriptis mandaverit Avicennam quinto canone in hujusce Antidoti descriptione Burungi etiam præter cetera meminisse, quum tamen id (ut prædiximus) sit falsum. Quandoquidem in exemplari nostro, quod est ad manus ab Andrea Bellunensi restitutum, nusquam extat Burungi mentio. Quo fit, ut non possim non

Fuchsi er-
ratum.

- non mirari Fuchsum alioqui doctissimum, prudentissimumque virum, quin & Monachorum sectatorem acerrimum, quod hic tantam adhibuerit fidem, ut eorum potius crediderit testimonio, quam quod veller tantum subire laboris, ut hoc loco Avicennam inspiceret. Quod autem, nec Avicennam inspexerit, nec legerit, id manifestum præbet indicium, quod scripserit Anacardina descriptionem apud Avicennam in nullo prorsus variare ab hac, quam describit Damascenus, ob idque magis hanc Avicenna, quam Damasceno Medico acceptam referre debere: quod tamen falsum deprehenditur. Siquidem longe alia est Avicenna descriptio, quam Spodium, Cardamomum, minui Gingiber, Piperis arboris radices, & Anisum admittat, quorum non meminit Damascenus. Nec è contra capiat Chepulos, Castoreum, Costum, Saccharum, nec Lauri baccas, quibus suam idem conficit Damascenus. Præter id censet idem Fuchsius Serapionis autoritate fretus Burungi, sive Berungi Aphris, nil aliud designare, quam Melissophyllum, quod ipse Melissam suo Arabico idiomate Bedarungie & Bedarungi vocet, & ut suam tueatur sententiam, dicit Serapionis codicem hoc loco interpretum inscitia esse omnino depravatum, & legi debere Burungi, non autem Bedarungi, quum nil aliud Aphris sit Bedarungi, quam Ocimum. Sed ipse (quantum video) non omnia apud Arabas perlustravit. Siquidem tametsi id scriptum reliquerit Avicenna, Serapio tamen Ocimum Bedarungi nusquam appellat, sed Berengemisch, Berendaros & Berendarog, ut facile apud ipsum videre est. Rasis vero lib. 21. Continentis Badarungi Ocimum vocat. Et libro de Arabibus nominibus Basilicon, inquit, latorum foliorum appellatur Arabice Badurag. Quæ omnia facile ostendunt, nihil solidi ab Aphris adeptum esse Fuchsum, quo recte probari possit Burungi esse Melissophyllum. Caterum, nec eorum argumenta probanda putaverim, qui Melanthium pro Burungi admisceri contendunt, eo quod Avicenna, ac etiam Serapio nigellam habeant, & Burungi non meminerint. Quippe quum ii (ut prædiximus) præter nigellam alia plura habeant simplicia, quorum nulla Damasceno sit mentio recte sane haudquaquam affirmari potest, an Nigella potius, quam Cardamomum, vel Piperis radix, vel Zingiber, vel Anisum, quorum in speciatim meminere, Burungi loco fuerit usurpandum. Caterum ut tandem meam de Burungi tibi aperiam sententiam, putaverim ego legi debere Durungi, non autem Burungi. Durungi enim Avicenna secundo Canonem Doronicum designat. Quod ad hanc Antidotum parandam admodum competere videtur. Quandoquidem Doronicum Serapionis & Avicennæ testimonio, cor mirifice roborat animumque, bilarem reddit. Neminem enim latere crediderim, qui se Medicum proficetur, medicamenta ea, quæ ad cordis præstant affectus, facere etiam plurimum ad Cerebri morbos, quum spiritus attenuent, clarioresque reddant, ea tamen intelligo, quæ facultate sunt calida. Facilis enim, ac lubricus fuit Chalcographi lapsus, qui D. in B. nimia fortasse manus propterantia vertit, dum characteres connectebat. Namque ubi D. inversum fuerit, in B. mox conversum videtur, quo fit, ut Durungi non Burungi legi debeat.

Ocimum,
Bedarungi
Aphris.

Melanthium
pro Burun-
gi non su-
mendum.

Durungi
non Burun-
gi legendum.

Doronicum.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,
Medicus, Bono Baldino Myropolæ,
S. P. D.

Examinantur quædam medicamenta, quæ veniunt in Tryptheram
Saracenicam.

- Araturus Tryptheram Saracenicam magnam Joannis Damasceni, quæis datis ad me literis, quid pro Secacul, quid pro Seitaragi sive (ut quidam legunt) Sitharegi, quidve pro Origano Persico fuerit immiscendum, quum hæcenus a nemine in hisce censendis medicamentis tibi fuerit satisfactum. Quam re non possum petitioni tuæ non morem gerere, tum ut cognoscas me tuam de me confidentiam, non parvi facere, tum etiam ne si scirem, fortasse censes Arabum medicamenta me non ita exacte explorasse perinde ac ea, de quibus Dioscorides scripsit. Ut itaque de Secacul in primis meam ad te scribam opinionem, nihil dubito hallucinari eos, qui putant Secacule esse Eryngium, ac pariter eos (ut Manardus Ferrariensis) qui hoc idem existimant esse Polygonatum. Etenim Pisi folia, ut Secacul, Polygonatum non habet, nec flores purpurascens violæ majores, sed minores, albicantesque. Præterea Secacul Serapionis radicibus nititur pollicis crassitudine, & indicis longitudine. Contra vero Polygonatum, quod multo longioribus sit radicibus. Adhuc (ut testatur ipse Joannes Damascenus, ac pariter Serapio, ubi de Secacul, saccharo, vel melle asservando scribunt) ejus radices cinereo exterius cernuntur colore, solida intus matrice, atque nervosa, quæ omnia in Polygonati radice desiderantur, quum candida admodum sit, fragilis, & nulla intus matrice. Quod autem non sit Eryngium, in Commentariis nostris satis superque probavimus, præsertim quum Secacul nusquam planta fuerit aculeata. Re autem vera Secacul radix est Indica: Hoc enim testatur Avicenna lib. 5. ubi sic habet. Secacul sunt radices Zingiberi similes, quæ convehuntur ex India, & sit ex eis, quum sunt recentes conditum in loco suo. Apud nos autem humectantur in primis in aqua calida: Quæ etiam ad tinguem Serapioni, de eo pariter scribuntur, ubi de pluribus Saccharo, & melle asservandis egit. Quibus palam est Secacul radicem esse peregrinam, quæ ex India olim convehatur. Sed quum jam diu ad nos convehi desierit, cogimur ejus loco alio quopiam uti medicamento. Quamobrem suaderem ego, ut pro Secacul Pastinacam, tum faciam, tum etiam sylvestrem supponeres: quum Pastinaca utraq; iis fere viribus præstet, quas suo Secacul ascribunt Mauritanii. Caterum Seitaragi sive Sithargi, sive Sythragi (Synonyma hæc sunt apud Arabas) plura quidem designare nemini fuerit ambigendum, qui ejus historiam apud Serapionem & Avicennam legerit. Quandoquidem, quanquam nil aliud Serapioni est Seitaragi quam Diosc. Iberis sive Lepidium, Avicenna tamen Seitaragi tria genera clarissime explicantur, quum inquit: Et ille qui est Indus, sunt frusta ligni parva, tenuia, & cortices sicut Caryophylli: Et ille qui est fructus declinat ad rubedinem, nigredinemque: Et Saitaragi quidem oritur in parientibus antiquis, ubi non foditur, neque aratur, & habet folia sicut folia Nasturtii, & in aestate sunt folia plurima, quorum sapor, & color assimilatur Cordumeni. Hæc ille. Quibus clare satis patet tria esse Avicenna Seitaragi genera: quorum postremum nulli dubium est, quin legitimam Iberim designet. Interpretis tamen error unicuique patebit, ubi legitur hanc plantam odore, & sapore esse Cordumeni: Quippe non Cordumeni, sed Cardami, id est,

Secacul ex-
aminatio.

Secacul ra-
dix est In-
dica.

Loco Seca-
cul suppo-
nenda Pa-
stinaca.
Seitaragi
examinat.
Seitaragi
triplex.

Interpretis
Avicennæ
erratum.

RR 4

Nastur-

Monachorum sententia explosa. Nasturtii legendum est. Qua vero medicamenta ex iis, qua nostris in Myropoliis habentur, cetera duo genera pra se ferant, nullus haecenus (quod sciverim) recte explicavit. Nec probanda videtur Monachorum sententia, qui in Damascenum commentaria edidere: Quippe qui perperam sibi persuaserint, nil aliud Mauritanis Seitaragi designare, quam Indicam Castiam, veterem Avicenna editionem sequuti. Siquidem Alpagus ille Bellunensis, qui magna diligentia Avicenna volumina restituit, libro 5. in confectione Philosophorum, in Tryphera magna, quum in prima, tum etiam in altera in Electuario de granis viridibus aliisq. nonnullis, ubi Gerhardus modo Castiam simpliciter, modo Castiam Indicam vertit, Castia huiusce loco Arabicum nomen Saitaragi sive Sythragi restituit. Id quod fecisse eum arguit, quod Arabice lingua peritus pro certo sciverit, Arabicum hoc nomen nullo pacto ad Castiam referri posse. Ceterum cogitanti mihi num primum, ac secundum Saitaragi genus, de quibus meminit Avicenna, ad nos advehat, & in Myropoliis extet: statim sese mihi censendas obrulerunt odorata festuca illa Caryophyllorum instar, quas nos vulgo vocamus Fusti di Garoffani, &c. quin & fructus illi Caryophyllis tumidiores insipidioreq., quos Italica Seplasia Antophyllos & Pseudocaryophyllos vocant. Siquidem festuca illa primum, hi fructus vero secundum Saitaragi genus apud Avicennam pra se ferre videntur. Frustra enim Caryophyllorum ita nobis appellata priori Avicenna descriptioni, quam maxime congruere videntur, quum ait: Sunt frusta ligni parva, ac tenuia, & cortices sicut Caryophylli. Verum puto subesse interpretis, vel scriptoris mendam in dictione cortices, quum Caryophylli cortices non sint, sed fructus, & comparatio omnino absurda videatur: quapropter putaverim ego ita legendum: Sunt frusta ligni parva & tenuia, odorata, tanquam putamina Caryophyllorum. Etenim nulli dubium est, frusta illa seu festucas, qua inter Caryophyllos abunde reperiuntur pediculos esse & putamina Caryophyllorum, qua a Gerardo perperam (ut alia innumera) cortices sint translata, quum cortices etiam putamina appellentur. Ideoq. a Brasavolo alioqui doctissimo viro, ac acerrimi ingeni dissentire cogor, quippe qui minus recte existimaverit Seitaragi primum genus esse Carpesium: quum hoc Galeni testimonio ex Pamphylia afferatur, & ingens ejus proventus habeatur in Syria: Saitaragi vero primum genus Indicum sit medicamentum. Praterea Carpesium nullo Caryophyllorum odore commendatur, nec ullam cum Caryophyllis habet cognationem neq. similitudinem, sed omnia sunt illi (ut Galenus inquit) Phu vocato similia. Adhuc quum Avicenna de Cubeis scribens cap. 38. secundi libri, nil aliud scribat quam Carpesium, nullo sane pacto rationi consentaneum videtur, quod Saitaragi illi Carpesium designet. Atq. si fructus, quos Italica Seplasia Antophyllos vocant, parumper expendamus, non sane absurdum videri debet, si hos dicemus facile esse posse Seitaragi secundum genus: quippe hi fructus sunt & Caryophyllorum genere colore ex atro rufescente. Nam & hi expetuntur ad composita medicamenta, qua ad corporis imbecillitatem praeferant, ideoq. recte Nicolao Myrepico in suo Diatribam adduntur. Huiusq. rationibus mihi omnino persuasum velim, nil aliud Seitaragi Indici loco in hac Tryphera imponi debere, quam Caryophyllorum festucas, sive pediculos, quod odoris sui fragrantia, & virium robore maxime hic ad rem faciant. Quod autem ad Origanum Persicum spectat, quid tibi certi asseram in praesentia sane non habeo: nam Persici Origani meminisse Dioscoridem, Theophrastum, Galenum, Plinium aliisq., qui ante, vel post claruerunt, Gracos vel Latinos autores (quos legerim viderimq.) haecenus non reperi, tamen apud Arabas illud sapis invenierim descriptum in compositis medicamentis, praesertimq. apud Avicennam, qui ejus tamen non meminit, lib. 2. ubi de Origano peculiariter scripsit. Origanum itaq. Persicum (ut tibi meam aperiā sententiam) a loco omnino dictum putarim, videlicet quod apud Persas proveniat: sicuti etiam dicimus Phu Ponticum, Rhus Syriacum, Bitumen Judaicum a locis, a quibus comportantur ea denominantes. Nec fortasse, ut puto, aliam ob causam Persicum Origanum hic praeferat Avicenna, nisi quod certe sciret ea in regione provenire Origanum omnium praestantissimum. Namq. apud Persas diu floruisse Avicennam maxime testatur Bellunensis. Nos autem quum Persico omnino careamus, Cretico ejus vice securius uti possumus, quam nostrate, tum cum legitimum Origanum non sit, tum quod nec ea, qua Creticum, praestare possit. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,

Petro Spezzalancio Pharmacopœo, Compatri suo,

S. P. D.

Examinantur simplicia quadam medicamenta, qua in
Antidotum Hamagogum veniunt.

Agno sane sum desiderio, ut tuo in Myropolio, quo solo hic Goritia utor, Antidotum Hamagogum Nicolai Myrepici paratum habeas. Nam etsi rara sint in Italia Seplasia, qua Antidotum hanc parare soleant, quod pauci vel nulli fortasse reperiuntur Medici, qui eo utantur, quum tamen ego medicamentum hoc pluris faciam, ob mirificas ejus ad varios morbos facultates, eoq. sexcenties usus sum, ipso carere non possum. Velim tamen (ut tua semper fuit diligentia) nihil in eo praeferri, quod inveniri possit. Namq. ut nullus in parando committatur error, nec aliquid ibi deficiat, qua in hac paranda Antidoto mihi videntur annotanda, hi tibi statim aperiā. Primum itaq. animadvertere te oportebit, quod ubi Nicolai codex interprete Fuchio semen Intybi habet, antiquus Latinus codex habet Asari. Quod mihi longe magis consentaneum probandumq. videtur. Asari etenim radix Dioscoridi exalta Toria vi, qua pollet, urinam cit, cutem subeuntes aquas ejicit & menses trahit, quo fit ut longe utilius huic Antidoto veniat admiscenda, quam Intybi semen, cujus facultas est refrigeratoria. Praterea tamen si recentior Nicolai editio, eodem Fuchio vertente, Centaurium majus tantum admittat: potius tamen mihi videtur acceptanda antiqua versio, qua majus & minus Centaurium recipit. Quandoquidem Dioscoridi Centaurium minus menses, & partus extrahit, quinetiam nervorum vitii succurrit: Galeno item jaecinoris obstructions reserant, & induratos lienes sanat. Quod maxime pollicetur hac Antidoto, quibus tamen viribus

Nicolai loca reposita. Asarum.

Centaurium majus & minus.

vibus praestandis praefertur coma floribus referta. Alterum vero, nempe majus, quod passim pro Rhapontico usur-
pant Seplastia, radice sola posset. Nuper has radices recentissimas à Gargano Apulia monte ab Antiano Herbario
allatas te comparasse scio, nec aliunde advectas vidi ego unquam praestantiores. Eligito recentes, vegetas, ponde-
rosas, sanguineo succo praequantas. Solent enim cito humorem amittere, ubi calido & sicco loco reponantur. Si
itaque cupis incorruptas eas diutius asservare, vel in melle sepelias, vel in magno mili acervo tela cera superillita cir-
cumposita reponas. Adhuc caveas, velim, ne mihi admiscendo Elleboro, Fuchsi opinionem sequaris. Ille enim alioqui
vir clariss., quod in antiquo Græco Myresfici ipsius codice legerit *ἐλεβορὴν* credidit non *ἐλεβορὴν* legi debere, Helenium,
sed *ἐλεβορὴν*. Nam quum adjectivum *Μελανθίου* nulla prorsus ratione, cum Helenio convenire posse cerneret, non
absq; manifesta ratione mendam subesse putavit. Atqui longe alia sum ego opinione, quippe qui Helenium non
Elleborum admiscendum censeam, ea omnino ductu ratione, quod prater id quod sciverim Græcum Nicolai
codicem numerosis admodum ubiq; scaterere mendis, non videam, quid emolumenti in hac paranda Antidoto Elle-
borum nigrum laboriosum medicamentum, alvumq; non sine incommodo dejiciens prestare possit, praesertim
quod ventriculo sit insensibilis, nec menses cire valeat, nisi pro glande suppositus. Contra vero Helenium.
Quandoquidem id Dioscoridis testimonio menses & urinas ciet, expellit, & stomacho utile est: quæ omnia Anti-
dotos Hamagogos nobis pollicetur. Quo fit, ut credam, imo omnino mihi persuasum habeam, dictionem *ἐλεβορὴν*
amovendam esse, neque immutandam sed dictionem *Μελανθίου* potius corrigendam. Etenim (ut mea fert opi-
nio) non *Μελανθίου*, sed *Μελανθίου* legendum est: adeo ut pratermittas nolim, quin Melanthium etiam admisceas
cum Dioscoride & Galeno opinio nostra astipulantibus, qui Melanthium status discutere, urinas cire, & men-
ses eliceretradunt. Prater id ne aliquis committatur error in dictione Sinonis, pratermittendum non duxi, quin
tibi indicarem quæ mea semper fuerit opinio, in hoc censendo medicamento. Ego itaque quum Sinonis nusquam
meminisse Rei Medicæ scriptores animadvertim, non Sinonis, sed Sifonis legendum esse putavi. Sifon enim
Dioscoridi libro tertio exiguum semen est, quod in Syria nascitur Apio simile, oblongum, nigrum, fervens, cujus
facultas est lienem absorbere, urinas ducere remotosq; menses trahere: id quod maxime expetit Antidotos
Hamagogos. Quo fit, ut à Fuchsi dissentiam, qui Sinonem facit sive stris Petroselin semen, cujus etiam nullus
probatus auctor (quod sciverim, vel legerim) meminit. Quin & ab eis dissentire cogor, qui Sinonem Sium in-
terpretantur, quum nulla mihi sese offerat ratio, cui adstipulari queam. Verum quum Sifon ex Syria afferri de-
fuerit, Carisemen usurpandum censeam, quod pariter excalfaciat, urinas pellat, status extinguat, & concoctio-
nem adjuvet: quod & ut facias velim. Est etiam tibi animadvertendum, quod, ubi Græcus Myresfici codex ha-
bet *ἐλεβορὴν*, id est, Salvia, Latine habet Sabina. Atqui quum utraq; menses eliciat, pariter & urinas extra-
hat, non multum referre videtur, an una vel altera admisceatur. Verum tamen cum Sabina omnium consensu
longe magis Hamagoga habeatur, quam Salvia, quod non solum valentissime pellat menses, sed etiam sangui-
nem per urinam trahat, non possum tibi non persuadere, ut Sabinam pro Salvia adicias. Postremo etsi Græcus
idem codex ex hac Antidoto Carpopalsamum excludat, quum tamen Latina versio id admittat, suadeo ut pro
Carpobalsamo, quo omnino destitui mur, vulgares addas Cubeas. Hac itaq; si feceris, nihil nobis verendum erit,
quin optimam Hamagogum paratam habeamus. Vale.

Centaurei
magno ra-
dices è Gar-
gano mon-
te optimæ,
Fuchsi opi-
nio impro-
bata.

Melanthii.

Sifonis non
Sinonis le-
gendum.

Fuchsi sen-
tentia non
accepta.

Sinonis lo-
co substitu-
endum Car-
ri semen.
Sabina &
Salvia.

Cubeas
pro Carpo-
balsamo.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Petro Azaiglæ, Cæsaris Ferdinandi Pharmacopœo.

S. P. D.

Agitur de quibusdam simplicibus medicamentis, quæ in auream Alexan-
drinam ingrediuntur.

Amesfi (ut ex tuis accepi literis proxime ad me datis) jam diu in componendis omne genus
medicamentis maxime versatus sis, & in iis etiam cognoscendis non parum insudaveris, non
tamen ob id inquit, tam clare hac in re ea omnia te esse hæcenus assequutum, ut plura adhuc
non supersint, de quibus tibi dubitare contingat. Quapropter quum nunc in paranda aurea
Alexandrina, nonnulla tibi habeas, de quibus dubitas, quando nihil certi solidiq; hæcenus à
recentioribus, qui de medic. compos. scripserunt, traditum sit, postulas à me, ut meam tibi de
his describam opinionem, quod fortasse (ut scribis) tibi persuadeas, me hac in re operam tu-
am ceteris omnibus plus juvare posse. Ego vero quamvis in medicamentis censendis, tantum me prestare non pu-
tem, quantum mihi tribuere videris, non tamen tua petitioni unquam refragabor, non quod te docere possim, vel
velim, quum mihi jam diu persuasum habeam, te Seplastiarum esse exercitissimum, & rei Medicæ peritum, sed
ut cognoscas quanta tibi satisfaciendi mea sit promptitudo, quantaq; te prosequar benevolentia. Primum itaq;
quantum ad Zedoariam spectat, mea semper fuit opinio, quod legitima ad nos non afferatur, si ex notis quibus
suam Zedoariam describunt Arabes, ea nobis censenda sit. Siquidem Avicenna una cum napello crescere Zedo-
ariam scribit, & radicem portiones esse aut similes Aristolochia. Ceterum an longa, vel rotunda, id manifeste
explicat Serapio, quippe qui Zedoariam scribat radices habere similes Aristolochia rotunda à qua longe sane ab-
est Zedoaria, cujus passim est usus. Atqui si meam de Zedoaria censuram tibi ingenue declarare debeam, velim
non ignores me eam radicem veram, legitimamq; tum Avicennæ, tum Serapionis Zedoariam esse censere, quæ
Antora, sive (potius ut puto) Antiora nonnullis vocatur, quod plurimum valeat contra Toram (ita enim Na-
pellum appellant quidam) ut suam valere Zedoariam scribit Avicenna. Misit ad me jampridem has An-
tioræ radices pro vera, legitimaque Zedoaria Gulielmus Quacelbenus Curtacensis Medicus apprimè do-
ctus, & in simplicium medicamentorum cognitione diligenter versatus, quæ, ut tu etiam vidisti, quum hic
eras cum Inviçissimo Imperatore Ferdinando utriusque nostrum Domino Clementissimo, non longe à ro-
tunda Aristolochia distare cernuntur. Cujusmodi etiam fuere alie nonnullæ, quas è montibus, qui Galliam ab
Italia determinant, allatas vidi, tametsi Orient alibi illis minores haberentur. Valere has radices contra vene-
na non solum testantur Arabes, sed omnes fere nostra tempestatis rei herbaria periti, quippe omnes uno ora cla-
mant, Antoram sive Antioram præclarissimum esse medicamentum contra venena: Id quod Quacelbenus ipse
(ut

Zedoariam
communis
usus non est
se legitimam.

Antioram
sive Antito-
ram legiti-
mam esse
Zedoariam.

(ut tu ipsemet suis in literis ad me datis legisti) mihi affirmavit, & ob id incredibili fere pretio ab Arabibus, qui eam Constantinopolim comportant, vendi scribit. Verum quoniam hisce radicibus Sepias omnes pro-
fus destituuntur, nolim tamen ut putes me ad te scribere hac, ut alio quopiam medicamento, quam vulgari Ze-
doaria earum vicete uti velim, sed ut tibi declarem aperiendam, quae sit Arabum legitima Zedoaria. Nam quum
innumerus constet experimentis nostri usus Zedoariam, prestare mirum in modum ad venena, venenosorumq;
animalium ictus, quin & pestilentem auram proculdubio arcere, nihil sane mihi sese offert medicamenti, quod
legitima Zedoaria loco convenientius substitui posset, quam nostri usus Zedoaria, quae (ut cenfeo) merito legi-
tima locum sibi vendicavit.

Locus Ni-
colai testi-
tutus.

Leonice-
Ruelli,
Fuchii &
Cordi opi-
niones non
acceptae.
Saliuncam
à Celtica
Nardo dif-
ferre.

Prudenter praeerea animadvertisti Codicum Nicolai variam esse in quam pluribus lectionem, ut in hac
habetur Antidoto. Quandoquidem ubi Græcus codex habet *ἰαδικόποιος*: id est, Salvia, Latinus antiquior 10
lectionis legit Saliunca, perperam tamen me iudice, quippe qui hunc errorem semper rejecerim in imperitos scri-
ptores. Facit aurea hac Antidotus ad frigidas cerebri fluxiones, ad delachrymantes oculos, ad dolorificos den-
tium rheumatismos, confert tæbe laborantibus, tussientibus, anhelosis, & sanguinem rejicientibus, auxiliatur re-
solutis: prodest item uterinis affectibus & urina stillicidiis. Quæ omnia facile Salvia per se prestare potest, Sali-
unca vero minime. Siquidem, Plinio teste, hujus radix præstat tantum ad cohibendas vomitiones, & ventri-
culum roborandum. Nec velim, ut cum Leoniceo, Ruellio, Fuchio, & Cordo credas, Celticam Nardum &
Saliuncam eandem esse plantam, quod (pace tantorum virorum dixerim) vel Dioscoridem negligenter lege-
rint, vel non intellexerint, vel fortasse depravatum habuerint. Quippe Dioscoridis Græcus codex, qui ad manus
est antiquissimus *ἰαδικόποιος* habet, non *σαλικόποιος* ut fortasse legerunt optimi illi viri. Constat praeerea (ut Pli-
nius est author) non solum forma & quantitate à Celtica Nardo differre Saliuncam, sed etiam facultate & na- 20
tali solo. Ut autem de forma primum & quantitate differam, Saliunca planta est foliosa, & adeo densa ut fere
manu pressa videatur, quinetiam adeo brevis, ut necli sane non possit. At Celtica Nardum nec foliosa visitur, nec
densa, nec adeo brevis est planta, ut necli nequeat, quum teste Dioscoride in fasciculos probe colligatur, cujusmo-
di est, quæ ex Stiria & Carinthia ad nos comportatur in fasciculis. Adhuc Saliunca radicibus numerosis co-
hæret, contra vero altera. Præter id si Saliunca facultates expendas, nihil virium in ea conspicias, quæ Celtica
Nardo convenient. Postremo si natale etiam solum considerandum nobis fuerit, reperiemus Saliuncam in Pan-
nonia & apud Noricos oriri, Celticam vero Nardum in Istria, Carinthia, Stiria & in Liguria Alpibus. Quo fit,
ut maxime hallucinari deprehendantur, qui censent Saliuncam & Celticam Nardum eandem esse plantam. At
si tibi forte objiceret quispiam, Celticam Nardum hac in Antidoto imponi debere, quod Saliunca nil aliud ibi de-
signet: illi facile respondere poteris, id à ratione abesse plurimum, quod Antidotus hac Nardum habeat Indicam, 30
quæ cum eadem cum Celtica sit viribus, ea quidem supervacua accederet. His itaq; facile eorum deprehenditur
error, qui Salviam hac in Antidoto non addunt.

Saxifragia.

Betonica
Pauli.

Dioscori-
dis locus re-
stitutus.
Pro saxifra-
gia Ononi-
dis cortex.
Behen al-
bum & ru-
brum.
Quid pro
Behen sup-
ponendum?
Acorum.

Galangam
majorem
non esse A-
corum.

Carnabadi-
um, Ruelli-
o Doroni-
cum male.

Carnaba-
dium esse
Carum.

Vento nunc ad Saxifragiam, cujus plures habentur species, ut te non ignorare non ambigo. Verum qua-
nam inter ceteras seligi possit, neminem habeo, qui recte decernat. Proinde si Dioscoridis Saxifragia uti vole-
mus, hac ea sane fuerit, quæ Paulo Betonica appellatur. Quippe ramulos profert hac (ut ille inquit) Pulegio te-
nuiores, & folio Thymi majores, vel Saturia. Ego vero quum legerim apud Dioscoridem, Saxifragiam plan-
tam esse Epithymo similem, putavi quidem aliquam hic subesse mendam: attamen quum mihi persuaserim adeo
tenuia illi inesse folia, ut Epithymi modo capillamenti speciem reserrent, hac tandem persuasus opinione, herbam
quandam nascentem in petris ad calculos renum frangendos, ducendosq; maxime utilem, legitimam Saxifragiam
loco pingendam curavi. Ceterum quum tractu temporis Pauli Betoniam primo loco descriptam repererim, lege- 40
rimq; hanc ad renum vitia usurpari, contemplatus diligenter plantam, quum animadverterem illi folia esse Thy-
mi, nasciq; inter saxa, quinetiam exiguum esse fruticem: illico inclinavit animus facile scriptorum lapsu evenisse,
ut in Dioscoridis codice, qui passim habetur, Epithymo pro Thymo perperam legeretur. Quo postea factum est, ut
hanc prioris loco pingi curarem. Hanc itaq; si consequi valebis (est enim in Italia jam omnibus cognita) securus
admiscere poteris, ubi vero eam consequi nequeas, suaderem ut pro ea Ononidis radicis cortice uteretur, quum huic
maxime frangendi calculos insint vires. Quod deinde de albo & rubro Arabum Behen censendum putem, id fa-
cile intelliges ex meo in Dioscoridem commentariis. Caremus nos proculdubio legitimum hisce radicibus, quo fa-
ctum est, ut ego rubri Behen loco Tormentillæ vel Bisfortæ radicibus semper sim usus, pro albo vero minoris Phu,
quæ si tibi fortasse non placebunt, poteris cum Avicenna utriusq; Behen loco securus fortasse supponere, vel tan-
tundem Horminii, vel dimidium ponderis lingua avis. 50

Ceterum quantum ad Acori radices attinet, cum adeo validissimis argumentis nobis comprobatum sit,
Calamum aromaticum vulgaris usus legitimum esse Acorum, ut nullus mihi supersit ambigendi locus, id sem-
per tibi ad manus esse poterit. Nec putarim unquam eorum frivolum complecti opinionem, qui majorem Ga-
langam legitimum putant esse Acorum, præsertim si memineris te videre, apud me Acori radices Constantino-
poli allatas, cum integris foliis Iridi amulis: quoniam (ut Dioscorides tradit) angustioribus. Id quod falsam
eorum explodit sententiam, qui contendunt hasce Acori radices, radices esse odorati Calami. Testis enim tu ti-
bi esto, an ea planta Calami aliquid gerant, an folia ipsa tantum. Ceteris vero profecto id attestari poterunt
Clariss. D. Angerius Flandrus, Cæsareus apud Turcarum Imperatorem Orator, atque etiam Gulielmus Qua-
celbennus ejus Medicus, qui hisce radicibus à Nicomedia petitis Calamum nullum eas unquam proferre scri-
bunt, sed caulem angulosum, & cujus latere aliquid emergat plantaginis capitulo non absimile, quod paulo post 60
ad virginis floris modum florere soleat. Ad Carnabadium nunc me consero, quod quidam Doronicum esse pu-
tant à Ruellio fortasse falsi. Quippe si Carnabadium Doronicum esse censet, sed falso, quemadmodum etiam
Aetium falso citat, quod nusquam (quod legerim viderimq;) Carnabadii meminit. Nemo enim inter Græcos de
Carnabadii viribus scribit præter unum Simeonem Sethi, quod ita de eo habet, Carnabadium calidum est,
& siccum ordine tertio, utile vero est ad concoctionem ciborum & flatuum discursionem, stomachum firmat,
ventrem sistit, lumbricos necat, urinam movet, pituitam scindit. Has ille. Quæ si conferantur cum hiis, quæ de
Caro scripserunt tum Græci, tum etiam Arabes, nihil profecto à Caro differre Carnabadium comperies: Gale-
nus enim Carum ex tertio excalfaciendum, & siccatum ordine statuit, quinetiam qualitatem moderate
acrem possidere, itaq; & flatum extinguere, ac urinam citare posse, inquit: non solum semen, sed etiam plantam.
Ceterum

Ceterum Dioscoridi stomacho est uti, & concoctionem adjuvat. Serapioni autem, & Avicenna, à quibus Simeon ipse Sethi caterisq; posteriores Græci plura desumpserunt, vermes interaneorum necat, ventriculum roborat, & ventrem sistit. Quibus palam est, nil aliud esse Carnabadium quam Carum. Atqui posset aliquis huic nostræ sententiæ refragari Nicolai Myrepsici testimonio fretus, quod is in Antidoto quadringentesimo vigesimo nono quod ex Hermodactylis inscribitur, habeat Carnabadi, id est, Cumini Aethiopici. Huic tamen ego facile responderim, verba illa, id est Cumini Aethiopici, ignari alicujus esse expositoris, ut alia complura: vel Nicolaum ipsum ea ratione esse delusum, quod tanta Aethiopici Cumini similitudo, & Cari sit similitudo, ut alterum ab altero minime secerni possit, nisi quis utrunque degustaverit. Est adhuc ad manus Aethiopicum Cuminum, quod tu etiam degustasti, Constantinopoli ab eodem Quacelbeno ad me missum, quod adeo semen Cari refert, ut nisi mihi gustanti Cumini nostrati saporem referret, ego nunquam a Caro differre censerem. Quo factum sane crediderim, ut Nicolaus horum seminum similitudine fuerit hallucinatus, si tamen is (quod mihi suspectum est) ibi Cuminum Aethiopicum fuerit interpretatus. De Macedonico autem quid sentiam nil aliud habeo, quam quod putem Macedonicum designare Petroselinum, quum quid sit Macedonicum nulli exierit antiquorum: Actuarius enim in hac Antidoto Macedonico loco Petroselinum habet, quinetiam Latinus, qui exat Nicolai codex. Proinde non est mihi Fuchsius adstipulandum, quippe qui velit pro Macedonico ejus plantam inaudiendum esse semen, quæ Græcis Hippofelinum, & Romanis olivæ attum appellatur, per Hippofelinum eam plantam intelligens, quam nos legitimum esse Smyrniæ alias docuimus. Sed quum fortasse audierit Fuchsius, Seplassi hujusce plantæ semen vocari Macedonicum, sibi fortasse persuasit de hoc intellexisse Nicolaum. Quod autem factum sit, ut Smyrniæ semen Macedonicum appellari cœperit, ego quidem inde evenisse putarim, quod Petroselini Macedonici penuria in ejus successerit locum: Siquidem quum jam Macedonicum Petroselinum diu ad nos afferri desierit, Medici qui præterito avo claruerunt, Smyrniæ semen in locum supposuerunt, quo postea factum est, ut tractu temporis Macedonici nomen sibi usurpaverit. Sed quanto errore ducantur, qui hanc plantam esse censent Dioscoridis Hippofelinum, non est hic nobis repetendum, quum in Commentariis nostris in Dioscoridem, id adeo fuerit comprobatum, ut nullus super sit ambigendi locus. Atqui nolim ut putes me hæc in medium attulisse, quod tibi atq; ceteris interdicerem velim, ut in posterum caveatis ne Smyrniæ semen legitimi Petroselini loco huic admisceatis Antidoto, quum facultatibus, quibus pluribus pollet, maxime conveniat, sed ut sciant omnes hoc Smyrni non Petroselini esse semen, minuzq; Hippofelini, ut putat quidam.

Locus Nicolai restitutus Carnabadium non esse Cumini Aethiopici.

Macedonicum est Petroselinum.

Hippofelinum.

Smyrniæ semen cur Macedonicum vocetur? Smyrniæ non est Hippofelinum.

De Libystico profecto tacere decreveram, quum sciam te non ignorare, quid legitimum sit Libysticum, nisi ceteros admonere voluerim, qui hæc fortasse legent, hallucinari eos, qui pro Libystico Hippofelini semen, quod falso quidam Libysticum vocant, sui compositi medicamenti passim admiscunt. Revixit tamen hac nostra ætate (ut te haud latere scio) Libysticum, quorundam rei herbaria studiosorum diligentia, & jam in Italia frequentissimum habetur, unde facile quis illud consequi poterit, nisi adeo erroribus antiquis fuerit addictus, ut hæc neglexisse videatur.

De præiosis lapillis auctoritas opinio.

Nunc reliquum est, ut dicam Latinum codicem antiquum, neque Sapphyrum, neque Smaragdum, neque Jaspidem admittere, quæ etiam Actuarius silentio sunt prætermissa, quo fit, ut non desit suspitio, quin hæc in Græco codice adulterina fortasse habeantur. Ideoque nec temere factum putarim, si hæc non admiscerentur, tum quod semper crediderim lapides, quantumcunque lavigatos, nihil ab innato calore immutari posse, sicut nec aurum, nec argentum. Item è contra, nec temere factum dicam, si quis magis vulgare opinionem sequutus, quam rationem, hosce lapillos admisceat. Nam tametsi fortasse nihil afferant auxilii, nocere tamen non possunt. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS,

Bono Baldino Myropolæ,

S. P. D.

Agitur de optimo parando sero, quin etiam de decoctis, ac dilutis.

Reste tu quidem, Bone Baldine. Bonus vocaris, quum omnium qui tecum versantur testimonio vir bonus sis frugi homo, & qui non solum amicis omnibus officiis gratificari cures, sed etiam Rempublicam ipsam juvare. Et enim etsi id antea noverim, ex ea maxime quæ mihi tecum jam diu intercesserit, necessitudine: novi tamen longe magis ex literis, quæ nuper ad me dedisti, quibus eorum sententiam explodere nueris, qui in dilutis conficiendis, ubi lactis sero opus sit, id suo usui accommodant, quod ex lacte, cui coagulum admixtum sit, vel ex ipso caseo dum premittitur emanat: eo argumento fretus, quod nusquam extat apud Dioscoridem & Galenum, vel alium quemcunque, Medica materia scriptorem, serum coagulo a caseo separatim expeti debere ad medicamenta: tum etiam, quod hoc seri genus acescat facile, & brevi computrescat. Proinde hocce arguis Myropolæ, qui ejusmodi sero utuntur, & præsertim ubi dilutum illud fuerit parandum, quo medicamentum macerari oportet, quæ in illam veniunt Antidota, quæ Hamech Mesui appellatur, quod tibi persuadeas præter id, quod hoc serum sit parandum medicamentis inidoneum, evenire sane non posse, quin acescat, putrescatq; præsertim quam dilutum illud perficiatur quinq; dierum termino. Adhuc eos quoq; damnandos censes, qui in hoc parando diluto Rha Barbarum à ceteris separat medicamentis, quod putent, id nullam vel omnino modicam admittere concoctionem, postquam fuerit maceratum. Hoc ut probes, ab Medicamentis quæ simul macerantur, adeo sibi invicem uniri, ac colligari, ut si subinde serveant, vel elixentur, ea minime resolvi posse in vaporem, quæ ob partium tenuitatem, imbecillitatemq; brevi admodum indigent concoctione, quæ admodum resolvuntur, ubi prius macerata minime decoquantur ex aqua: nisi illud servetur institutum, ut quæ tenuissima sunt substantia, postremo imponantur, & parvo temporis momento conserveant. Et ut tuam auctoritatem etiam comprobes sententiam, Mesuem non postrema auctoritatis Medicum in medium afferis: quippe qui in parando Symplo de Glycyrrhizæ, omnia quæ in eum veniunt medicamenta simul macerat, ac deinde coquit ad medias, nulla

Adiantis

Adianti habit ratione, quod tamen in decoctis nisi postremo loco addi debet. Hoc itaq; Mesui exemplo fretus, eos maxime hallucinari existimas, qui per se medicamenta macerari iubent, quae facile longa coctura resolvuntur, ut eorum dilutum postremo addant fervere faciendum ne dissolvatur, contra ipsius Mesui sententiam, qui si secus sensisset, cum fuerit in parandis medicamentis omnium diligentissimus, haud unquam permisisset, quis alicubi de hac meminisset. Atqui quum tibi ipsi hoc in negotio confidere non audeas, me etiam consulere voluisti, ac de his omnibus meam audire sententiam, veritus fortasse, ne tuis argumentis decipereris. Quamobrem petis ac rogas, ut ad te scribere velim, an probanda, vel improbanda tua mihi videatur opinio. Ego vero quia tua causa longe maiora prestare nunquam recusaverim: quanquam in compositis medicamentis parandis non sum adeo exercitatus, ut de his ita praeclare differere valeam, quemadmodum tu tibi fortasse persuades: ne tamen videar laborem hunc subterfugere, & huiusce artis omnino ignarus, dicam de his candidè, & ingenue quod sentiam. Ut autem brevibus, quae à me desideras aggrediar, si libere veritatem fateri debeam, non possum in his, quae ad serum spectant, tua omnino adstipulari sententia, quamvis partim experientia, partim auctoritate niti videatur. Experientia quidem, quod compertum habeas, serum quod ficulneo ramo, & Oxymelite à lacte discernitur, non ita facile corrumpi, perinde ac illud quod admixto coagulo passim parari solet. Auctoritate vero, quod nusquam Dioscorides & Galenus alterius seri meminerint, quam illius, quod per Oxymel conficitur. Si quidem hisce, quas in medium affer rationibus mihi non constat, rem hanc ita se habere, ut tibi persuadere videris. Quapropter altius hac mihi trutinanda videntur, nec ita temere fortasse proferenda. Etenim tamen si serum, quod Oxymelitis & sicirami facultate à lacte dividitur, non ita facile corrumpatur, acescatq; perinde, ac illud, quo passim utimur, quum tamen id ego non parandi rationi, sed Oxymelli tantum tribuerim, quod proprium mellis sit, quae illi admiscetur, servare incorrupta: sit sane ut nec putarim in causa esse coagulum, ut serum communis usus, una vel altera tantum die acescat, quum lac ipsum purum, cui nihil coaguli admixtum sit, eodem temporis spatio acidum fiat & corrumpatur. Præterea quum nusquam legerim (quod meminerim) apud Dioscoridem & Galenum, serum coagulo paratum in usum medicum haudquaquam esse expetendum, cur igitur illud improbem, non habeo. Meminit quidem seri Galenus Oxymelle parati, Commentar. 4. de virtutibus ratione in morbis acutis: ipsumq; ibi non solum causo laborantibus ad exolendam alvum, ejiciendamq; bilem praefert, sed etiam ipsius conficiendi modum exponit: nec id alia sane ratione, quam differentia causa, quodq; serum cui Oxymel admiscetur magis alvum exolvat, quam quod simplex fuerit. Is enim quum in eo morbo exolvere alvum desideret, valentius quam simplex & commune serum prestare possit: ne quia à scopo aberraret, quo ibi sero fuerit utendum, ac etiam quomodo id fuerit parandum, docet. Quandoquidem si tantum huiusce seri (ut tibi persuadere niteris) Galeni auctoritate usus, non fuerat illi opus, ut seri illius conficiendi rationem describeret, nec ut peculiariter illud afferret in medium. Quod autem simplici sero per coaguli vim à lacte sive caseo separato saepe usus sit Galenus, facile conjici potest ex his, quae de lacte & sero ipse scribit libro tertio de aliment. facultatibus. Quippe ibi praecipit mel atq; etiam sal sero esse adjungendum, ut magis ac felicius alvum exolvat. Id quod supervacuum & ab omni ratione alienum videretur, si Galenus nunquam ullo alio sero fuisset usus, quam quod per Oxymel paratur. Etenim quum id, tot Oxymelitis Cyathos excipiat (Dioscoridi testimonio) quot fuerint lactis hemina, à quo sejunctum fuerit, nulla sane ratio mihi sese offert, qua persuaderi possim, Galenum mel atq; etiam sal sero illi addidisse, qui in ipso apparatu mellis plurimum admiserit, praesertim quum praecipiat ut tantum mellis esse injiciendum, quantum citra stomachi everfionem suavitatem inducat. Idem præterea conjici potest ex his, quae libro quinto Aphorismorum Aphorismo 64. idem scribit Galenus, ubi serum pariter cum melle, & sale propinandum suadet, quibus Hypochondria intenduntur: id quod manifeste arguit, quod ibi quoque de simplici sero loquatur. Huic accedit Mesui auctoritas, cui plurimum videris additus, qui ad maceranda ea, quae in antidoto illa Hamech adduntur, non serum Oxymelite paratum, sed aquam casei, id est, serum, quod à caseo fluxerit, recipere Myropolae praecipit. Quo fit, ut nostri usus serum minime impugnandum esse putem. Namq; si Oxymel, mel ipsum, saccharum, aut sal illi addatur, nihil mihi verendum est, quin hoc etiam diutius ab acore servari possit. Nec mihi persuadere possum, quod tantus auctor Mesues eo fuisset usus, si (ut tu arbitrari videris) à Medico usu id esset explodendum. Proinde serum quodcumq; in medicum usum expeti posse arbitror, modo ipsa seri substantia sit prorsus casei expertis: parum enim referre existimo, an per oxymel, an per coagulum, an per Cinara flores, an per Cnici semen, an per ficulneum lac, an alio quovis modo fiat. Quum sane non ignorem (ut antea dixi) si unicuiq; istorum mel, aut oxymel addatur, præter id, quod diebus pluribus unumquodq; incorruptum asservari possit, vires quoq; illi augebuntur. Sed si quis in deligendo sero committitur error, ut mihi videtur coarguendus, quem nonnulli faciunt Myropola, utpote qui plerumq; serum accipiunt, quod non parum casei in se continet, ut plane albus indicat color, qui in huiusmodi conspicitur sero. Quod itaq; tale fuerit, merito à medico usu tollendum est, nisi tantisper ferveat prius, quousq; quicquid casei fuerit ad fictilium fundum confidat, & serum clarum evadat. At tu quum ea nitari opinione, de qua superius diximus, eos redarguis, qui ad parandam antidotum illam in communi sero medicamenta diebus quinque macerant, ea sane non improbanda ratione, quod ejusmodi serum ante praedictum tempus corrumpatur, & medicamenta insiciat. Quod ego etiam fateri cogor, sed in hoc serum minime improbare ausim, quum potius Mesues ipse, qui huiusce erroris extitit auctor, mihi sane videatur improbandum. Cæterum id erroris facile vitare possunt Myropola, si tantum sacchari vel oxymelitis communi sero addiderint, quantum antiquis addi solebat. Quod autem ad eos spectat, qui per se Rhabarbarum macerant, ut dilutum illud in fine coctionis addant, sibi persuadentes Rhabarbarum modicam vel nullam admittere coctionem: ego quidem horum sententiam haudquaquam improbaverim. Nam quum vis ipsa exolvens (Mesui ipsius testimonio) in tenuissimis Rhabarbari partibus contineatur, nulli dubium est, si diutius decoquatur, quin tenues illa partes in auram evaporent. Quorum, inquit, Mesues, vis facile resolvitur, quia vel imbecilla est, vel in superficie est posita, vel in subiecto raro consistit, omnia ejusmodi parumper, nec valenter coquenda sunt. Præterea nec tua illi opinioni facile subscribam, quod medicamenta diversa diversarumq; partium, ubi simul macerentur, adeo simul coeant, ac colligentur, ut nulla posthac coctione possint earum dissolvi facultates. Nam tamen si Mesues ipse scribat, coctionem medicamentorum facultates diversas optime miscere, adeo ut ex omnibus una tantum resulter, & velut concretam faciat actionem: jubet tamen, si qua fuerint imbecillia, ea minus valenter esse coquenda. Ideoq;

Serū quod cum oxymelite paratur cur non corrumpatur?

Serum vi coaguli paratum antiquis etiam fuisse in usu

Serum communis usus non improbandum.

Serum quo modo parari debeat in conficienda Hamech antidoto.

Ideoq; tum Mesues ipse, tum Medicorum omnium cœtus exoluentem Rhabarbari vim potius maceratione, ex qua nihil per vaporem deperdi potest, quam coctione, à cæteris facultatibus separant. Quod autem tua opinio mihi recipienda non sit, id plane in causa est, quod nullum sit tam solidum compactumq; plantarum medicamentum, quod coctione non dissolvatur, & cuius tenuissima partes si plus quam par sit, decoquantur, non abeant in vaporem, ut etiam tibi ipsi constare non ambigo. Si itaq; exempli causa coquatur Rhabarbarum, in quo natura varias, ac diversas simul colligavit tum substantias, tum facultates, ignea à terreis separantur, & facile vehementi coctione in auram resolvuntur: non video quid prohibere possit, quin hoc idem etiam cuilibet diversorum medicamentorum diluto arte parato, ubi diutius quam par sit efferverit, evenire possit. Quinimo si dilutum quodlibet serveat longe magis evanescet, eo argumento, quod maceratione tenuissima tantum medicamentorum partes à cæteris excipiantur, quæ quum suapte natura facile servescant resolvantur: nemo sane qui ratione nitatur, tua poterit astipulari sententia. Hinc enim fit, ut Mesues dilutum illud confectiois Hamech brevi admodum tempore servescere jubeat, ne tenuiorum partium vires amittantur. Quamobrem non video, quo pacto ab errore defendi possit Mesues in parando Syrupo de Glycyrrhiza, nisi vel depravata sit lectio, vel ipsum peritis non ignavis Pharmacopœis scripsisse dixerimus. Idcirco si quis pertinacia potius quam rationi non fuerit addictus, hic facile in nostram concedet sententiam. Si vero contra tam pertinax fuerit, ut sua nolit refragari opinioni, poterit is sena dilutum exempli gratia parare, & aliquot uncias insumere. Deinde vero dilutum ad medias coqueret antundemq; illius altera die ebibere, hoc si fecerit facile sententiam mutabit, cogente ita experimento. Cæterum mihi persuadere non possum, quin tu, cui peritia plurimum in Medica materia attribuere soleo hæc ignoraveris. Ideoq; te ea à me expetisse censeo, ut experireris quantum consilij in medicamentis parandis præstare possim. In quo si tibi satis fecerim, non parum sane letor: Si vero secus evenit, tuam de me accensam opinionem. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS
Balthasari Cleuselio Myropolæ
S. P. D.

Agitur de quibusdam simplicibus medicamentis, quæ in Antidoto Diatriasantalæ, in Pastillis de violis & in Philonio persico adduntur.

- A**udavi semper (mi Balthasar) apud omnes diligentiam, & solertiam tuam in parandis compositis medicamentis, quæ tuo in Myropolio in medicum usum asservas, quod non solum selectissima cujuscunq; generis simplicia tibi comparare soleas, sed quod etiam, ubi dubium aliquod sese offerat in libris de medicamentis compos. quorum scripta passim sequuntur Myropolæ, statim rei medica peritos consulas. Videro id nunc apertissime ex tuis literis, quibus mihi dubia proponis, quæ habere videris in ea paranda Nicolai Myrepsici antidoto, quæ à tribus santalis Diatriasantalum appellatur. Quinetiam in Pastillis de violis & in Philonio quod Persicum appellavit Mesues. Porro dubitas in primis Cordi dispensatorium sequutus, quo nullum præstantius esse putant Germani Pharmacopœi, cur in ea de Santalis antidoto bis saccharum repetatur, & an ubi primo loco saccharum habetur, ibi aliqua fortasse ad sit menda: adeo ut non sine ratione putes aliquod aliud, simplex medicamentum, ibi pro saccharo esse desiderandum, quum præsertim non desint (ut ais) qui non saccharum, sed Zaccarum, id est: Psyllium legi debere contendunt. Mattihas Sylvatici pandectis persuasi, quippe qui Zaccaram ibi Psyllium interpretatur. Hac tua prima est dubitatio, quam non magno admodum negotio tibi statim exolvam. Sed audias velim rei veritatem, & eorum ignorantiam agnoscas, qui Psyllium pro saccharo addi jubent. Hujusce antidoti, ut prædiximus, author est Nicolaus Myrepsicus Alexandrinus, cujus Græcus codex hac in antidoto sacchari nusquam meminit, nec item Latinus, quem postremo interpretatus est Fuchsius. Atqui antiquus Nicolai codex, qui una cum Mesui opere tribus haberi solet, non huic Cordi dispensatorium, saccharum admittit, sed semel tantum statim à rosis. Quo fit, ut perperam Cordus saccharum in fine iterum addiderit drosati, vel Syrupi rosacei loco, ut Nicolaus Alexandrinus præcipit, qui non simplici saccharo hanc Antidotum excipit, ut nunc omnes faciunt tum Medicum Myropolæ, sed Drosato rosaceo, ut magis refrigeret ac roboret. At Cordus quum sciret hanc Antidotum nunc ubiq; parari in solidis orbiculis, vel oblongis particulis, quas Myropolæ suo more morsellos vocant, saccharum rosacei vice eidem addidit. Quo postea factum est, ut ii qui nunquam Nicolai codicem legerunt, de re hac dubitare cæperint, mendamq; subesse crediderint. Cæterum si quæres quam ob causam in antiqua Nicolai versione additum sit saccharum, quum in Græco non reperiat, responderem hoc proculdubio addidisse Medicos, qui jam diu ante nos claruerunt, ut gustui Antidotus gravior, ac suavior esset, quum in pulvere propinatur ex stillatitius aquis, vel carniū jure, vel modo quocunq; alio: Quod sit ut saccharum non sine ratione additum sit. Opinioni huic nostra astipulatur Platearius hujusce antiqui codicis commentator his verbis: Confectitur Triasantalum sic. Pulveribus paratis additur Caphura cum parte ipsius pulveris post saccharum contritum ut melior sit sapor. Hac ille. Verum enimvero non solum saccharum addendum putarim, ut Antidoti pulveris magis gustui placeat, sed ut diutius à carie & situ conservetur. Siquidem eandem ob causam saccharum, quod Seplasia Candium vocant, in Abbatis Diarhodone addi scio, in quo etiam bis saccharum ingreditur, è Nicolai ipsius sententia, ut Græci habet codex. Quamobrem eos proculdubio hallucinatos esse crediderim, qui Psyllium addendum censent: quum Psyllium contritum in antidota venisse nusquam me legere meminerim. Siquidem quum inter venenatam Græci quam Arabes, qui de letiferis pharmacis, ac medicamentis scripsere, Psyllium recensent, cur in hac competat Antidoto, quæ ad astuantem ventriculum roborandum refrigerandumq; ad jocinorosos, hydropicos ac spleneticos facit sane non video: præsertim quum scribat Mesues Psyllii medullam dele. riam esse ex quarto excalfacientium ordine. Nescio profecto quæ ratione, quæve autoritate Sylvaticus ille Zaccarum Psyllium fecerit, quum ea vox nec apud Græcos, nec Arabes nil aliud designet quam saccharum. Nam tamen si id ex libro Dy-namidis perperam Galeno ascripto, & ex Isaaci viatico probare contendat Sylvaticus, ne Syllabam tamen in iis codicibus reperire potui, quæ Sylvatici sententiam tueretur, quum nil aliud quam Zaccara simpliciter habeatur ibi absq; ulla aut horum commentatione. Sed mea sententia nil aliud Zaccara illis designat, quam saccharum, quod ibi eadem ratione adesse censeo. Quod autem Zaccara saccharum designet, manifesto est argumento Oxy Zaccara, quæ ab acceratione & Zaccato ita cognominatur. Sed nec Cordus sine censura dimitti debet, quod is temere Nicolai sententiam per-

Violacei
pastilli qui
parandi?

Philonium
Persicum.

Fuchsi
sententia
exploia.

Fuchsi er-
ratum.

verterit. Etenim ubi in fine Zuccharum addidit, ibi sane admonere Myropolas debuerat, cur rosaceum Drosatum in Saccharum commutaret, ut nihil eis dubitandum relinqueretur. Sed u brevitati nimium indulgens & celerius quam par fuerit percurrēs, nil mirum cuiquam videri debet, si sepe pedem impegit. Sed eam ad violaceos Pastillos me confesso, in quibus dubitas, an ex purpureis violis, quae inenute vere in campestribus florent, an ex Leucoio y parari debeant, quum scribat Cordus contra communem usum ex albis violis quas Arabes Keyri vocant, hosce pastillos esse parandos. Hoc dubium sane paucis tibi aperiam, si mihi distinxeris an Nicolai Pastillos, an Mesui parare volueris. Etenim si Nicolai Pastilli tibi conficiendi sunt, Leucoium album accipito. Si vero quos Mesues habet, purpureas violas desumito. Id quod per te facile cognoscēs, si relicto Cordo Mesuem & Nicolaum consulueris. At qui id sane haudquaquam ignorare debes, Medicos in universum omnes, nullos alios in suum vertisse usum quam qui Mesui describuntur. Proinde velim ut hosce, quos haud recte neglexit Cordus, non illos paratos habeas, ne Medici qui tuis utuntur medicamentis decipiantur, & egri subinde defraudentur. Qui a Mesue describuntur, ab iis satis longe absunt, quos parat Nicolaus. Illi enim ex purpureis violis biduo jam flaccescentibus, turpento, manna & Glycyrrhiza succo conficiuntur, addito etiam quandoq, Scammonio. Hi vero (quod plurimum distat) ex albi Leucoij floribus, Amylo, Rhubarbarico, plantaginibus & papaveris semine, Balsamo & Rhodostagmate parantur. Qui si recte expendantur, contrarios prorsus effectus facere eos, nemo fortasse ambiget. In Persico philonio nihil tibi dubitandum erit, an piper album aut papaver album commiscendum sit, si Mesui librum legeris, ubi de sanguinis rejecti curatione scribit. Ibi enim ad capitis calcem Philonium Persicum asserens, papaver album non piper album imponit, quod in sanguinis fluxione nullo piper opus sit, sed quae refrigerent, & fluxiones cohibeant, cuiusmodi est papaver. Quo fit ut hallucinari Fuchsum in hoc perinde ac in multis aliis facile quis deprehendere possit: Qui si Mesui librum legisset, non ita in Cordum invecus fuisset, & rei veritatem proculdubio agnovisset. Recte autem Philonium hoc piper destituitur, nam quum pro infrenando Opio, & croci & castorei satum excipiat, illi sane opus non est addere piper, ut magis incalcescat, ubi potius refrigerari debet medicamentum, quod sistendo sanguini paratur. Pastremo quod Fuchsi sententiam improbes, quod non solum in antidoto e Santali Nymphaeae flores pro Caphura substituatur, sed in ceteris compositis medicamentis, quae Caphuram accipiunt, recte te quidem facere arbitror: Siquidem nunquam probavi in qua nulla asilipulanteratione ita proferuntur temere. Sed de his fortasse latius alias. Utinam tu interim Caphura, ubi medicamenta, quae Caphuram admittunt, parabis. & Fuchsi sua Nymphaeae flores relinquo. His paucis audisti sententiam meam de hisce tuis dubitationibus: quam si sequaris profecto, ut spero, non aberraveris. Vale,

JOANNES ODORICUS MELCHIORIUS

Medicus, Petro Andreæ Matthiolo

S. P. D.

Agitur de quadam admirabili planta, in Hispania reperta, & de Belonio apud Aristotelem.

Inas à te accepi literas ejusdem propemodum argumenti, quae etsi grata mihi quidem fuerint eo nomine, quod memorem te mei esse restabantur, dolore tamen non levi animum meum perstrinxerunt. Intelligebam enim ex illis haud sane libenter, perturbari te plurimum quorundam calumniis & obtreccionibus, quos prater meritum & expectationem non satis aquos tuorum scriptorum reperisti judices. Hic ego si molestiam meam, quae mihi perlectis literis tuis plenus illis iustissima querimonia, oborta est, referre omnem velim, modestia profecto finem excedere iudicet, tuisq, auribus non citra adulationis suspicionem nimium tribuere. Illud certe asseverare non dubitavi, nunquam me, ex quo tempore vitasti hoc spiritu divina benignitate inter homines fruor, magis indulsisse dolori meo neq, etiam putare majorem me dolendi causam habuisse unquam. Primum enim te de ingenio, de valetudine, de salute hominum tam benemeritum, ita convitiis proscindi, ferebam iniquissime, praesertim, quem ego mihi ex omnibus hac aetate, non tam omni officiorum genere colendum, quam sincero amore & tacita veneratione quadam prosequendum elegeram. Deinde à tua unius injuria ad considerationem nostrorum temporum transiens, usitatum illam hodie invehendi in optimos quosq, impunitatem, in universum deplorabam. Videas enim licet quamcumq, in partem te vertas, magnam tandem libellorum, qui nostra aetate editi publice in Bibliopoliis prostant, copiam, alio argumento propemodum constare nullo, quam quod conviciantur viri undequaq, doctissimi & boni, eam consuetudinem, tam profecto detestandam, ita nunc invaluisse animadvertimus, ut nullum sit tam abjectum ingenium, quod ex obtreccatione & calumnia, eruditissimi cuiusq, laudem & applausum hominum promereri se posse non speret. Nec falluntur unquam profecto spe sua. Nam simulatq, aliquem magni nominis traducere ad populum & reprehendere audaciter coepit quispiam, haud dubie reperiuntur subito (ut est ad novitatem, & contentionem rerum cognitarum pronissimum vulgus) qui illum doctum, & egregium hominem, ceterisq, longe superiorem: reprehensum vero illum alterum ob ignorantiam à meliore magistro redactum in ordinem, esse existiment. Hac caca & inepta praecipitiq, hominum judicia audacissimo cuiq, tradunt animum debacchandi in quoscumq, certo nimirum eam esse populi levitatem & inconstantiam, ut repente atq, turgidi quidpiam fastuosa oratione commendatum, aliorumq, castigationem promittens, in medium prolatum est, id cum applausu omnes obvis, quod ajunt, ulnis libentissime excipiant. Quo fit, ut commendaturi jam libellos emptoribus hoc tempore illorum venditores, hoc porissimum nomine vendibiliorem efficiant, cum in titulo polliceantur correctas & emendatas in illis alio um sententias esse. Simulac hoc dixit aliquis, impetratur ab omnib, facile fides, & magno accursu mox divenduntur exemplaria. Hi mores, inquam, & hac plebi insectia hacq, profligatorum hominum impudentia & arrogantia, impedimento discipulis maxime sunt & reliquam vitam quam addiscendis & tractandis vitae bonis artibus summa cum voluptate eramus transacturi, importunissime perturbant omnem, & ex dulci longe acerbissimam reddunt. Atq, ideo cum nunc in tot malorum cogitationem, occasione doloris tui devenissem, duplicata mihi agitando animi est, dum & tuam, non bene affecti causam, & publicam imprimis vicem deploro. Scribis pertasum jam te tot laborum, quos publica utilitatis gratia susceptos & exantlatos, cum qui etiam & gloriosam senectam tibi parituros esse existimasses, nunc videas probrorum & convitiatorum occasiones tantum dedisse. Idq, nunc tandem senilib, annis contigisse quereris, in quib, cum prater cetera incommoda, quae illa fert atq, molestiarum abunde tibi domi nascantur tuae, etiam si

etiamsi aliunde nihil adversi sese ingerat, in pace te, & otio sine odio & invidia, atq; obrectatione optime factorum conscientia munitum pie & religiose decebat vivere. Equidem fateor si obscuro genere vita olim probato Græcorum præceptum illud *ἄλλοθεν σοφίας* sequi, & tibi vivere tantum, non etiam prodesse Reipub. commentando statuisses, nunquā hoc fuisse eventurum, ut homines ambitiosi hoc tempore violando honore & oppugnanda dignitate seny tui gloriam sibi & famam aucuparentur. Qui possent enim invidere, si opes tuas domi diligenter obseratas, tibi tuq; usurpares tantum? Verum quando amplissimos thesauros ingenij tui, soras omnibus conspiciendos protulisti, tuarumq; divitiarum amplitudinem liberaliter impartiendo, hoc est, candide docendo omnibus nationibus patefecisti: non est mirum tam ampla bona, tam splendida, tam omnium oculis exposita, imo omnium manibus conrectata indies, movisse alicui ex tam multis ad invidiam animum, quæcum is ipse desideret maxime, nulla tamen ratione se consequi posse consideret, tibi ea jam liberaliter divino munere contigisse doleret summopere. Dolor ille in odium verit, odium ad calumnias, & convitia repentienda ingeniosos vel quoslibet facit, & nunquā non sicut in scirpo nodum, ita in quantumvis bene dictis & factis reprehensionis aliquam causam, quarit & invenit: aut certe invenisse credit. Hæc causa est invidia, quæ te flagrare dicis: quæ quidem ejusmodi est, ut nemo omnium hominum sit, qui non eadem de causa sibi concilia tam omnibus votis exoptet, eamq; si contingat in summorum bonorum numero ponat. Dices, at gravis illa mihi senis est: Ad hæc etsi dicere multa possem: viridem nempe adhuc tibi senectam esse, & vivendi robore præditam, & complura alia in eandem sententiam: tamen aliud est, quo magis niti, tuosq; te canos (quanquam ne illi quidem annoso adeo prodierint multi) consolari in primis velim, nimirum ut cogites in virtute tua & recte factorum conscientia, tuorumq; pulcherrimorum & utilissimorum operum contuitu acquiescere te toto animo debere. In his enim rebus solida in primis & nunquam peritura laus potissimum consistit: nec est sane homini finem bonorum omnium serio spectandi, præter has externorum commodorum magnopere quippiam expetendum. Illæ enim solæ sunt tuæ, non tantum in hoc brevi spatio vitæ, quod hic degimus, contra omnes fortune vicissitudines duratura constanter, sed & apud Deum Optimum Maximum immortalia tibi in calo præmia comparatura. Ejusmodi fundamentis cum optima spe confidentissime inniti possis, cave aliunde ut tibi pendendum esse arbitreris, ut ab inconstanti hominum judicio, rumore vulgi, applausu populari, laude vel vituperio cuiuspiam: quæ indignis sapientum blandiri quam indulgentissime quotidiana experientia comperimus omnes. Hæc cum pro tua prudentia perspecta tibi abunde sint, opus est avertere te jam posthac oculos atq; aures, animumq; simul, a vultu & a sermone ignobilis & stolidi vulgi, nec ex illorum judicio colligere, quid sentire, quid gaudere, quid dolere de te ipse debeas. In te descendat ipse oportet, tuq; bona nosse, & recte, hoc est tuo, & non aliorum judicio ea æstimare consuesce. Deprehendes nimirum in te, quæ si in alio quopiam cernere posses, beatum illum profecto & summe felicem esses prædicaturus. Neg, immerito sane. Nam si rem recte cogitare, & contemplari animo attentius velis, quanti te læticia perfundi necesse est, quoties meministi tot laborum, molestiarum & numerum, cursitationum, vigiliarum, quæ omnia publica utilitatis gratia suscepta, & infracto animi robore tam multos annos tolerata, tibi & toti Italia, imo vero toti hominum societati, quæ terrarum orbi patet, tam bene, tam utiliter, & feliciter cesserunt. Jam quid tibi spectatu jucundius est, quam cum cernis in generosissimis quibuscq; nostris seculi mentibus jam emicare passim radios doctrinæ, de luculentissimo ingenij tui lumine accensos, discussa nimirum superiorum annorum caligine: quæ contecta & obvoluta delituerunt omnia & per doctissimos Commentarios tuos in lucem sunt prolata? Sane quoties majorum nostrorum memoriam cogitatione repeto, eorum ego cum in cæteris artibus capeffendis, tum vero etiam in Medicina addiscenda miserrimam conditionem fuisse judico. Ut enim tunc felicissima prodire ingenia deimus, & ad ratiocinandum in rebus difficilissimis imprimis apposita: Ubi cæteri rebus omnibus abunde instructi jam ad medendum accesserant, instrumentorum notitia, quæ ex antiquis autoribus petenda ad hanc rem necessario requirebantur, destituebant medicaturos. Quæ quidem ex re insignis calamitas & innumera damna in universum genus humanum redundarunt, donec tandem res hominum placatiore vultu respiciens ille mundi & rerum omnium fons & effector Deus, excitatis aliquot ad hoc negotium idoneis ingenij hac in parte succurrere nostris necessitatibus statuit. Extiterunt igitur hoc ævo linguarum externarum periti, & in antiquorum lectionibus exercitissimi viri non pauci, quorum nomina doctis omnibus nota sunt. Hermolaus Barbarus, Nicolaus Leonicensis, Joannes Ruellius, Marcellus Virgilius, Leonardus Euchsus, Antonius Musa, Jacobus Sylvius, Aloysius Mundella & aliquot præterea alij, qui omni diligentia, studio, vigiliis & laboribus hoc unum enixi sunt summopere omnes ut auxilia Medica à veteribus descripta in cognitionem, & usum tandem revocarent. At deerat adhuc qui extremam hæc conatibus manum imponeret, & quasi iudex quidam diversissimarum opinionum quibus illi inter sese disiderent, cujus tandem judicio, altercantibus inter se tot excellentissimis viris, staret hæc ætas nostra, ut certa indubia veritatis possessione frueretur. Hic tu Matibole divina procul dubio providentia ad eam rem destinatus, ad unum omnibus optantibus nobis, doctissimo calamo tuo erudire ætatem nostram coepisti. Idq; ut faceres feliciter cæteri, omnes dotes, quæ ad virum tantæ res suscepturum pertinerent, in te cumulatissime divinitus collatæ sunt. Summa doctrina, summum ingenium, excellens judicij acumen, admirabilis rerum lectarum memoria, pertinax in urgendis semel susceptis laboribus constantia, ardentissimus veri amor, animi robur nulli difficultatibus cedens. Quid multa? Molituro rem totam nihil defuit. Atq; ideo quam primum admirandum illud opus tuum typis excusum in hominum manus pervenit, tanquam Gorgonæ capitis aspectu præ admiratione quasi obstupuerunt omnes, quibus eadem de materia scribere animus erat, depositusq; de manu calami, & scribendi proposito mutato in te unum ora animosq; converterunt. Tanta apud omnes eodem momento & nominis & operis tui veneratio extitit. Suscepisti autem hoc negotium ea ratione tractandum, ut meliore quisquam hominum id tractare nequaquam posset. In auctorem enim antiquissimum commentarios scribere instituisti, qui quidem solus propemodum ex vetusto illo seculo relictus erat, diligens scriptor rerum ejusmodi. Dioscoridum, quem Galienus inter omnes eos, quorum scripta ad illius ætatem pervenerant, approbat & laudat maxime. Nemo quippe Græcorum hominum remedia in usum conferre potest commode, cui Dioscoridum non ad unguem ediscatur. Qui enim posset? cum præter illum, quas res quib; verbis indicavit nemo tradiderit aliis. Itaq; jam eo devenit ut erat, ut quidam etiam magna existimationis Medici non jam clanculum apud suos sed palam in cæteris publicis negarent manifesto, posse quencquam ex Galeni libris Medicinam facere. Quid causa est? Quia nimirum Dioscoridum lectione neglecta, quibus instrumentis Galienus existimaret, ignorabatur. Hæc igitur in parte anxius & laborantibus, peropportune tu sane nobis affuisti. Introducisti enim tua opera in Dioscoridum lectionem, quo pacto Galeni consiliis utiliter medicando uti possemus, didicimus. Itaq; debere se tibi hæc de re quotquot sunt elegantioris Medicinæ studiosi omnes færentur unanimiter. Itaque autem nobis Dioscoridum declarasti, ut una cum illo & Galenum & cæteros Græcos ac Arabas omnes, ubi opus erat, diligentissime contuleris, ne ad tanti auctoris ac Medicæ materia intelligentiam à nobis quicquam desideraretur. Quæ ra-

consolari, sua pietatis humanitasque, esse partes censuerunt. Deinde, ubi fama nominis tui ad Casarem Ferdinandum perlata, te Serenissimi filii Medicum esse voluisset, ut testarentur, ad ultimum constantissimam suam erga te benevolentiam, torquem tibi aureum non contemnendi ponderis donarunt. Id simul etiam apud te palam professi, neminem se Medicum sibi ascituros, nisi quem tu eis nominasses. Postremo data sunt litera ad Serenissimum Archiducem, quibus impense petierunt ab illo, ut si quando vel ob senium, vel ob quemcunque casum alium aulicos labores amplius sustinere non posses, non liceret tibi demigrare alio, quam Goritiam: scilicet ut cum te vivo & valente frui non possent, ossibus saltem & cineribus tuis sua in civitate conditis extrema pietatis officia praestarent. Tanta in colendo & amando te constantia in homines quantumvis pios humanissimisque, cadere non posset, nisi ea a virtutis admiratione ortum duceret. Vides, doctissime Matthiole, abunde te à non paucis honoratum esse, idque ab honoratu viris, ut tibi iam isti canicularum latratu obesse magno opere non possint. Verum ut non ita magnificiamus haec, an non summa haec tua gloria est, quod Invisibilis totius Christiani orbis Imperator, te tuosque, praclarissimos in Dioscor. Commentarios tui faciat, ut non tantum amplissima accessione stipendium auxerit, sed & peculiariter magnam summam argenti ad pertexendos, quos nunc in manibus habes, libros donaverit? Exemplum sequenti liberalissimi Imperatoris ipsius filii, & omnes totius Bohemia proceres magnam sane vim pecunia ad eandem rem tibi contulerunt, visis praclarissimis plantarum, & animalium figuris ad vivum delineatis, quibus sane pares hactenus non extant, nec fortasse in posterum extabunt: quas nunc pra manibus habes. Jam verò, si in partem gloriae tuae publicam famam, quam tu tamen nec captasti unquam, nec magnificisti (quae tua modestia est) admittere velis, quid illa celebrior est? In Italia, in Gallia, in Hispania, in Germania nemo iam est rei literariae studiosus, qui tuum nomen non semper in ore animoque, Comm. in manibus habeat, imo jam eo ventum est, dedecus ut summum sit, in bibliotheca sua non posse ostentare Matthiolum.

20 Magna vero laus in ejus lectione plurimum profecisse: contendentibus nimirum jam certatim omnibus, occasione tuorum scriptorum ingenium in re herbaria cognoscenda periclitari. Unde non mirum mihi est, quod retulit recens diligentissimus & fide dignus Typographus Vincentius Valgrisius à prima illa editione supra triginta duo millia exemplarium esse divendita, accurrentibus nihilominus ad emendum usque tam multum, ac si nunc demum in lucem editum prodiret. Eam fortunam ullius unquam libri fuisse, nemo est, qui asseverare audeat. Quinetiam videas jam instrui ubique hortos insignium plantarum refertissimos, quas ex tuis libris cognitas, magnis sumptibus aliunde ad se apportatas domi quisque, sua summo studio & assiduitate educant & colunt. Illud etiam addendum puto, quod mirum fortasse omnibus videri queat, jactari jam hoc vulgo à mercimoniis negotiatoribus, qui lucri querendi gratia longinquissimas & diversas mundi regiones advenas, ubique locorum haberi & legi Matthioli Dioscoridem. Sunt qui in Syria se eum vidisse dicant, alii in Persia, in Aegypto, alii cum Alexandria, tum etiam Memphis, quin & Arabes & Peronos delectari ejus inspectione dicunt. Ipse quidem audiui, qui diceret Thessalonica se illum Hebraice scriptum reperisse à docto quodam Hebraeo translatum. Ceterum quid dicam de pietate summa, ac liberalitate ingenii animi tui? nescio profecto quid magis: cum in minori satis fortuna, ac rerum omnium tenuitate studiosos nonnullos adolescentes, qui pra rei domesticae angustia, sua prosequi studia non poterant, in publicis Italiae Academiis propriis aluisti pecuniis magnis de te laboribus conquiritis, libros illis innumeros coemisti. Doctoratus insignia persolvisti, atque his postremo peractis, eos omnes honestissimis in locis collocasti. Ipse quam plurimos audiui Materia Medicae studiosos, Patavium Goritia reversos, ubi tecum fuerant plantarum cognoscendarum causa, vel te fortasse tantum videndi, allesti praclari nominis tui fama, qui non solum tuam in rebus omnibus agendis dexteritatem, & in ostendendis censendisque plantis facilitatem sunt admirati, sed magnis quoque, ubique, praconis tuam decantabant liberalitatem, humanitatemque summam, cum praeter id quod in conquendis demonstrandisque plantis, nunc in montibus, nunc alibi, nusquam laborum pertasus inspicere poterat, quotquot ad te veniebant, domi tuae exceptos à te esse aiebant, perinde ac fratres amantissimos. Tot tu laudatores & admiratores tuorum operum, ac animi morum dotumque, adeptus, spernere ceteros citra ullam jacturam tuam, tuto & facile potes. At dices: optabile erat omnium consensu recte facta approbari, & paribus studiis certatim laudari illos, qui de omnibus in universum benemeriti essent. & quidem sic existimo eum te esse virum, in quo cohonestando omnes simul elaborare merito conveniebat. Verum tanto honore dignus cum sit, si non agnoscent te tantum, asinus quispiam calcibus feriat, nunquid tuis ornamentis quicquam ex eo decessisse arbitraberis? Liceat enim mihi cum hoc animante conferre amulos tuos: siquidem cum nullo conferri possunt magis apposite, quippe qui non reprehenderis ab illis, ad quos hoc pertinet, ut de summorum virorum monumentis sententias ferant, sed à stolidis quibusdam ac impudentibus, extremeque ignavis hominibus. Qui cum vix communi sensu praediti sint, vulgato tamen illo animi morbo infecti tanquam totius sapientiae arcem tenerent, non modo censent omnes, damnant, pronuntiant, nihil nesciunt, ut est inscitia nihil impudentius, vel arrogantius, verum etiam, quod longe detestabilius est, ubi, quod iusti rationibus reprehendant, reperire nequeunt, convitiis & maledictis omnique criminum genere optimorum & doctissimorum virorum labores insectantur. Verum hos obscurabit & opprimet tandem fama splendorque nominis tui. Et sane jam vidimus quibusdam per summam ignominiam & dedecus silentium impositum per Magistratus publicos esse. Vix enim annus elapsus est, cum scripto in te acerbissimo libello quodam, ubi cum editum esse comperit Senatus Venerus, non tantum gravibus sub censuris vetuit ne distraherentur exemplaria, sed ut igni imposita cremarentur, mandavit severissime. Itaque jam & summi Monarcha & amplissima illa Respublica pro tuo honore depugnant. Quo futurum facile non dubito, ut brevi repressi, manus dent adversarii isti tui, aut si quid omnino magni contentur efficiantque, tempus ipsum profecto tandem posteritasque, doctorum hominum scriptis semper aequissima, meritam tibi gratiam, dignasque laudes referet. Cum enim hac atas, tuque, ipse atque invidi tui fatali mortalitatis lege transierint, novumque successerit

30 seculum, tunc sine nominis statuque dignitate, aut respectu sola existimabuntur ingenia, nec considerabit lector cujus, sed quale sit, quod legitur. Tunc nec amicorum auctoritas claritasque deterrebit, nec inimicorum calumnia avertent, nec munera opesve corrumpent, nec officia, aut odia, amorve seducent ac perturbabunt iudicatos de scriptis homines. Sed nuda illa, remotis omnibus, quae à recte judicando abducunt, obstacula, per se ut sunt considerabuntur. Tunc si quis post fata speret sensus, ut est sane candida utraque, de tuis scriptis iudicia experieris, recipiesque tuorum laborum aeterna & immortalia pramia. Sed ille his hactenus. Verum ne sine aliquo fructu, unde commodi, vel beneficii aliquid ad Rempublicam per te redire possit, hac nostra ad te perveniat epistola, plantam quandam siccam ex Hispania ad me transmissam, una cum ejus imagine ad te mitto, quod nihil sane magis mihi nunc sit in votis, quam ut herbam hanc vivam virentemque, conspicerem possim. Scio enim in herbaria facultate doctiorem te esse neminem: quo fit ut aliquam hujusce herbae notitiam abs te consequuturum me sperem, sitamen alibi quam in Hispania nascatur. Quapropter

Planta ex
Hispania
allata.
Pionæ hi-
storia.

Vires.

Quo pacto
primum in
Hispania
inventæ?

SCURZO-
NERA.

Questio de
Helenio.

propter te plurimum rogatum velim, quod si quam illius cognitionem habes, id mihi (ut soles cum ceteris) amantè
significare velis. Namq; dicitur ut ob admirabiles ejus facultates ubiq; habeatur in hortis. Imaginem hanc una cum
herba & radicibus ex Hispania misit ad me clariss. Cæsareus
Medicus, Petrus Cannizerus cum hac inscriptione. In hac de-
pingenda herba multiplici luxur rerum parens natura colo-
rum ornatu, felicissime lascivire visa est. Illius siquidem ra-
dix dodrantalis, simplex & unica nonnullis circumquaque
prodeuntibus sibi innititur, crassitudine sativæ Pastinacæ,
ipsa carnosæ rari, teres in mucronem turbinatur. Cortice
obtegitur simplici, subnigro, aspero, tenui: hic simulac inarue-
rit contrahitur, & in tenuissimas satiscit. Candida eadem
intus est, pingui quodam & digitis adhaerente præ lentore
succo gustu subdulci qualis fere in Pontica nuce. Summa tel-
lure laciniata herbæ folia diffunduntur, carnosæ, longæ, acu-
minatæ, colore viridi languescente, singulæq; ex intervallo
dispositæ. Caules gerit plures teretes, graciles ac duriusculos,
in quorum summitatibus herbacei prodeunt calices longiu-
sculi, torosi atq; teretes, cuspide toto ambitu denticulatæ: è
qua Majo mense lutei prodeunt flores adeo numerosis foliis
dense stipati, ut numero, ac longitudine latitudinis angusti-
am abunde pensent, ubi vero prorsus explicata fuerit, orbem
radiatim circinantes adeo pulchri visuntur, ut aureo colore,
& figura solem exprimere videantur. Incunte autem solstitio
planta hæc deflorescit, mirabili facta transmutatione. Namq;
calices ipsi globoso horrent aristarum agmine, quæ acie dispo-
sitæ glumæ continuo excubant, ut semina ipsa densiori conge-
rie intra aristarum vallum munita statuto à natura tempore
demum profiliant. Provenit in montibus. Aliginoso solo mortali-
bus opem latura. Namq; præsentaneo remedio adversus vipe-
rarum cæterorumq; venenatorum morsus ictusve, ac pestiferos
morbos quoscunq; tam è foliis quam è radice succus desumi-
tur, præbeturq; potandus. Comitialibus item ingruente insultu mæ affectus subvenit. Cardiacus idem datur & verti-
ginosis. Enimvero commanducata per se radix tristitiam discutit, hilaritatemq; conciliat. Quinetiam lactem radicis
succus oculorum aciem acuit. In summa, tota planta magni est ad omnia usus. Hæc sunt quæ planta ipsius iconi sub-
scripta erant. Sed Hispanus, cui hanc mihi ferendam dederat Cannizerus, addebat hanc in Catalonia à quodam ser-
vo Aphro à Cervero Letidano viro nobili, pretio emptam primum fuisse ostensam. Nam quum quidam (ut ille asse-
bat) in agro messores à viperis demorderentur hic, qui in Africa plantam hanc noverat, propinato ejusdem succo,
incolumes servabat omnes, quotquot demorsi fuerant. Sed nemini plantam ostendebat, ne lucro defraudaretur. Quo
postea factum est, ut vastiores quidam observantes à longinquo tractum à quo Aphro ille plantam deferbat, illuc
concesserint, plantamq; consequuti sint, invictis rescissa nuper herbæ reliquis, & reperti quibusdam hujus herbæ plan-
tu a quibus humo tenuis folia rescissa erant, certiores facti sunt, se plantam adinvenisse, quam quærebant. Ea deinde
effossæ, factæq; succi in aliquibus periculo divulgata est. Quoniam autem vipera, cujus venenum superat hæc herbæ Hi-
spanice Scurzo appellatur, posthac eadem SCURZONERA nominata est: quod idem significat, quod viperina. Nam
& Græci ab ἔχρη Echium appellaverunt. Mihi vero nihil carius esse poterit, quam si tua opera in ejus cognitionem deve-
niam. Habeo præterea quod etiam in Helenio abs te queram. Siquidem dubium non parum me reddidit superioribus
diebus, liber ille Galeni de Theriaca ad Pisonem, quod ibi legitur Dacas & Dalmatas tela Heleni succo insicere: idq;
hoc pacto vulneratorum sanguini congregiens occidere posse. Verum quo pacto id fieri possit hæc quæquam intelligo,
quod non solum à nemine scriptum sit, Helenium vim aliquam habere lethiferam sed quod scribat Dioscorides serpen-
tium moribus auxiliari: te consulendum putavi, quod tuo sperem auxilio ac doctrina ex hac ambiguitate me extri-
caturum. Reliquum erat, ut te hortarer ad urgendos susceptos labores tuos. Sed excrevit jam nimium Epistola, quam
ne alias occupatissimo tibi negotium faceffat amplius, melius est me hoc loco abrumpere. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Joanni Odorico Melchiorio, Serenissimæ Reginæ Bo-
hemie Medico, S. P. D.

Respondetur ad præcedentem Epistolam, & declaratur quid Helenium signi-
ficet apud Aristotelem.

Amet si solatii plurimum mihi attulerant humanissima litera tua, quod modis omnibus contra invido-
rum obrectatorumq; morsus, in confirmare & quasi munire me nitaris, non tamen animi perturbatio-
nes adeo lenire potuerunt, quo minus vicem meam adhuc dolere perseverem. Non quod videam à pesti-
mo nebulone citra causam omnem non solum nostros dilacerari labores, sed etiam dignitatem convi-
ciis, probris & maledictis petulantissime impugnari. Habeo tamen tibi gratiam, quod tuis dulcissimis
verbis, tua dicendi scribendiq; facundia, ac fideli de rebus à me gestis commemoratione, dolores animi mei haud parum
demulseris. Sed quemadmodum tu, quem filii loco dilectissimi semper habui, amoris in te nostri omnibus tuis officiis haud
immemorem te exhibes: ita nunquam obliviscar ego, unum te semper extitisse, qui me ex animo dilexeris, observa-
verisq; quam maxime. Pro qua tua ipsius in me propensione ac pietate, ego tibi vicissim modis omnibus perpetuo re-
spondebo. Dicant scribant agant, latrent contra me hi perditissimi Symplocanthæ, lacerent labores nostros, addant ma-
ledictæ,

ledicta, criminationes, contumeliasque, non tamen ob id à studiis iuvanda Reipublica, propagandaeque veritatis me a-
 verrent, nec unquam sat in venenatis moribus scripta mea adeo dilacerabunt, labefactabuntque, quae contra innatam
 eorum malignitatem continuo in medium doctorum virorum emergant, & elucescant. O te si haberem, quo cum stu-
 dia mea communicarem, ut antea solebam, nihil mihi putarem evenire posse beatius. Hac enim in studiis voluptas so-
 cium requirit, sine quo quaquam illa quidem manca non est, esset tamen ea proculdubio hilarior, uberior, dulciorque,
 ubi adesset tu, quo cum quotidie conferre possem. Sed fortasse conjungeret nos Deus Opt. Max. antequam a corpore ani-
 mam disjungat. Ille autem, cum animi mei vota in conspectu habeat, tui vice, paucis ante diebus socium mihi addidit
 Joannem Vallebrochium Borussum Medicum, hominem ut literarum, ita virtutis in primis studiosum. Is in antea
 Sereniss. Principis nostri nunc primum ascitus est, ut mihi animalium historiam meditantis alius, interim negotiis oc-
 cupatissimo sua opera sit auxilio. Nec dubito quin conjunctis operis hanc doctrinam ita negligenter hactenus tracta-
 tam exultantem & veritatem aliquando studiosius proposturum simus. Est enim Sereniss. Princeps noster adeo hujusce in-
 stauranda historia studiosus, ut multum jam in locis doctos, ac industrios homines alar, qui non libros tantum antiquo-
 rum ea de re consulant, sed in ipsis animalibus oculati testes, quid sit, quid non sit verum, considerent. Taceo pictores
 qui externis in regionibus principis are, quadrupedum, volatilium, reptilium, insectorumque omnium imagines ex ipsis
 vivis animalibus calamo perquam diligentissimo delineant, ac propriis pingunt coloribus. Itaque tanto principe autore
 habebunt jam Philosophi in posterum pulcherrimam illam suae professionis, qua hactenus caruerunt, partem integram,
 bona fide, non ex libris collectam, sed ab ipsa rerum natura descriptam. Quanta enim ingeni excellentia Principem
 hunc divina providentia ornaverit, vel ex eo manifestum est, quod cum in Philosophorum libris adductus inde matu-
 rius ad majorem, Regni nimirum administrandi gloriam magnopere versari non potuerit, ita tamen de naturis rerum
 & sentit, & differit, ut non tantum intelligere Philosophorum decreta videatur, sed etiam adductis rationibus &
 observationibus propriis contradicere audeat. Unde fit saepe, ut non illam à nobis, qui nomen titulumque doctrina geri-
 mus, sed nos ab ipso de rerum hujusmodi veritate, exquirere saepenumero necesse sit. Sed ne redeam unde diverteram,
 ego mea studia persequar, nec ab illis unquam me separabo, quousque anima separatur à corpore, ne posthac temporis
 amissi reddenda mihi ratio foret. Sed venio ad plantam, cujus imaginem una cum historia, & viribus ad me misisti:
 quam etsi antea Norimberga mihi misit examinandam Joannes Hessus Medicus, qui conquirendis comparandisque sti-
 bi plantis, universam fere peragravit Europam, non tamen sit, quin tua mihi tam grata fuerit, quam quod gratissi-
 ma: quam una cum imagine integram sicca herba plantam ad me transmissis, in qua omnia viva sum contempla-
 tur, quae ea in imagine mortua fere apparebant. Ex illa enim non solum vivam veramque omnium partium delineatio-
 nem sum magna cum voluptate contemplatus, sed radicis saporem ac etiam odorem degustare licuit. At dolco profecto
 plurimum, quod tua petitioni, ut velim, satisfacere nequeam. Nam planta haec peregrina antea mihi visa non est &
 si fortasse visa, non tamen cognita. Memini quidem talem fere me conspexisse plantam in Goritiensi agro quodam in
 prato, parum ultra Sontii fluminis pontem, quam cum à longo Tragopogonum censerem, alia postea reperta est. Verum
 an haec illa fuerit planta affirmare sane non ausim, quod foliorum imaginem in mentem revocare nequeam, nec radi-
 cem viderim effossam. Habet enim Scurzonera haec tua flores Tragopogoni amulos, quinetiam radicem pertinde ac in
 illo dulcem, adeo ut Tragopogoni species dici posset, nisi folia Cichoraceae plantae speciem referrent, caules longe aliter
 quam in Tragopogono se haberent, & in radice crassior, succosior & lacte praeagnans haberetur. Porro vetani haec ne
 Scurzoneram Tragopogoni congenerem faciam. Non desunt praeterea, ut audio, in Hispania rei herbariae fortasse non
 ignari, qui hanc plantam Chondryllam esse censent, tum quod folium eam referat, tum etiam quod Chondrylla ex vino
 pora viperarum moribus succurrat. At qui cum flores Cichorii non sint, radix amara non sentiat, sed dulcis, & ejus
 natale solum circa montium cacumina uliginosis locis habeatur, non possum horum subscribere jementia. Quo sit, ut
 putem hanc proprii sui generis esse plantam, cujus nulla apud antiquos extet historia, quemadmodum & aliarum
 multarum, quae nostris temporibus reperta sunt. De hujusce herbae inventionem, eandem historiam quam tibi re-
 ulit Hispanus ille, qui herbam hanc tibi reddidit, narraui etiam mihi, dum hac aetate istuc agerem, clarissimus Ryhera Ca-
 sareus Physicus, cujus testimonium, ad ea omnia confirmanda non parum conferre cenfeo. Plura de hac planta non ha-
 beo, quae tibi nunc explicem. Sed vellem ut semen à Cannizero peteres. Hoc enim consilio id quod plurimum de-
 siderare videris, facile consequeris. Hoc si tibi comparare curaveris, & Medicos & rei herbariae studiosos omnes ob
 tanti antidoti collata beneficia perpetuo tibi devincies. Sed ad Helenium venio, de cujus venenosa facultate te dubi-
 tasse non miror, quod ipse de eodem longe antea dubitaverim. De qua re dum alias cum docto quodam amico, & rei
 herbariae studiosissimo, conferrem: dicebat non ibi Helenium legi debere, sed Belenium, Aristotelis testimonio, qui l.i.
 de plantis sic habet, Βελάνιον ὁ τὸ ἀλογοποιῶν τὸ γινόμενον. ἢ τὴν Νιγρίδα μεταφραστοῦντες ἐν Αἰγύπτῳ ἢ ἐν Παλαιστίνῃ Βελάνιον
 γίνεσθαι βέλανιον: id est, Belenium vero, quod perniciosum est in Persia natum, in Aegyptum transplantatum & Pa-
 lestinam sit edendo. At qui (quantum conjicere possum) Aristotelicam hanc lectionem doctis viris depravatisime legi
 constabit, quum ibi Aristoteles de Persea arboris fructu, vel de ipsa Persea potius scribere videatur, quam de alia qua-
 vis planta. Nam hoc idem de Persea scribunt Diosc. & Gal. Idque eo magis mihi persuadeo, quod nusquam apud anti-
 quos scriptores repererim, qui Belenii meminerint. Porro si conjectari licet, an veram liber ille ad Pisonem de Heleni
 veneno nobis referat historiam, dicerem ego satis ambiguisse illius libri fidem, quod non solum certo sciam librum hunc
 non esse Galeni, tum quod de trifolio Asphalite fabulose sat scripserit, ac etiam in aliis quibusdam non parum clau-
 dicare observaverim. Nisi fortasse autor libri illius de alio Helenii genere intelligat, de quo l.i. scribit Diosc. praesertim
 cum dicat, Helenium illud ab incolis Nico appellari. Plura certioraque de his quae ad te scribam, non habeo. Nam de in-
 certiis quicquam affirmare non ausim, nec etiam divinare possum. Caterum cogitanti mihi, quo pacto munus tuum
 compensare valerem, id commodum fieri posse succurrebat, si rarum etiam aliquid tibi mitterem: quo factum est, ut
 hanc tam rari incognitaeque animalis imaginem, de quo nullum antiquorum meminisse reperio, tibi mittendam decre-
 verim. Emit autem id Serenissimus Princeps meus paucis ante diebus à Theodorico quodam Neus Colonienfi pluribus
 ducatorum centenis, animalis raritatem contemplatus ad publicum spectaculum. Aiebat Neus ille ex Peru Occiden-
 talium Indiarum regione, à quodam mercatore Antverpiam primum esse allatum & inde Mittelburgam Selandiae
 civitatem. Refert hoc animal partim Camelum, partim vero Cervum, adeo ut recte quidem Graeco idiomate Ελάφω-
 καμήλορ appellari posse crediderim. Longitudo totius corporis à cervice ad caudam sex pedum est: altitudo vero à
 dorso ad pedes plantam quatuor tantum, & colli longitudo à scapula ad cervicem, duum. Capite, collo, ore, supe-
 rioris praesertim labri scissura, ac genitali Camelum fere refert. At caput oblongius est, aures habet Cervinae, oculos
 bubulos,

Animalium
historiam
instaurari.FERDI-
NANDI
Archiducis
Austriacae
laus.Matthioli
de Scir-
zonera cen-
sura.

Helenium.

Belenium
quid?
Aristotelis
locus resti-
tutus.Lib. de The-
rica ad Pi-
sonem du-
bia fides.Ελάφω-
καμήλορ
et e-
jus historia.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Jacobo Antonio Cortuso Patritio Patavino,

S. P. D.

Examinantur quaedam plantae & restituitur Dioscoridis locus in Osyride.

- 10** Rara mihi litera tua tantum ne? imo vero peroptata & dulces, quod is intelligam, quanta me prosequaris benevolentia, quantaq; ingenui animi tui liberalitate continuo perseveras cum novis tum etiam raras ad me mittere plantas: quibus contemplandis eo majorem capio voluptatem, quo dulcior est fructus quem ex his capere soleo. Magnus earum catalogus mihi palam facit, quam diligens in iis comparandis fueris, quamq; sedulus in juvando labores nostros. Pro quibus collatis in me officiis, ac beneficiis, ego quidem multum me tibi debere scio. Sed cum ea non sim facultate, ut hanc tuam erga me benignitatem solus compensare queam, dabo modis omnibus operam, ut non solum praesentes rei plantaria studiosi, sed etiam posterit tibi se plurimum debere fateantur. Quod ad censuram harum plantarum attinet, utinam ea esset doctrina, eo ingenio, eaq; in plantaria facultate experientia, ut recte, ac aliquo cum iudicio de omnibus judicare possem. Cupio enim non tantum tibi petenti morem gerere, sed mihi ratiocinanti etiam satisfacere. Verum etsi sciam, id a me non ita exacte, ut velim praestari posse, dicam tamen de his, quemadmodum de aliis prius dixeram, libenter quod sentio, ne si nunc id facere resuscitem, viderer negligentior factus. Primum itaq; ad eam venio, quam quibusdam **SIDERITEM** Heracle-
am vocari ai. Sed cur horum probem sententiam, nihil est quod me moveat. Folia enim quae Salvia majora sunt non
20 minora, quaeq; longe magis Betonicam referunt, quam Marrubium vel Salviam ipsam, Sideritem haudquaquam referre videntur. Cederem ego hanc plantam sylvestris potius Hormini esse genus, quod plures ejus habeat notas.
FOLIA quorum subscriptio est **BETA SYLVESTRIS**, Spinachii potius folium referunt, quam Beta. Galenus Beta sylv. agrestem Betam nullam reperiri scribit praeter Rumicem. Sed Plinius Limonium, sylvestrem Betam appellavit.
LAMPANA AE profecto speciem refert illa, quae Chirurgicos uti ait tam felici successu ad vulnera glutinanda.
Sed Lampana non est (quantum mea fert opinio) de qua scripsere Diosc. & Plinius, cujus nos imaginem dedimus.
TORAM non esse Aconitum Pardalianchen plures indicant notas, de quibus cum fusius nobis dictum sit in ipsius
Aconiti appendice in commentariis nostris in Dioscoridem, non est ut hic pluribus tecum agam. **ALIAM** vero plantam, quam quidam Aconitum faciunt, folio aliquatenus cucumeri simili, aversa parte albicante, Lucas Ghinus Cacalia
30 non male censebat. Siquidem Cacalia folia fert alba, magna, & tussis & scabritiei arteriarum prodest, Tragacantha modo. Id quod in hac planta ipsa Tusilaginifolias facies indicat. Est enim adeo per omnia illi similis, ut nisi folia oblongiora essent, ac majora paulo, nemo est, qui eam Tusilaginem ipsam esse non diceret. In Aconito Pardalianche folia requiruntur Cyclaminis, Cucumerisve minora, ac subhirsuta, at qui hac longe majora spectantur, alba lanugine, ut Bechium, aversa parte obducta & tactu lavia. Adde quod herba haec venenosa non est, nec radicem scorpionis cauda similem habet, quo fit, ut ego Luca Ghini sententiam sequutus Cacalia hanc esse censem.
POTERIUM Dioscoridi large fruticat. Cortice est obductum tenui, spinis horridum, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacantha proximis, foliis parvis, rotundis, flore exiguo, candidi coloris, & semine gustu acuto & odorato. Sed cum illius plantae ramusculus, quam quibusdam Poterium appellari scribis, large fruticare plantam non indicet, non spissa, nec rara lanugine vestitur, ramulus longis non fit, nec lentus, non video, qua ratione hanc Poterium faciant. Poterium plantam, quae omnibus suis notis legitimum refert, habeo ego Constantinopoli allatam, ab Augerio Serenis, Caesaris Ferdinandi Oratore. Nil enim illi deesse videtur, quod in Poterio desiderari possit.
40 **HERBA** cui inscriptum est Split splec, spler, Corydalis, & tertium Fumaria genus nusquam antea mihi visa est. Scio tamen Corydalis meminisse Galenus libr. 11. de simplic. medicam. facult. de Corydo id est, Galerita ave scribens, quam herbam colicis convenire ait, perinde ac ipsam Galeritam. Atqui cum ejus notas non descripserit is, nec quenquam antiquorum habeam, qui illius faciat mentionem, nescio quo pacto hanc Corydalis esse credam. Verum cum non sine ratione, & autoritate ita abs te plantam appellari censem, gratissimum mihi feceris si tuas de hac herbula conjecturas mihi impartiri volueris.
PLANTAM quae summis cauleculis quaterna gerit folia crucis in modum distincta, lentes racematim sine folliculis proferens, & quam aquis innatare scribis, magna cum admiratione sum contemplatus. Est enim ita rara, ita omnium spectatu dignissima. Haec longe alia est a lente palustri Dioscoridis. Sed ubi in Italia nascatur, & quibus
50 sit praedicta facultatibus, quam libenter abs te audirem.
LAPPAGO Plinio ita appellata folio est Anagallidis, cui folia inesse oblonga, nec ullibi in ambitu serrata, nemo est qui nesciat. Sed planta, quam Lappaginem nonnulli censi scribis, folia habet rotunda, circumquaq; denticulata, Pimpinellae nostratis modo. Id quod me maxime adducit ad credendum, eam haudquaquam esse Lappaginem.
SAGITTA, quam Magonis testimonio, Pistanam Graecis appellari, & inter ulvas nasci scribit Plin. copiosa hic in Bohemia provenit circa Muldam fluvium, qui Pragam transit, media inter Ulvam & Typham appellant eam. Hic Hercules sagittam. Videtur ex eo esse plantaginis genere, quam Fuchsius Barbam sylvanam appellat, quanquam folio dissimili.
GERANII imaginem radice rotunda, cujus primo loco meminit Dioscorides, jam diu misit ad me Ulysses Geranium, Aldrovandus. Nunc vero tua liberalitate & herbam ipsam & radicem inspicio. Plantam ille ex Dalmatia sibi allatam referebat. Sed an tua illinc ad te pervenerit, vel in aliqua Italia regione oriatur, non parum scire desidero.
60 **LONCHITIDIS** asperae plures esse species, ex tua quam ad me mittis, jam primum animadverto. Nihil tamen non a mea differt, nisi quod tua nil magis folium divisum habeat, quam Scolopendrium, & minor satis est planta, in ceteris vero nihil similis, nihilq; equalius, adeo ut putem meam matrem, tuam feminam esse, quod mea omnibus suis partibus vegetior, gradior, firmior, distinctiorq; sit quam tua. Nam femininum genus imperfectum est, quo fit ut in animantium foeminae capitis futura, non ita, ut in viris, perspicue cernantur. Tuam non novisse Diosc. ex hoc animadverto, quod suam faciat folio aspleno magis divisam. Id quod in mea apertissime videtur, in tua vero minime. Hanc non credo usquam videri Marantam. Nam si ejus aliquam habuisset notitiam, non ita fortasse sua fuisset addictus opinioni.
ALATERNUM scribit Plin. foliis haberi inter Illicem & Oleam, quibus cum minime correspondeant ramuli illius folia, quae ad me transmisisti, nihil dubito, quin tu id recte animadverteris, quum videris folia illi esse in cacumine
spinosa

Sideritis
Heracles.

Lampfana.

Toram nō
esse Aconi-
tum Parda-
lianchen.
Cacalia.

Poterium.

Corydalis.

Lentis aquatilis
ca altera.

Lappago.

Sagitta.

Geranium.

Lonchiti-
dis aspera
altera.

Alaternum.

- Attinia.** spinosa & olea perquam longe minora. Idem dicam de Attinia, cum ramusculum ad me transmissum folia habeat Lauri, non Ulmi, & flores umbellatim coherentes, è quibus baccae gigni corimbaceas non ambigo. Attinia enim Plinio omnium Ulmi generum excelsissima recensetur, ac sterilis. Quo fit, ut illorum opinionem, qui hanc Attiniam faciunt, minime comprobare queam.
- Fucus marinus.** **PLANTA** cuius titulus est Fucus marinus albicantibus ac tomentosis foliis, alias Goritia fuit ad manus. Ut batur ea quidam circumforaneus ad Enterocelas, sed an fucus Marinus sit non ita facile decernam, praesertim cum sciam hanc in mari sub aquis non nasci, & asseras tu oriri etiam eam in agro Foro Juliensis in secco Tiliaventi fluvii alveo. Nasci autem Fucum marinum sub aquis, non in secco quispiam ex Galeno certior fieri potest: quippe qui lib. 8. de simplicium medicamentorum facultatibus de eo sic habet. Phycos etiamnum humens & virens ex mari exemptus defleat ordine secundo. Id quod etiam testatur Plinius lib. 13. cap. 23. Dicerem ego potius hanc plantam Gnaphalium esse, vel ejus aliquod genus, quod folia illi sint crassa, alba, & adeo spissa lanugine obducta, ut protomento iu quis commode uti possit.
- Ononis flore luteo.** **ONONIS** flore luteo nascitur pluribus in locis circa Pragam, sine aculeis tamen. Sed jam primum ex hac re luteo du tua animadverto, eandem aculeatam reperiri. Est enim proculdubio Ononidis tertia species, sed quartam etiam hic plex. Ononidem reperi, flore ubiq, candido, quam alibi nusquam videre licuit.
- Aster Atticus.** **ASTER ATTICUS** flore in ambitu purpureus folioli circumsepto, in medio vero luteo, nascitur hic ubiq, copiosus nullis deficientibus noris. Manebo ergo in sententia, ac interim ridebo blateronum quorundam petulantiam, qui in meam de Attico Astore imaginem invehuntur.
- Spina alba.** **PLACET** sane Spina alba stirps, sed est adhuc aliquid, quod in ea desiderem. Contemplabor diligentius omnes ejus notas, deinde meam solidiorem de ea asseram censuram.
- Cytilus.** **Vidi CTTISI** florentis ramum, quem à Maranta te accepisse scribis, sed nolim ob hoc pratermittas quin alium quoq, ab Aegidio Cumano, viro ut nobili, ita doctissimo meo nomine petas: Cupio enim siliquas, quibus ille refertus est, veras ac vivas inspicere.
- Verbena.** **VERBENAM** quam à Maranta te accepisse scribis, cur legitimam faciam, nihil habeo. Scribam de hac ad illum, Deo volente, una cum aliis nonnullis, qua annotavi in illius Methodum de cognoscendis simplicibus. Hanc scribit ille Tribuli terrestris modo humi repete, & plures habere ramos, cum tamen Verbenacam singulari tantum ramo radiceq, sola constare, nec ullibi humi repete scribat Dioscor.
- Clymenum.** Cui **CLYMENUM** inscriptum reperi, planta sane est (ut inquis) folio Plantaginis minore, caule quadrato, compresso tamen, pinnulis herbaceis utrinq, secundum longitudinem se diffundentibus, capreoli multi referto, quibus vicinis se implicat plantis. Siliqua Genista vel vicia modo, in longum protensa crassiore tamen longioreq, & sensim in cacumine prona subrubeo maculis transversim sese diffundentibus: quas quidem notas, si diligenter quispiam intueatur, facile cognoscet hanc plantam non esse Clymenum. Ego sylvestre Pisum potius appellarem: Clymeno enim folliculos tribuit Dioscorides in sese inflexos, ut in Polyporium piscium cirris, à quibus quam longe distent hujusce plantae siliqua nulla sui parte inflexa, sed quatuor digitorum longituane protensa, & longo pediculo adalligata, non dubito sane quin tu ipse videris: sed tanta tua modestia est, ut potius mea velis acquiescere censura, quam tuo ipsius iudicio. His accedit, quod nusquam Dioscoridi scriptum sit Clymenon capreolos mittere, quibus propinquis se implicet stirpibus hujusce sylvestris Pisi modo.
- Chamaesyce.** **CHAMAESTYCE** quam mihi censendam proponis, etsi humi repat, cum tamen folia lentis non habeat, sed minori Ocimo grandiora, oblongioraq, nec semen sub foliis proferat, sed in ipso foliorum exortu, non possum iis astipulari, qui eam Chamaesyce esse censent.
- Corchorus.** **CORCHORUS** (ut Theophrastus inquit, lib. 7. de historia plantarum) ob amaritudinem in pro- verbo est. Sed stirps, quam pro Corchoro Alexandria Aegypti ad te allata est omni prorsus amaritudine vacat. De foliorum facie dissidet Plinius à Theophrasto: quippe hic Corchori folia Ocimo similia facit: ille convoluta esse dicit, similitudine Mori. Sed in hac planta potius ad Ocimi similitudinem accedunt, quod Theophrasti Corchoron esse indicaret, si tamen amarorem respererent folia. Qui vero eandem Circeam esse volunt, si folia diligentius inspicere, quae nullam cum hortensi solano habent cognationem, si flores aureos, non nigros, & semen non Milio, sed Echio simile, nil sane vereor quin aliter sentirent.
- Clematis alterius, altera species.** **PLACUIT** summopere Clematis alterius, altera minor species, quam nunc primum tua summa benignitate agnosco. Atqui si semen consequi liceret, esset quidem mihi gratissimum, quod in recenti herba vehementem acredinem illam degustare cupiam, & florum suavitatem percipere, quin etiam ut omnes ejus partes folia, inquam, flores, capreolos, sarmenta & radices inspicere possem.
- Osyria.** **OSYRIDIS** stirpem perquam diligentissime sum contemplatus, quae quaquam quibusdam notis Dioscoridi descriptioni respondere videatur, nempe quod tenues habeat ramulos & lentos, & in hura Lini folia, ut ille, inquit, terna, quaterna, quina, senave, sunt tamen quaedam, quae me movent, ut non ita facile fatear hanc plantam legitimam esse Osyridem. Est enim in primis Galeni, Pauli, & Aetii autoritas quippe qui scribant ex Osyride commode parari scopas. Quibus parandis planta quam misisti, inidonea satis apparet, ob nimiam surculorum tenuitatem imbecillitatemq. Deinde tamen si rara in surculis sunt illa folia lini amula, non levi tamen conjectura mihi constat, hac Dioscoridis verba Dioscoridi esse addita, γ', α', β', δ', ε', ζ', cum hac non legat Oribasius, sed simpliciter scribat in Osyridis ramulis folia haberi ceu lini, quemadmodum etiam habet Plinius. Præterea est etiam ad manus antiquissimus Dioscoridi codex manu scriptus, in quo hæc verba non reperiuntur. Μελαγχολία καὶ ὀξυρίδις καὶ ὀξυρίδις καὶ ὀξυρίδις καὶ ὀξυρίδις καὶ ὀξυρίδις. Id quod a manifesto est argumento in hoc capite, in Dioscoridi codice, qui passim circumfertur, non deesse mendas. Quo fit, ut potius ad credendum meus inclinet animus, Osyridem eam esse plantam, quam vulgo nos appellamus Belvedere, quam aliam quamcunq, quam hactenus viderim. Est enim hac saturate viridis, ramulos ferens tenues folia prorsus lini amula & ad scopas parandas adeo idonea, ut plurimi sint, qui hac tantum causa eam ferant & alant.
- Suber.** **DUM** hac scriberem, allatus est ad me, una cum tuis literis, Suberis ramusculus glandibus refertus quem Roma ad te missum dicis, ut abs te petieram. Quo fit ut continue tuam erga me beneficentiam augeri intelligam, pro qua quantum tibi debeam, non facile dixerim. De ceteris non est, ut nunc meam expectes censuram: nam cum partim mihi ignota sint, partim vero adeo mutila, ut difficile judicari queant, non agra feras obsecro si nunc plura de his ad te non scribo. Sed alias fortasse id præstabo, cum quietior fuerit animus. Reliquum est, ut clarissimo Marco Antonio Caballino

ballino me plurimum commendes, & ne egre seras meo nomine significes, si nunc ad ejus humanissimas literas non respondeo. Agnosco certe me illi plurimum debere, ob eam non vulgarem, quam de me habet, opinionem. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS

Martino Guidottino Pharmacopœo Tridentino,

S. P. D.

Docetur ratio paranda antidoti quam Mithridaticam nominant.

Egi literas tuas, quas una cum lapide Asio pulcherrimo ad me misisti, verum non tam hac de causa te nunc id me scribere animadverto, quam quod me consulas, quomodo in paranda Mithridatis antidoto te gerere debeas, quum non desint scopuli, quos tamen si posses, vitare velles. Sed utinam tam prudens, tamq. exercitatus fini nauclerus, ut meo consilio te adeo juvare possim, ut naviculam tuam in portum illam reducas. Faciam tamen, ut gratificer tibi, periculum, cum tibi omnino persuadeas, te neminem me habere praestantior, cui te committere possis.

PETIS itaq. primum, an in hac paranda antidoto Andromachum, an Damocratem sequi debeas. Nam cum videas Andromachi Theriacam ceteris praetulisse Gal. putas fortasse te recte facturum si Mithridatis antidotum paraveris, quae ab eodem Andromacho describitur. Quae quidem sententia, & si haud infirmis nitatur rationib. sunt tamen argumenta, quibus fateri cogamur, Damocratem in hac paranda antidoto, Andromacho alias Philosopho ac medico clariss. esse praefendum. Nam si ex medicament. praestantia, ac viribus, judicium ferendum est, cum capiat Damocratis compositio Agaricum, Stachadem, longum & album piper, Balsami baccas, Bdellium, Creticum Dictamnium, Mithridatis Asarumq., quibus omnibus altera destituitur, ventantq. hac omnia praeter Asarum etiam in Theriacam, quod venenis antidotus & mirifice resistant, non censeo haberi quinquam qui aliter sentiat, quam quod ea, quae Damocrati describitur, alteri sit Damocrate praefenda. De his autem, quae ad succedanea spectant, meam intelliges opinionem ex hac Epistola ad Baltasarem Petropolium de paranda Theriaca, quam huic adnoxi reperiens, & quidem quid pro Opobalsamo, Costo, Malabathro, Caribalsamo, Gardamono, Acoro, Meco, Acacia, & Petroselini semine supponendum sit, ibi diffusius scriptum reperies.

DE ACORO nihil etiam dicam, quod artea a me satis superq. comprobatum sit in meis in Dioscoridem commentariis, calamum aromaticum vulgari usu legitimum esse Acorum.

PRAETEREA animadvertas oportet, haberi huiusce antidoti compositiones quae Asari loco Ari legunt, sed mea Asarum imponendum non Arum. quidem sententia longe utilis Asarum, quam arum capit. Est enim Asarum odoratum medicamentum, Nardo fere proximum, quin & Opobalsamo, & Carpestio facultatibus proximum. Quod facile comprobatur Galeni testimonio. Quippe qui lib. 2. de comp. medic. secundum locos, ubi hieram componit ad eos quibus ex ventriculo caput dolet, pro Asaro Carpestium supponit, quo pro Cinnamomo quidam Galeni ayo in Theriaca utebantur. Et lib. 9. ejusdem voluminis cap. 3. in quodam medicamento ad hydropem Opobalsamum Asari loco supponendum suadet. Quo sit ut Cordi eratum, tibi stipulandum non sit, qui Arum Asari loco imponit.

CYPHIS, de quo etiam meam exposcis sententiam, Aegyptiorum antiquorum thymiam a diu tantum extitit, cujus suffitu Solem placare venerariq. solebant in sacris. Quod magno nobis est argumento, antiquissimum medicamentum esse Cyphim. Caterum sequuta etas non solum Cyphi usa est pro suffitu ad aeris infectiones arcendas, sed etiam ad antidota, quae sumuntur in corpus, & per se quoq. ad nonnullos corporis affectus. Arqui extant Cyphes variae, ac inter se pugnantibus compositiones, quod haec plura, quam illa admittat medicamenta, altera vero ab altera ponderum numeris evariet: quemadmodum videre est apud Dioscoridem, Andromachum, Damocratem, Galenum, Alexandrum, Paulum, Aetium, Aetuarium, Nicolaum Myrespicum, & alios plerosq. quibus omnibus fere singularis habetur Cyphes compositio. Praeclariss. tamen etatis nostrae medici Damocratis Cyphim ceteris anteponunt. Quorum placitum eo utilius nobis ad stipulandum est, quod praestantius medicamentum ejusdem authoris esse censemus, qui sua consicienda antidoti, ejusdem Cyphes sibi propriam compositionem paravit. Quae sic habet

Uva passa pinguisima de ractu cortice & vinaceis confusa & subacta.
Terebintina igne correfacta, singul. 3. iij.
Myrrha.
Floris Funci odorati cujusq. 3. B.
Cinnamomi, 3. iij.
Unguium Bdellii.
Spica nardi.
Cassia selectissima.
Cypert.
Baccarum Juniperi magnarum, singul. 3. iij.
Aspalathi, 3. j. B.
Calami odorati, 3. viij.
Mellis, quantum sat est.
Vini odorati parum.

Sumito.

Cypheos parandi ratio.

Myrtha, Bdellium, & Terebintina vino subiguntur ad mellis consistentiam, deinde uva passa per se subacta additur, simulq. tritis mellis quod sat est infunditur, ceteraq. in pulverem trita insperguntur. Et inde demum formantur pastilli & in umbra siccantur. Porro ne in his parandis ullus committatur error, sunt quadam, quae re diligenter inspicere oportet. Quorum in primis occurrit Uva passa, quae (ut puto) ea minima esse non debet, quae passim utitur omnes. Quippe praeter id, quod laboriosum esset, ab ea corticem & nucleos detrahare, nihil fere ubi hac fierent pulpa reliquum esset, quo sit, ut de majori Uva passa mihi persuadeam intellexisse Damocratem, quam nos Zibibum vocamus Damaso Syria allata, vel de Scybelitica huic simile, quam è Pamphylia advehi solere scribit Galenus lib. 2. de aliment. facultatibus. Iis enim plurimum inest carnis, quae si fortasse non essent ad manus, praestabunt, quae ex Creta, Cypro, Corcyra, & aliis quibusdam Aegei pelagi Insulis ad nos comportantur. Nam uva omnes, quae insolata siccantur, passa in universum Galeno appellantur, quae eo praestantiores habentur, quo generosiores sunt vites à quibus decerpuntur. Arqui cum hic pulpa plurima opus sit, majores ac pinguiore sunt deligenda.

Uvae passae quae imponenda Zibibum.

CUM

- CV M flore odorati junci omnino destituamur, quod etiam sua aetate evenisse scribit Galenus, praestabit uti recentioribus ipsius foliis, quippe hac gustantibus, non obscuram reddunt acredinem, grato quodam odore accedente.
- VNGVIV M Bdelij meminit Dioscor. lib. 1. Namq. ubi per nos probatissimum Bdelium expendit, illud aliis praeulit, quod prater cetera unguibus sit simile. Ideoq. recte hic Damocrates Bdelij ungues immiscet. Cornarius tamen ubi in Aetio hanc Cypheos compositionem interpretatur, unguum Bdelij loco ungues odoratos addidit, cum locum perperam vertens, quod Bdelium ignoraverit suos etiam habere ungues. Ceterum cum (ut puto) legitimo ac genuino Bdelio destituamur, ut in commentariis nostris in Diosc. fusiis disseruimus, quid pro eo supponi possit, erit nunc decernendum. Codex Galeni a scriptis de suppositiis medicamentis in Bdelij penuria Sphagnum supponit, sed cum nulla sit Sphagni cum Bdelio communis facultas, id sane probare non ausim. Ego vero potius Belzoinum nobis vocatum supponerem. Est enim gummi perquam odoratum, quemadmodum & Bdelium faciunt, quod in Cyphi odori gratia addidisse antiquos haud unquam dubitarem. Nec ab re factum mihi videretur, si & Bdelij loco selectissimus adderetur Styrax. Quippe hic maxime suis facultatibus cum Bdelio convenit. Quo factum esse censeo, ut illico post Styracis caput de eo tradiderit Dioscorides. Excalfacit enim Styrax, emollit, concoquit, insipientibus prodest, vulvae spiracula laxat, menses ciet, & discutientibus malagmati utiliter admiscetur. Quibus facultatibus praestare Bdelium maxime testatur Dioscorides. Reliqua quae supponi debent, si quae tamen supponenda erunt, ea in epistola invenies, quam ad Pepulum scribimus. Nunc alia aggrediar, de quibus prater praedicta meam etiam petis censuram.
- AD ID in primis, quod quaeris an in Philonio Persico addi debeat album piper, an papaver album, quod non parva sit de hoc inter Myropolae controversia, id tibi respondebo, quod superioribus diebus responderam Balthasari Cleofelio Serenissimi Principis mei Pharmacopaeo, idem a me petenti quod est, ut Mesuem consulas. Nam ubi de sanguinis rejecti curatione agit, Philonij hujusce compos. insit uens, papaver album, non piper album imponit. Ita enim habet Mesui codex, qui ad manus est. Id quod non sine ratione factum videtur, quod ubi sanguis abrupto vase fluat, nullo pipere opus sit: sed quae sua frigida vi, sanguinem crasorem reddant, & fluxiones sistant. Recte itaq. faciunt (ut mea fert opinio) qui piper negligentes, papaveris semen addunt. Nam cum ad coercendam opij malitiam & croci, & castorei satis excipiat antidotus, non video cur opus sit addere piper, ut magis incalcescat, ubi potius refrigeratione sit opus. Quo fit ut Fuchsius alioqui doctissimus haud recte Cordum reprehenderit, quod papaver non piper admiscuerit. Pono itaq. tu audacter albi papaveris semen, & ne cures aliorum errata imitari.
- QUAERIS item, an in compositione Elektuarij de Sebestenis Montagnana aberraverint Luminaria Manlij & aliorum in aqua ponderibus, quod fere impossibile tibi videatur, ut tam parva aqua quantitate, quae vix sufficit ad maceranda ea omnia medicamenta, posse quempiam illa omnia macerare, coquere, ac dissolvere. Quae in re vellem sane tibi satisfacere, si id Medici munus esset non Myropola. Sed cum ego censendis medicamentis, non decoquendis me totum dederim, consultius tibi fore sperarem, si de re hac te ipsum consuleres. Quod si feceris, cum sciam te seplasia-rium esse exercitatisimum, nihil sane vereor, quin tuus statim tibi suus sit genius, ut aqua pondus augeas, ubi ad illa omnia paranda aqua illius quantitas non sufficiat. Ceterum ubi medicamentum parare decreveris suadeo, ut genuinum autorem sequaris non Cordum. Nam et si Elektuarium hoc Montagnana is referat acceptum, longe tamen id ab ejus compositione evariet, quod genuinum Sebestenorum, Prunorum, Tamarindorumq. quinetiam seminum frigidorum decoctum tantum excipiat, Cordum vero (ut ita dicam) horum omnium pulpam, prater auctoris sententiam, & seminum frigidorum duplum habeat.
- QUAERIS praterea an serum, quo uti debent Myropola ad maceranda medicamenta, & ea praesertim quibus paratur confectio Amech passim vocata, sumi debeat, quod a caseo separatur, dum premittitur, an illud, quod expresso caseo coquitur, & casei reliquiis, de quibus recocta paratur, secermitur altero longe clarius. Hac tua quaestio est. Verum si recte considerabis, nil aliud esse serum, quam partem lactis aquosam a butyro, & caseo omni separatam, illud proculdubio legitimum, ac purum erit, quod a casei & butyri reliquiis prorsus fuerit expurgatum. Tale enim est, quod expresso caseo coquitur, & a recocta secermitur. Sed nec id quidem praestabit pro iis macerandis medicamentis quinq. assidue diebus, quae in illam veniunt antidotum, quam Amech Arabs conscripsit. Acescet enim serum hoc, quod tandem manserit anteaquam coquatur, & antidotum acidum reddet, nisi ab initio tantum sacchari, vel mellis addatur, quod id ab acore & putredine servare possit. Quamobrem recte serum a caseo separabant antiqui, additis serventi in fictili novo lacti, tot oxymelitis cyathis, quot erant lactis heminae continue ficulneo ramo versantes, ut secundo libro doctet Diosc. Verum ut diffusius, ac clarius parandi servandiq. seri rationem intelligas, mitto tibi aliam etiam epistolam, quam superioribus mensibus Bono Baldino Pharmacopaeo exercitatisimo Vienna commoranti miseram, quod is etiam de parando sero plura a me esset percontatus. Ex ea enim facile intelliges seri cusuq. explicationem.
- PRAETER id a me etiam scire desideras, an unguentum Alabastrum, quod describitur a Jacobo Manlio in suo Luminari, illud sit unguentum Nardi spicati ut ipse nulla dubitatione affirmare videtur, quo a Maria Magdalena inunctus est SALVATOR NOSTER CHRISTUS. Nam cum unguentum hoc, quod Galbanum, resinam Terebinthinam, Colophoniam, Sabinam & Hederae gummi excipit gravissime, non suavissime oleat, non parum dubitandum ibi fore inquis, an Manlius vera referat, vel fabulas narret. Sed non ab re quidem dubitas. Ego enim longe antea animadverteram id esse falsum, quod in sacris literis habeamus, tantam fuisse unguenti fragrantiam, ut universa domus repleta sit suavissimo illius odore, quinetiam tam magno pretio fuisse emptum, ut proditor dixerit Judas, posse illud vendi dari multo, & dari pauperibus. At qui si meam tibi debeam aperire sententiam, crediderim ego, Nardinum illud fuisse pretiosissimum, quod antiqui parabant (ut habet Diosc.) ex Malabathro, Nardo, Juncos odorato, Costo, Amomo & Opobalsamo. Hoc enim Romanorum luxu parari solitum, ad gratiam delicatarum mulierum, inquit Gal. tum l. 6. de si. aetate tuenda, tum etiam s. de Methodo medendi: ubi de diariis febribus egit, quae a ventriculi cruditate proveniunt. Quo fit, ut, putem Mariam Magdalenam hoc unguento haudquaquam fuisse destitutam, utpote quae mundanis delitiis at voluptatibus se totam prius dedisset. Fiebat olim hoc unguentum pretiosissimum, omnium praestantissimum (ut Gal. est auctor locis superius citatis) Laodicea Asia urbe, unde postea deferrebat ad negotiatores ad alias nationes, quemadmodum nunc fieri videmus, cum Moscho, Ambaro, & Zibeto, quae partim ex India partim ex Aethiopia, partim ex aliis longinquis regionibus voluptatis & lasciviae gratia ad nos afferuntur ad suavissima unguenta, quibus non solum mulieres utuntur, sed etiam viri. Tantus invaluit hoc tempore deliciarum luxus apud omnes. His autem cum antiqui destituerentur, excogitarunt etiam ipsi aromatis omnium suavissimis parare odoramenta, quib. postea delicatae uterentur mulieres quorum posthac exosuisse usum facile crediderim, simulac Moschum, Ambarum, & Zibetum afferri

afferri ceperunt, cum illis suaviora, odoratiora, pretiosiora q̄ haberentur, nil mirum, si neglectis illis, sequuta postea vitas priorum loco hac in usum vocaverit.

CAETERVM ad ea quae quavis, an in Symplo de Eupatorio Spina alba, & Arabica loco, quibus nos destitui p̄-
tas, addi possint Caryophyllat & radices, aliud quidem respondere non possum, quam quod hoc optime factum credide-
rim. Siquidem non solum ha Caryophyllorum odore, quo prae dicitur sunt, vitales spiritus non parum recreant, sed aliis supponen-
non vulgaribus facultatibus huic Symplo quam maxime conveniunt. Profunt enim epota Coliacis, Stomachis, Dysen-
tericis, & cruenta excrementis, menses cohibent ac ceteras quascunq̄ fluxiones, adeo ut Spina alba & Arabica fa-
cultates omnes habeant, sintq̄, prater id suavitatis odoratae.

Spinae albae
& Arabicae
loco quid
supponen-
dum?

QUAERIS ultimo loco, an Mumia, quae ex Alexandria Aegypti ad nos assertur in usum medicum conveniat, Mumia an
ubi Arabici compositis medicamentis Mumia fuerit imponenda. Huic quaestioni, & si satis superq̄, responderimus in
nostris in Dioscoridem commentariis, ubi errare eos diximus, qui siccas humanorum corporum carnes, vel ossa pro
Mumia suis interponunt medicamentis, non tamen ob id prateribo, quin novi aliquid de Mumia ad te scribam, ut
scias prater Pissasphaltum aliam Mauritani esse Mumiam, quae olim utebantur. Sed audias quae de Mumia Arabum
enibi sese offerunt scribenda, contra Bellonii sententiam. Scribit itaq̄, is, & longis contendit ambagibus, maxime hal-
lucinari eos, qui putant Mumiam Mauritani illud designare condimentum, ex Aloe, Myrrha, Croco, Balsamo, &
alii solius fortasse aromatibus paratum, quo apud Syros, Aegyptios & alias in conterminas nationes hominum ca-
davera infarciri solebant, cum sibi perperam persuadeat, nullam usquam extare Mumiam prater Pissasphaltum.
Praterea spiculis quibusdam occultis me pungit, quod scripserim posse & apud nos parari Mumiam, si defunctorum
corpora huiusmodi odoratis medicamentis condirentur, & deinde Aegyptiorum more linteis, fasciisq̄, colligeren-
tur, & idoneis collocarentur in sepulchris. Sed quam magno ducatur errore, dum nos perperam hallucinari con-
tendit, pluribus sane Arabum testimoniis facile comprobari potest. Etenim Rhasis libro de Arabicis nominibus, autho-
ritate Isachi, Mumia, inquit, est nomen Persicum, & est res nigra confecta, & est etiam alia res reperta in sepulchris,
quando fodiuntur, quae ponitur cum mortuorum cadaveribus, ut vermes non approximentur eis. Rhasis subscribit Se-
rapio capite 293. primo statim initio ubi sic habet. Mumia sepulchrorum fit, cum Aloe, Myrrha, & quod admiscetur eis
ex humiditate corporis humani simul coeant. Hac ille. Quibus nunc facile cognoscat ille, si hac quandoq̄, perleger,
suam in Mumia ignorantiam, nec longas posse peregrinationes docere quinquam, ubi bonorum authorum lectio, ex-
perientia & iudicium absint. Vale.

PETRUS ANDREAS MATTHIOLUS.

Medicus, Joanni Viscero Dembingensi

S. P. D.

Tractatur de vertigine, Occipiti dolore, stupore, pilorum defluvio, & glandibus
in inguinibus exortis.

Nam potissimum habeo causam, vir doctissime, a qua orti sint affectus ij quibus vexaris, nempe vertigo,
Occipiti dolor, stupor in dextro brachio & glandes in eodem brachio, atq̄, in inguinibus oborta, eamq̄
externam, & a frigore tantum genitam. An enim praterita hyeme, dum Germania Patavium venisses,
40 frigora ibi te adeo magna perpeffum fuisse in pedib. praesertim & cruribus, ut partes ea fere stupida red-
derentur, & quamvis frigora longe majora, diuturnioraq̄, sint in Germania, quam Patavii, & in universa fere Ita-
lia: in Germania tamen suis hypocaustis inclusi ab ingentissimis frigoribus diu se tuerentur homines, in quibus sua tra-
hantes negotia, hyeme perpetuo ferme morantur. Ea propter factum existimo, ut quum praterita hyeme studiū assi-
duam operam impenderes, in eo loco fortasse nunquam vel raro calefacto, nervi in crura & pedes excurrentes tanta
frigiditate fuerint affecti, ut plurimum inde noxa contraxerint, quae postea cerebro per os communicata, vertiginem
effecit stuporem, & Occipiti dolorem. Nec sane mirum, cum dicat Hippocrates: Frigidum inimicum est ossibus, den-
tibus, nervis cerebro & spinali medulla. Frigus enim exterius adveniens non modo vertiginem, sed quandoq̄, apople-
xiam, Epilepsiamq̄, procreat, ut Gal. est autor, lib. de morborum causis. Quod autem vertiginis & horum morborum
causae eadem esse possint, comprobatur ejusdem Galeni testimonio lib. qui dicitur Medicus, ubi sic habet. Caligines ocu-
50 lus infusa & vertigines, cognatae sunt vitia morbo comitiali, ab eisdemq̄, causis prodeunt, atq̄, easdem sedes occupant.
Idem III. Aphor. inquit. Vertigines quoq̄, cerebri affiones consequuntur, sicuti & apoplexia. nam & hac passio fit, cum
caput repletur pituita: Quod facile evenit cerebro plusquam par sit refrigerato. Quandoquidem oppresso diminutoq̄,
ejus calore, quae deferuntur, tum alimenta, tum excrementa concoqui recte nequeunt, quo fit, ut inde excrementitia
pituita plurimum oriatur, a qua praedicti morbi oriuntur. Ob id itaq̄, dicebat Paulus vertiginem affectum nasci, cum
frigidus glutinosusq̄, humor cerebrum occupat. Hinc quoq̄, & occipiti dolor fit & in brachio quandoq̄, levis ille stupor,
hincq̄, glandulae illae duxerunt originem. Siquidem pituita in occipio decumbens, immutata a partis ipsius temperie
dolorem excitat. Nam, ut Gal. inquit lib. 2. de Symptomatum causis nullum corpus offenditur a propria natura. Adde
quod etiam ex flatu in cap. genito, ob partem refrigerationem possit utiq̄, fieri dolor hic ex Galeni sententia, II. de comp.
medic. sec. locos, cum inquit. Et adhuc alia est capitis doloris causa, cum scilicet in quibusdam capitis partibus propter
60 imbecillitatem flatuosus spiritus innascitur. Et quarto Aphorismorum Aphorismo LXX. Fiunt, inquit, capitis dolores &
ex humorum abundantia caput opprimente, & propter aliquam loci obstructionem, vel spiritu flatuoso ha-
ente in parte ipsa generationem, qui quidem flatuosus spiritus non modo doloris causa esse potest, sed etiam ipsius vertiginis,
cum dicat Gal. 3. de locis affectis: quod ubi quis cerebro vertitur, inaequalem & turbulentum & inordinatum motum,
tum humorum, tum spiritus in eo fieri omnibus in confesso sit. Porro ex eadem etiam pituita nervorum in brachium
excurrentium originem quadantenus obstruente oritur levis ille stupor: quemadmodum & glandula ab ea, quae ad
inguina decurrit & in affectum brachium: namq̄, hac semper a crassius proveniunt humoribus. Nec profecto mihi un-
quam persuaserim, quod hac a Gallica lue originem duxerint, cum mihi sapius affirmaveris, te nunquam scortis va-
casse, nunquam cum hoc morbo affectis in eodem lecto cubasse, nunquam penis ulceribus, nec pustularum eruptionibus,
vel compaginis dolorib. laborasse. Neq̄, illud mea opinioni repugnare videtur, quod tibi quandoq̄, & capilli & barbae
pili de-

TT

pili de-

Nō omnes
quibus pili
defluunt
Gallica lue
laborare.

pili decidere conspiciantur. Non enim solo pilorum defluvio Gallica lues deprehenditur, cum (ut Gal. est auctor, de comp. med. sec. locos) ab aliis etiam causis affectus hic oriatur. Qui enim ex Gallica lue pilorum defluvio affliguntur, ita in universum decidunt & cutis ubiq; glabrescit, quod vitiosus humor in j. cinore sedem habens, non in caput tantum, sed in universum feratur corpus. Verum tibi id nunquam accidit: cum per temporis intervalla non ex universo corpore, sed tantum ex barba & cap. aliqui modo decidant pili, modo renascantur. Quin potius ideo illud factum esse crediderim, quod curremus in facie & cap. facta sit aliqua pituita exustio, id quod indicant tenues squamulae sursum similes inde manantes, quae ubi pilorum radices arefecerit, est causa, ut in postmodum decedant. Namq; id mali, aut humidi defectu, aut succi pravitate contingit. His igitur rationibus compulsi, adversam tuam hanc valetudinem à contracto frigore primum, deinde ab humore frigido, non autem à Gallica peste emerisse putaverim. Sed auxilium fortasse morbum secunda etiam causa: nempe longa coitus abstinencia, qua juvenes multoties in magnum ducit discrimen. Ait enim Haliabhas, si spermatica superfluitas suis aucta in vasis coitu non purgetur, nec poterit eam expellere natura, in inguinibus extensio fit, & alius corporis partibus omniq; in corpore gravitas. Id quod etiam ante dixerat Gal. 6. de locis affectu, c. 5. his verbis. Equidem novi quosdam quibus huiusmodi erat natura, qui praepudore à libidinis usu abstinentes torpidi pigriq; facti sunt, nonnulli etiam Melancholicorum exemplo prae modum maesti, ac timidi, cibi etiam tum cupiditate, tum concoctione vitiata. Quamobrem cum fatear longo jam tempore à Venereorum usu te abstinnisse, certissimum hinc sumi potest argumentum, quod etiam à veneto semine aucta fuerit noxa & glandularum in inguinibus extensio, & nunc primum emerferit Gonorrhoea. Ceterum quibus medicamentis quoque regimine victus reliquum noxae curari tolliq; possit, cum ejus non parum susulerint, & Guajaci decoctum & alia plura quibus mea opera hac astate usui es, certiq; sciam te ex iis majus longe commodum reportasse: ni estus & Sirius jam praesens, qua mente conceperamus ad finem usq; prosequi interdixissent, nostrum illud consilium esset, ut proximo autumno, 20 Sept. praesertim, illa omnia qua fecimus, audacter repeterentur. At si fortassis id negotii invitus suscepisti, non nisi multum tibi profutura putaverim Patavina balnea. Sed cum eo brevitate conferre decreveris, sintq; ibi Medici omnium praeclarissimi, & qui suorum balneorum vires praeceteris norunt, non est cur hac in re plus consilii à me expectes, nec praeterea aliam, vel alimentorum, vel medic. seriem, ne videar (ut in communi proverbio est) noctuas Athenas mittere. Nec putes velim quod hoc facere recusaverim subterfugendi laboris causa, cum non te latere existimem, me ea qua potui majori humanitate te primū suscepisse (ita enim virtus, ac mores ingenii expetebant tui, & meus in omnes probos amor) postea omni studio, ac diligentia te semper adnisse, atq; omnem meam curam, & operam in egritudine tua adhibuisse. Quod si ultra nobiscum manendi tibi daretur facultas, pro viribus adniterer, ut omne meum officium apud te testatum relinquerem. Sed illud te admonere non praetermittam, quod si Patavi futura hyeme (ut putas) moram traxeris, omnino hypocaustum tibi parari cures ne denuo frigoris & algoris noxam expertus in eosdem affectus recidas, vel conceptos adaugeas, & quibus ante hyemis adventum te prorsus evasurum spero Dei Optimi Maximi munere, si modo Medicorum consiliis obsequi statueris. Vale.

Continen-
tiam à ve-
neris, ju-
venibus
plurimum
nocere.

JOANNES VISCERUS VEMDINGENSIS,

Petro Andreae Matthiolo Medico

S. P. D.

Respondetur praecedenti epistola.

Ulm in animum revoco mihi, vir clarissime, dulcissimum ac suavissimum convivium, quo per menses aliquot, quibus tecum fui, non sine maximo sanitatis & studiorum fructu & commodo, frui licuit, recolōq; eruditissimos sermones ac doctissima colloquia, quibus me de rebus Medicis querentem erudiebas, vehementi, mehercle, tui desiderio animum meum percellis sentio, & ad vestras amantissimas vallas hinc, si possem mox avolare cupio. Multa enim sunt, qua me alliciunt, caeli salubritas, loci pulcherrimus situs, vina suavia: in proximo vero praeclara tua virtutes atq; eruditio praestans. Turpe tamen aestimo, vitamq; ob hoc acerbiorē ducō, quod tot tantiq; beneficiis, quibus me ignotum & immeritum cumulatum affecisti, nulla ratione respondere poterim, nec adhuc ulla gratitudinis meae signa edere possum. Agnosco enim ita officii tuis me tibi devinctum, ut & usu & proprietate, ut Jurisconsultorum verbis utar, me totum tuum esse profitear. Animi certe gratitudinem perpetuam tibi polliceor, mea q; studia & officia serviliter offero, & quod solum possum nunc praesto. Omnibus cum quibus sum animi tui dotes narro, praeclaram tuam eruditionem, solertiam in medicando insignem, diligentiam in excolenda re herbaria eximiam, miram ingenii suavitatem & animi candorem, in convivio familiari comitatem humanissimam, in sermone leporem dulcissimum, meis convivoribus, quotidie prae dico: idq; faciam semper dum spiritus hos reget artus & si Deus me patria incolamem reddiderit, nomini tuo ita patrocinabor, ut omnes animi mei gratitudinem cernant. Victori Trincavellio & Bellacato scriptum tuum de causis symptomatum quib. adhuc premor, cum honorifica tui commendatione exhibui: uterq; consilium tuum & approbavit & laudavit. Hisq; auctoribus, ante quinq; dies aquam Patavinam bibere coepi, et si fere desistere à proposito coactus fuisset: nam primo triduo vix dimidium aquae adhibita omni industria, excernebatur: verebar igitur ne obstructions aliquas in venis, aut hepate gigneret, quod repositione hujus aquae in corpore fieri solere audio. Quarto tamen die aqua sibi viā invenit adeo ut nunc satis felicitur tota reddatur. 60

Quando completa fuerit ista medicina, scribam quid ex ipsius usu commodi acceperim. Semen

Sena & si qua alia semina habeas rariora summo opere oro, ut mihi mittere

digneris, qua donem cognato meo Doctori

Fuchso. Vale.

PETRUS